

2 | 12 | SEŠIT 23

FORUM

ČASOPIS
UNIVERZITY
KARLOVY
V PRAZE

UNIVERZITA KARLOVA
V PRAZE

hodnocení výuky studenty
a UNIVERZITA KARLOVA

Vybrané publikace Nakladatelství Karolinum

Psychiatrie

Jiří Raboch
Pavel Pavlovský
a kolektiv

Raboch, Jiří a kol. **PSYCHIATRIE**

Praha, Karolinum 2012, vázaná, 468 str., 1. vydání, cena: 440 Kč

Jde o učebnici psychiatrie určenou především pro studenty lékařských fakult; řada kapitol však svým rozsahem přesahuje požadavky pregraduálního studia a poskytuje množství informací důležitých i pro studium postgraduální, sloužící k přípravě na atestační zkoušku i ke každodennímu výkonu psychiatrické praxe. Texty většiny kapitol zpracovali zkušení pracovníci Psychiatrické kliniky I. lékařské fakulty UK v Praze, kteří se kromě základní psychiatrické problematiky věnovali i tématům, jež se v základních učebnicích objevují méně často: klinické psychologii, psychiatrické genetice, biologii, biochemii, farmakogenomice či agresivitě. Zvláštní kapitoly jsou věnovány i psychiatrii dětské, transkulturní, sociální, forenzní a vojenské, takže poučení budou v předkládané učebnici hledat kromě studentů a psychiatrů i odborníci dalších specializací.

Turková, Alžběta

ŽIDOVSKÁ TEOLOGIE A HOLOCAUST

Praha, Karolinum 2012, brožovaná, 142 str., 1. vydání, cena: 170 Kč

Obsahem knihy *Židovská teologie a holocaust* je přehled poholocaustové teologie judaismu. V první části publikace se čtenář seznámí s možnými teologickými modely holocaustu, které ospravedlňují, popřípadě se snaží osvětlit roli Boha v této katastrofě. Každý model je okomentován vrchním

pražským a zemským rabinem Karolem Efraimem Sidonem. V druhé části knihy se pak nachází přehled poholocaustových teologů a jejich tezí.

Eichler, Jan a kol.

BEZPEČNOSTNÍ A STRATEGICKÁ KULTURA USA, EU A ČR

Praha, Karolinum 2012, brožovaná, 216 str., 1. vydání, cena: 250 Kč

V celém světě panuje shoda, že nejvyšší hodnotou v životě každého člověka, národa, státu či mezinárodní organizace je bezpečnost. Pokud je zpochybněna, či dokonce ohrožena bezpečnost, ztrácí na svém významu všechny ostatní

hodnoty včetně bohatství, životní úrovně a všech dalších do té doby dosažených úspěchů. Proto se v rámci oboru mezinárodní vztahy stále dynamičtěji rozvíjí podbor bezpečnostních studií, který se z nejrušnějších úhlů pohledu zabývá všemi stránkami, činiteli a kritérii pojmu bezpečnost. Tato publikace je prvním českým knižním příspěvkem na poli výzkumu bezpečnostní a strategické kultury nejvýznamnějších aktérů dnešního světa. Při jejím psaní se ukázalo, že není možné pokrýt všechny státy či organizace, které by si to zasloužily, a proto se hlavní pozornost zaměřila na USA jakožto nejvýznamnější stát dnešního světa a na mezinárodní organizaci, v níž jsou sdruženy mnohé státy vyspělé Evropy, tedy na EU. Poslední kapitola je věnována České republice.

Králová, Kateřina

NESPLACENÁ MINULOST: ŘECKO-NĚMECKÉ VZTAHY VE STÍNU NACISMU

Praha, Karolinum 2012, brožovaná, 286 str., 1. vydání, cena: 300 Kč

Knihka *Nesplacená minulost: řecko-německé vztahy ve stínu nacismu* seznamuje čtenáře s doposud málo probádanou problematikou řecko-německých vztahů po druhé světové válce. Bohatě ilustrovaná historická studie přední české

odbornice na moderní dějiny Řecka Kateřiny Králové je vůbec první ucelenou monografií na toto téma. Soustředí se především na to, jakým způsobem se řecká společnost vypořádávala s dědictvím nacistické okupace, zvláště pak s otázkou potrestání válečných zločinů. Jednotlivá témata zkoumá v politické, sociokulturní, ekonomické a právní rovině a zdůrazňuje přitom, že i v tomto případě hrály klíčovou roli ekonomické zájmy. Dodnes probíhající soudní spory mezi řeckými oběťmi nacismu a spolkovou vládou rovněž ukazují, že téma zůstává živé. Přesahuje navíc dimenzi řecko-německých vztahů a ve své podstatě je aplikovatelné na zkušenosti ostatních států, jež byly obdobně postiženy nacistickou okupací.

Seifert, Bohumil; Čeledová, Libuše a kol.

ZÁKLADNÍ POJMY PRAKTICKÉHO A POSUDKOVÉHO LÉKAŘSTVÍ

Praha, Karolinum 2012, brožovaná, 194 str., 1. vydání, cena: 200 Kč

Monografie vznikla za spolupráce praktických a posudkových lékařů a tímto odbornostem je také zejména určena. Poznatky a informace zde uvedené však představují užitečnou pomůcku pro činnost i dalších lékařů, zdravotníků a odborníků

působících v sociálním zabezpečení. Publikace podává souhrnné informace o základních pojmech oborů praktické a posudkové lékařství a o základních pojmech z oblasti sociálního zabezpečení, se kterými se lékaři pracující v primární péči a lékaři zaměstnaní v systému sociálního zabezpečení setkávají při své každodenní činnosti. Kniha tak přináší aktuální informace nezbytné pro každodenní práci praktických a posudkových lékařů, vycházející z novel právních předpisů v oblasti sociálního zabezpečení s účinností od 1. ledna 2012 a v oblasti zdravotnictví s účinností od 1. dubna 2012.

Kaftan, Miroslav

A HANDBOOK OF MODERN BUSINESS OFFICE

Praha, Karolinum 2012, brožovaná, 312 str., 1. vydání, cena: 300 Kč

Učebnice anglického jazyka z oblasti obchodu a podnikání provází chodem moderní firmy a korporace. Pracuje s terminologicky přesnými názvy z aktuální obchodní praxe od Prahy přes Londýn či New York po Singapur. Kapitoly jsou zaměřeny na běžné pracovní úkony související s firmou, jako

je hledání zaměstnání, začátky podnikání, objednávky a smlouvy, doprava, skladové hospodářství, finance, prezentace aj. Každá kapitola obsahuje aktuální články, slovní zásobu, modelové situace, cvičení a praktické přílohy. Grafická úprava zdůrazňuje didaktičnost a přehlednost výkladu pro snadné zapamatování pojmu v angličtině a současně pro strukturování ekonomické problematiky vůbec. Knižka je koncipována tak, aby mohla být užitečnou učební pomůckou především v rukou zkušeného lektora; právě tak však může sloužit při samostudiu či jako zdroj při hledání vhodného cizojazyčného ekvivalentu.

Spilková, Jana

GEOGRAFIE MALOOBCHODU A SPOTŘEBY: VĚDA O NAKUPOVÁNÍ

Praha, Karolinum 2012, brožovaná, 246 str., 1. vydání, cena: 280 Kč

Publikace přibližuje studentům geografie a příbuzných oborů, jakož i ostatním čtenářům atraktivní a aktuální odvětví geografie maloobchodu spotřeby. V průřezu je představeno několik relevantních témat, kterým je v současné době věnován zájem výzkumníků a analytiků – lokalizace, plánování, nákupní chování, preference zákazníků, fenomén maloobchodního prostředí a trávení volného času, mikroprostorové aspekty nákupního prostředí, spotřebitelská kultura a společnost, alternativní spotřeba atd. Jednotlivé kapitoly jsou doplněny ukázkami ze současné praxe a přiblížením popisované problematiky na příkladu konkrétních šetření z českého prostředí. Závěrem kapitol jsou vždy poskytnuty odkazy na relevantní literaturu, prohlubující znalosti dané problematiky.

Tématem minulého čísla FORA byla Univerzita Karlova a sport

Elektronickou podobu čísla ve formátu PDF najdete na adrese <http://iforum.cuni.cz>

Forum 2/2012, sešit č. 23,
Časopis Univerzity Karlovy v Praze

Vydává: UK
Redakce: Ovocný trh 3, 116 36 Praha 1,
Odbor vnějších vztahů

Redakci řídí:
doc. M. Šobr, prorektor pro vnější vztahy

Odpovědní redaktoři:
V. Hájek, K. Hamanová, K. Kadlecová

Telefon: 224 491 248, fax: 224 491 309,
e-mail: forum@cuni.cz

Grafická úprava:
Carex, s. r. o.

Nevyžádané rukopisy se nevracejí.
Redakce si vyhrazuje právo na úpravu
autorských příspěvků a jejich krácení.

Forum UK je rozšiřováno zdarma
na akademické půdě. Vychází čtvrtletně.

Za obsah článku plně zodpovídá jeho autor.
Stanoviska obsažená v textu
nemusejí vyjadřovat názor redakce.

Vaše ohlasy, připomínky a tipy na další
náměty pro Forum uvítáme na adrese
redakce.forum@cuni.cz.

Toto číslo vyšlo v červnu 2012.
Registrace MK ČR 72 79.
Tištěná verze: ISSN 1211-1724.

Vážené čtenářky a vážení čtenáři FORA,

v tomto čísle našeho časopisu se věnujeme důležitému tématu hodnocení výuky studenty, které s končícím semestrem nabývá na významu. Studenti jsou nyní již pohrouženi do myšlenek na různé testy, zkoušky či kolokvia, jež s nástupem červených dnů tradičně přináší zkouškové období, avšak v mnohých z nich ještě dozívají zkušenosti a dojmy z výuky v uplynulém semestru, o které by se možná rádi podělili nejen se svými spolužáky.

Hodnocení výuky studenty prostřednictvím různých anket či dotazníků samozřejmě nemůže nahradit skutečný dialog mezi posluchači a pedagogy, může však být jednou z důležitých forem komunikace v rámci akademické obce. Je ovšem třeba vždy bedlivě rozlišovat, za jakým účelem takové studentské hodnocení provádíme, jaké informace vlastně chceme zjišťovat a také komu budou určeny. V článku *Praxe hodnocení výuky studenty na fakultách UK* (přečtete si jej na str. 11) vidíme, že konkrétní hodnocení může mít různou podobu. Může se lišit formou ankety (jak je zřejmé i z polemiky na str. 22), způsoby organizace i cíle, které si daná fakulta vytyčí. Přesto lze však najít jeden důležitý prvek, společný všem hodnocením výuky, a to snahu dosáhnout prostřednictvím dotazníkového šetření hlubšího poznání své akademické komunity. Jak v rozhovoru na str. 18 poukazuje nestor evaluace na UK a českých vysokých školách obecně prof. Mareš, ani

dobře organizačně a metodicky připravené studentské hodnocení výuky nemůže poskytnout komplexní obraz stavu výuky na konkrétní instituci. V jeho moci však jistě je upozornit na některé nesrovnalosti, indikovat rodící se problémy či naopak – provádí-li se kontinuálně – potvrdit správnost určitých systémových kroků. Věříme, že i tímto monotematickým číslem přispějeme k větší informovanosti o různých formách hodnocení výuky studenty na UK, a posílíme tak v očích studentů i pedagogů jeho význam a důvěryhodnost.

Váš

prof. RNDr. Václav Hampl, DrSc.
rektor Univerzity Karlovy v Praze

TITULNÍ STRANA | **ON THE COVER**

EDITORIAL | **EDITORIAL**

2

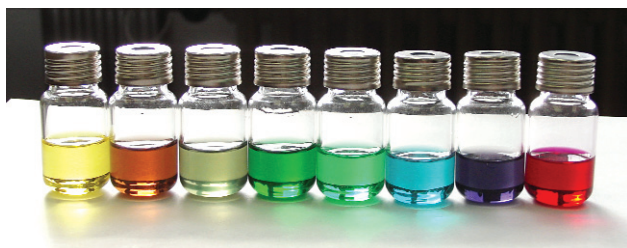
STALO SE | **NEWS**

4

VĚDA PRO PRAXI | **RESEARCH IN PRACTICE**

Magie v laboratořích | **Magic in the Labs**

8

TÉMA: HODNOCENÍ VÝUKY STUDENTY A UNIVERZITA KARLOVA | **STUDENT EVALUATION OF COURSES AT CU**

Vojtěch Tomášek: Hodnocení výuky studenty na fakultách UK | **Student Evaluation of Courses at Charles Universities' Faculties**

11

ROZHOVOR | **INTERVIEW**

Co se skrývá za numery? / **What's Behind the Numbers?**

18

POLEMIKA | **DEBATE**

Michal Pelíšek, Petr Soukup: Papír versus elektronika | **Paper Versus Digital**

22

ESEJ | **ESSAY**

Lubomír Mlčoch: Feedback čili zpětná vazba | **What Feedback Really Means**

25

Jiří Buriánek: Evaluace výuky: hodně otázek, málo odpovědí | **Course Evaluation: Too Many Questions, Too Few Answers**

28

Mitchell Young: Zvyšují evaluace kvalitu vzdělávání? | **Do Student Course Evaluations Improve the Learning Process?**

32

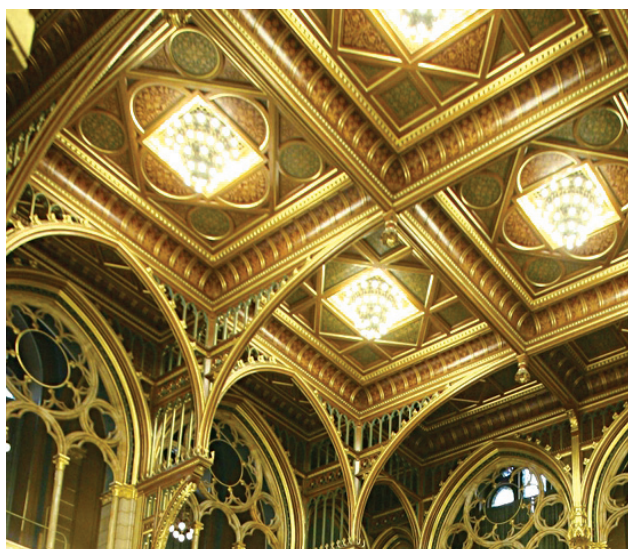
HISTORIE | HISTORY

Michal Svatoš: Hodnocení činnosti pražské univerzity v minulosti | **History of Evaluation at Charles University** 35

ANKETA | POLL
„Nepotěšil jste mě. Ani já vás nepotěším...“ 38
Jak si studenti pochvalují evaluaci? | **Two Sides of Evaluation: The Students' Point of View**

Věra Šťastná: Kvalita v Evropském prostoru vysokoškolského vzdělávání | **Quality Measurement in the Central European Higher Education Area** 41

Miroslav Jašurek: Zapojení studentů do zajišťování kvality | **Students' Involvement in Quality Assurance** 46

DOKTORANDI | DOCTORAL STUDENTS

Ivan Jakubec: Univerzita nemůže existovat bez kvalitního doktorského studia | **University Depends on High Quality Doctoral Programmes** 49

FOTOREPORTÁŽ: MAJÁLES | **MAJÁLES – STUDENT CELEBRATIONS OF THE MONTH OF MAY**

Libor Nenutil: Májové víření ve Stromovce | **May Celebrations in the Stromovka Park** 52

KVÍZ | QUIZ

Hodnocení, odměny, tresty a testy | **Grading, Rewards, Penalties and Tests** 58

STUDENTI NA CESTÁCH | **OUR STUDENTS ABROAD**

Michaela Kutheilová: ¡Vamos a la playa! | **¡Vamos a la playa!** 60

Tereza Šteflová: S Erasmem na Smaragdovém ostrově | **With Erasmus Programme on the Emerald Island** 63

Jana Horová: Tři měsíce v Litvě | **Three Months in Lithuania** 66

Kateřina Řeháková: Jen pro nadšené frankofily | **Only for True Francophiles** 69

AS UK / **ACADEMIC SENATE**

Daniel Feranc: Zasedání akademického senátu UK | **Meeting of the Academic Senate** 71

4. dubna 2012

Oslavy 664. výročí založení UK

UK na slavnostním zasedání s předstihem oslavila 664. výročí svého založení. V rámci oslav byly předány tradiční ceny této nejstarší středoevropské univerzity. Cena za tvůrčí počin byla letos udělena Miroslavu Bártovi a Martinu Kováři za monografii *Kolaps a regenerace. Cesty civilizací a kultur. Minulost, současnost a budoucnost komplexních společností*. Cenu za prezentaci získali studenti 5. ročníku 3. LF UK Scott Keel a Peter Oliva, kteří před dvěma lety založili charitativní organizaci *Běžet s těmi, kteří sami nemohou* (*Running with those, who can't*; členové organizace ve spolupráci s 3. LF UK pomáhají dětem upoutaným na invalidní vozík zdolat Pražský maratón). Rovněž byly uděleny dvě čestné vědecké hodnosti doktora honoris causa matematicko-fyzikálních věd – prof. Beloslav Riečanovi z Univerzity Mateje Bela v Banské Bystrici a prof. Kumbakonamovi R. Rajagopalovi z Texas A&M University. Slavnostní zasedání ve Velké aule Karolina zahájil rektor UK prof. Václav Hampl, který ve svém projevu připomněl pro vědce šťastné období vlády císaře Rudolfa II., které tak ostře kontrastuje s dnešním přístupem české vlády a politické elity ke vzdělanosti a rozvoji české vědy: „Českým vysokým školám, které se po léta dožadují skutečných, potřebných a zdůvodněných reforem, je ministersky vnučována zcela nepřehledná kvazireforma jaksi pragmaticky výprodejové povahy,“ řekl rektor. „Naše nesouhlasné připomínky k těmto legislativním návrhům,

argumenty poukazující na katastrofický výhled financování akademické vědy a výuky, nejsou adekvátně brány v potaz. UK nikdy nebyla pouhou výrobnou úzce kvalifikovaných ‚bezejmenných‘ zaměstnanců nebo továrnou na tržně uplatnitelné výsledky aplikovaného výzkumu. Až na doby nejhlubšího totalitního temna to vždy byla škola kritického myšlení, inkubátor zdůvodněné nedůvěry vůči etablovaným pravdám, tribuna kompetentních vyzvatelů státního i vědeckého, neřkuli finančního establishmentu.“

7. března 2012

UK zvítězila nad VŠE ve finále Hokejové bitvy 5:1

Historicky první Hokejovou bitvu pražských vysokých škol vyhráli hráči Univerzity Karlovy. Tým studentů Vysoké školy ekonomické porazili vysoko, 5:1. Náskok drželi zástupci nejstarší tuzemské vysoké školy hned od první třetiny zápasu.

12. března 2012

Jeden svět na UK

I na UK proběhl festival filmů s lidskoprávní tematikou *Jeden svět*. Vybrané dokumenty, tentokrát se zaměřením na *Protesty, nepokoje, revoltu*, mohli zájemci zhlédnout na FHS, PFF a FF UK.

14. března 2012

Polský prezident vyznamenal prof. Tomáše Halíka

Prezident Polské republiky Bronislaw Komorowski udělil prof. Tomáši Halíkovi z Ústavu filosofie a religionistiky FF UK vysoké státní vyznamenání – Rytířský kříž řádu za zásluhy Polské republiky jako uznání za výjimečný přínos k rozvoji polsko-českého kulturního dialogu.

Ministr školství vyznamenal docentku Evu Šotolovou z PedF UK

Profesní život zasvětila vzdělávání romských dětí. Za svou práci a vědecký přístup aplikovaný v praxi obdržela doc. PaedDr. Eva

Šotolová, Ph.D., z katedry speciální pedagogiky PedF UK od tehdejšího ministra školství Mgr. Josefa Dobeše Medaili MŠMT prvního stupně za dlouhodobou vynikající pedagogickou činnost.

26. března 2012

Barmský týden na FHS a FSV UK

Pražská univerzitní skupina Amnesty International uspořádala ve spolupráci s FHS a FSV UK Barmský týden, v jehož rámci se zájemci podívali na dokumenty o Barmě a zúčastnili se diskusí s barmskými aktivisty.

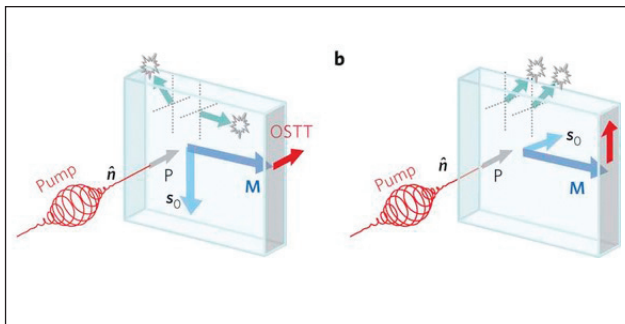
28. března 2012

Jednota českých matematiků a fyziků oslavila 150. výročí vzniku

Přesně na den po 150 letech si členové Jednoty českých matematiků a fyziků připomněli výročí ustavující schůze spolku, který založila čtveřice studentů Filozofické fakulty c. k. Karlo-Ferdinandovy univerzity. Slavnostní setkání členů Jednoty, jedné z nejstarších českých učených společností, hostila UK.

Objev českých fyziků na stránkách *Nature Physics*

Přenos úhlového momentu z kruhově polarizovaného světla do spinu elektronů umožňuje vybudit magnet z rovnovážného stavu na časových škálách kratších než pikosekunda. Tento efekt, díky němuž lze manipulovat spiny v magnetu pomocí krátkých laserových pulsů, představili vědci ze společné Laboratoře opto-spintroniky Fyzikálního ústavu AV ČR a MFF UK. Práce byla publikována v časopise *Nature Physics*.

29. března 2012

Motolská míle 2012

Stalo se již dobrým zvykem, že se v rámci vědecké konference 2. lékařské fakulty koná tradiční běh s příznačným názvem Motolská míle. V souznění se starořeckým výrazem „kalokaghatia“ (harmonická rovnováha těla a ducha) je Motolská míle právě tím prvkem zaměřujícím po dlouhotrvající zátěži šedé kůry mozkové i tělo.

2.–26. dubna 2012

UK připravila projekt *Absolvent*

Odborné znalosti, dovednosti a dostatek informací o trhu práce jsou podmínkou úspěšného nastartování profesní kariéry. UK

připravila v termínu od 2. do 26. dubna pro své budoucí absolventy vzdělávací projekt plný přednášek, seminářů a kurzů, které se touto problematikou zabývají.

3. dubna 2012

Merkelová a Nečas diskutovali na PF UK se studenty

Německá kancléřka dr. Angela Merkelová do Česka přijela jen na pár hodin. Přesto si ve svém nabitém programu, který byl naplánovaný minutu po minutě, našla čas na hodinovou debatu se studenty UK, při níž spolu s ní vystoupil také premiér RNDr. Petr Nečas. Politici se studenty hovořili o budoucnosti Evropské unie.

5. dubna 2012

Výstava *Cesty filozofie a práva 1882–2012*

Unikátní výstavu s množstvím dosud nezveřejněných materiálů připravila u příležitosti výročí rozdělení Karlo-Ferdinandovy univerzity v roce 1882 FF UK ve spolupráci s PF UK a dalšími institucemi. Příprava expozice nazvané *Cesty filozofie a práva 1882–2012* trvala více než rok, návštěvníkům byla zdarma otevřena v prostorách Křížové chodby Karolina do 13. května.

16. dubna 2012

Na počátku bylo Karolinum

FF UK, Ústav dějin UK a Archiv UK u příležitosti konání výstavy *Cesty filozofie a práva 1882–2012* uspořádali doprovodný cyklus přednášek *Univerzitní architektura a urbanistika v minulosti a dnes*. Téma *Na počátku bylo Karolinum* přednesli doc. PhDr. Michal Stehlík, Ph.D., děkan FF UK (zahájení cyklu) a doc. PhDr. Petr Svobodný, Ph.D., ředitel Ústavu dějin UK a Archivu UK (exkurze).

18.–22. dubna 2012

EuRegMe 2012

Mezinárodní federace asociací studentů medicíny (IFMSA) organizovala celoevropský kongres studentů medicíny *European Regional Meeting*. Setkání se zúčastnilo na 250 mediků z 30 evropských zemí, kteří debatovali na téma *Etické problémy v medicíně* – tedy mj. o využití embryí a kmenových buněk, genovém inženýrství, eutanazii a testování na zvířatech.

23. dubna 2012

UK udělila dva čestné doktoráty

Přední evropský odborník na nefrologii prof. Christoph Wanner, přednosta oddělení nefrologie a vědecký ředitel oddělení klinických studií würzburšské univerzitní nemocnice, a biochemik prof. Hans-Joachim Gabius, vedoucí katedry fyziologické chemie mnichovské Ludwig-Maximilians-Universität, převzali ve Velké aule Karolina čestné vědecké hodnosti doktora honoris causa lékařských věd.

Prof. Christoph Wanner ve Velké aule Karolina přejímá doktorát honoris causa.

24. dubna 2012

Matriky doktorů UK jsou online

Archiv UK zveřejnil na internetu matriky univerzitních doktorů z let 1882–1939. Zpřístupněny jsou tak údaje o více než 22 tisících promovaných doktorech pražské české univerzity, z nichž řada patří k významným osobnostem českého vědeckého, intelektuálního a politického života – například Karel Čapek, Jaroslav Heyrovský, Edvard Beneš, Vladislav Vančura, Jan Patočka a mnoho dalších.

28. dubna 2012

Robotický den 2012

Robotický den, který již tradičně pořádá Katedra softwarového inženýrství MFF UK a občanské sdružení Robonika, návštěvníkům letos nabídl téměř 120 soutěžících se 70 roboty.

27.–28. dubna 2012

CEECOM 2012 Prague

Mezinárodní konferenci Central and Eastern Communication and Media Conference CEECOM 2012 Prague na téma *Media, Power, Empowerment*, kterou pořádal Institut komunikačních studií a žurnalistiky FSV UK, představila badatele z oboru mediálních a komunikačních studií z 29 zemí.

2. května 2012

Tým docenta Sklenáře získal cenu časopisu Živa

Za sérii článků o rostlinách jihoamerických And obdržel tým vedený doc. RNDr. Petrem Sklenářem, Ph.D., z Katedry botaniky PřF UK ocenění redakce časopisu *Živa* za nejlepší seriál roku 2011. Čestné ocenění tým vědců převzal z rukou prof. RNDr. Heleny Illnerové.

MediCAMP

Již podruhé uspořádali studenti LF UK v Plzni benefiční festival MediCAMP, jenž se snaží upozornit studenty na možnost dárčovství kostní dřeně ve FN Plzeň a propagovat Nadaci pro transplantaci kostní dřeně. Výtěžek akce bude připsán na konto této nadace.

3. května 2012

Debaty o českých zájmech

Asociace Evropské hodnoty ve spolupráci s Institutem ekonomických studií FSV UK uspořádaly diskuzi z cyklu *Debaty o českých zájmech*, jednu ze série veřejných debat o zájmech ČR v kontextu EU a globálních trendů.

4. května 2012

Ředitel CERN v Karolinu

Před sto sedmdesáti lety přednášel ve Vlasteneckém sále Christian Doppler, tentokrát zazněla v reprezentativních prostorách Karolina přednáška neméně proslulého fyzika, generálního ředitele Evropské organizace pro jaderný výzkum (CERN) prof. Rolfa-Dietera Heuera. Před jejím zahájením převzal

prof. Heuer z rukou děkana MFF UK prof. Zdeňka Němečka pamětní medaili.

11. května 2012

Konference o autorských právech v době internetu

Na shromáždění s názvem *Autoři, knihy, knihovny, technologie, právo, věda a etika v době internetu aneb Pokus o mapování problému* vystoupila řada přednášejících UK.

13. května 2012

Běh o pohár rektora UK

Na start univerzitního maratonu se letos postavil maximální možný počet štafet. Celkem 33 univerzitních týmů z Česka, Slovenska, Velké Británie, Německa či Singapuru štafetovým během symbolicky oslavilo 25. výročí studentského programu Erasmus. Po úspěšném loňském ročníku se hlavním patronem běžeckého závodu stala opět UK, jejíž studenti také zřejmě nejvíce toužili získat pohár pro vítěze z rukou rektora své alma mater – jména studentů UK totiž figurovala v sestavách celé

třetiny přihlášených štafet. Na startu však nebyly jen tuzemské týmy. Letos se přihlásila například štafeta z britské University of Oxford, dále pak běžely štafety z Německa, Slovenska a Singapuru. Přihlásit se mohli všichni studenti českých i zahraničních vysokých škol v rozmezí 18–26 let, kteří sestavili čtyřčlenný tým. Vítězná štafeta, kterou se stal tým studentů *Masarykova univerzita Brno!*, převzala na galavečeru pohár z rukou rektora UK Václava Hampla; jako nejlepší ze štafet UK skončila na čtvrtém místě favorizovaná *FTVSI*, necelé dvě minuty po ní doběhl do cíle tým studentů *Erasmus UK*, jako pátý v pořadí, a sedmí pak skončili *Kozlové* z PŘF UK. Závodníci zdolali trasu dlouhou $3 \times 10 \text{ km} + 1 \times 12,195 \text{ km}$.

16. května 2012

Rektorský sportovní den

Setkání studentů, vyučujících pražských fakult a veřejnosti nejen na sportovním poli si letos nenechalo ujít na dva tisíce účastníků. Široké spektrum sportů tentokrát rozšířily nevšední disciplíny woodkorf a podvodní rugby. Při Rektorském sportovním dnu nejde jen o vítězství v individuálních a kolektivních sportech, ale především o možnost zasportovat si pouze pro dobrý pocit.

17. května 2012

Profesoři Leech a Zamagni obdrželi čestný doktorát UK

Přední evropský ekonom prof. Stefano Zamagni z Boloňské univerzity a prof. Geoffrey Leech, emeritní profesor Katedry lingvistiky a moderního anglického jazyka Univerzity v Lancasteru, převzali ve Velké aule Karolína čestné vědecké hodnosti doktora honoris causa.

Autor: redakce ve spolupráci s iforum.cuni.cz

Aktuální informace o dění na UK sledujte na stránkách časopisu i-FORUM: <http://iforum.cuni.cz>

Magie v laboratořích

Barevné vodičky, které po nasvícení zabijí rakovinový nádor, nebo klonování jehličnanů ve zkumavce vedoucí k záchraně vymírajících horských smrků. Dnešní ukázky vědy v běžném životě budou magické a poslední z nich také zčásti zvrhlá.

Hradečtí farmaceuti vyvíjejí látky zabíjející nádory

Jsou kouzelně barevné, protože pohlcují světlo, jehož energii pak mění na toxické radikály, které zabíjejí nádorové buňky. Nejúčinnější látky použitelné ve fotodynamické terapii, které by mohly pomoci v boji s rakovinou nebo k léčbě degenerativních očních onemocnění, hledají farmaceuti z Farmaceutické fakulty UK v Hradci Králové.

„Fotodynamickou terapii si můžeme představit jako fotochemickou chirurgii. Odstraňujete přibližně to samé co chirurgové, jen k tomu nepoužíváte skalpel, ale světlo a léčivo,“ zjednodušuje docent Petr Zimčík z Katedry farmaceutické chemie a kontroly léčiv na farmaceutické fakultě. Do těla se při této terapii podávají barevné látky, které se koncentrují v nádorové tkáni. „Ještě dokud tam jsou, ozáří se nádor červeným světlem. Nebolí to, nepálí to, světlo je samo o sobě nedestruktivní,“ vysvětluje princip možného léčení šestatřicetiletý Petr Zimčík, jehož výzkumy z grantu platí nejen Univerzita Karlova, ale také Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR. Barevná látka podaná do těla přijme světlo a tuto energii převede na okolí. Při tom vytváří velice toxické produkty – třeba singletový kyslík a radikály. Ty potom zabijí nádorovou buňku. „Efekt se projeví pouze v místě ozáření, proto se dá velice dobře lokalizovat jen na nádorové ložisko. Bez ozáření jsou ty látky netoxické,“ říká Petr Zimčík, jenž se svým týmem vyvíjí látky, které by se pro tuto terapii hodily nejlépe. Fotodynamická terapie je účinná pouze u nádorových onemocnění, která mají jen pár ložisek; nelze ji použít pro léčbu metastáz. „Světlo totiž proniká tkáněmi jen do hloubky asi jeden centimetr. Právě to odlišuje fotodynamickou terapii od jiných metod léčby nádorových onemocnění, využívajících chemoterapii,“ popisuje docent farmakologie. V současné době je na světě pro použití při fotodynamické terapii asi osm látek,

tiletý Petr Zimčík, jehož výzkumy z grantu platí nejen Univerzita Karlova, ale také Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR.

Barevná látka podaná do těla přijme světlo a tuto energii převede na okolí. Při tom vytváří velice toxické produkty – třeba singletový kyslík a radikály. Ty potom zabijí nádorovou buňku. „Efekt se projeví pouze v místě ozáření, proto se dá velice dobře lokalizovat jen na nádorové ložisko. Bez ozáření jsou ty látky netoxické,“ říká Petr Zimčík, jenž se svým týmem vyvíjí látky, které by se pro tuto terapii hodily nejlépe.

Fotodynamická terapie je účinná pouze u nádorových onemocnění, která mají jen pár ložisek; nelze ji použít pro léčbu metastáz. „Světlo totiž proniká tkáněmi jen do hloubky asi jeden centimetr. Právě to odlišuje fotodynamickou terapii od jiných metod léčby nádorových onemocnění, využívajících chemoterapii,“ popisuje docent farmakologie.

V současné době je na světě pro použití při fotodynamické terapii asi osm látek,

Nové barevné látky hledají v laboratořích i postgraduální studenti. „Doktorandi jsou hnačím motorem našeho výzkumu. Dva z mých současných spolupracovníků jsou naši bývalí studenti,“ říká Petr Zimčík.

Foto: Antonín Čidlina

Barevné látky pohlcují světlo, jehož energii pak mění na toxické radikály, které zabíjejí nádorové buňky.

Foto: Antonín Čidlina

v Čechách je registrováno látek pět. Na nových intenzivně pracuje tým hradecských farmaceutů.

Fotocitlivé látky také pomáhají při léčbě vlhké formy senilní makulární degenerace, což je velice závažné onemocnění oka. V něm narůstají abnormální cévy, které nakonec způsobují oslepnutí. Fotodynamická terapie dokáže přesně zničit pouze tyto abnormální cévy – a nejen to. Světlo a účinná látka podaná přesně do místa problému umí léčit i různá kožní onemocnění. „Fotodynamickou terapií se skvěle likvidují skvrny, které vznikají při dlouhodobém opalování a časem by se mohly zvrhnout v rakovinu. V případě fo-

Petr Zimčík a jeho tým na FaF UK zkoumají, které z těchto barevných látek se pro fotodynamickou terapii hodí nejlépe. Foto: Antonín Cidlina

todynamické terapie je hojení ran po odstranění ložisek prakticky bez jizev a léčba kvalitativně výrazně převyšuje léčbu chirurgickou," dodává specialista ve výzkumu barevných světlocitlivých látek z hradecké farmaceutické fakulty, která na tomto projektu spolupracuje i s Kuvajtskou univerzitou.

Tým docenta Zimčíka při výzkumu objevil také další možné aplikace barevných látek, které se využívají zejména při fotodynamické terapii. Zkoumané látky totiž lze upotřebit i jako molekulární senzory nebo jako zhmátkové fluorescence, použitelné v různých metodách při detekci DNA. „Naše látky mají tendenci být fluorescentní, a pokud je dobře navrhnete, objeví se fluorescence jen v případě, že dojde k nějaké změně v okolí látky. Třeba při změně pH nebo objeví-li se nějaký kationt kovu,“ popisuje funkci molekulárního senzoru docent Zimčík. „Nikoho na světě ještě nenapadlo barevné látky v těchto aplikacích zkoumat. Přitom mají často výrazně lepší vlastnosti než třeba ty, které se k podobným účelům používají v současnosti,“ uzavírá specialista z Hradce Králové.

Biologové dokáží vypěstovat brambory zdravé jako rybí maso Zachránit unikátní rostlinné genofondy, vytvořit jedlé vakcíny třeba proti hepatitidě nebo choleře a také syntetizovat inzulin v láněch kukuřice. To vše dnes dokáží rostlinné biotechnologie, k jejichž vzniku před zhruba čtyřiceti lety výrazně přispěly československé vědecké týmy. Jedním z prvních odborníků byl dnešní profesor Zdeněk Opatrný z Přírodovědecké fakulty UK.

Nový vědní obor, založený na technikách aseptického pěstování rostlinných buněk, orgánů i celých rostlin *in vitro*, tedy ve skle (zkumavce), se v Česku nerozvinul tak rychle náhodou. Vycházel mimo jiné z tradice vědecké školy profesora Bohumila Němce, světově uznávané kapacity na anatomii a fyziologii rostlin, autora skvělých mikroskopických studií a poznatků o regeneračních schopnostech rostlin a rostlinných hormonů.

Celosvětový boom prvního praktického uplatnění těchto explantátových technik se strefil do sedmdesátých let. Pro mnohé vědce včetně Zdeňka Opatrného však

období normalizace znamenalo zákaz putování do západních laboratoří, a tedy i ztrátu přímého kontaktu se špičkovými kolegy. Nové metodiky křížení rostlinných buněk, či dokonce genového přenosu, nadto vyžadovaly unikátní přístrojové vybavení a chemikálie.

Přesto se na přelomu sedmdesátých a osmdesátých let podařilo i u nás přenést tuto vědu do praxe. „Vznikla celá síť laboratoří v různých zemědělských a zahradnických ústavech, zaměřených na explantátové ozdravování, šlechtění a množení kulturních rostlin. Doslova od bramboru po růže, od hrachu po jable,“ vzpomíná profesor Opatrný. Výchozím metodickým, školicím a konzultačním centrem těchto projektů byla právě laboratoř rostlinných explantátů v Ústavu experimentální botaniky ČSAV, kterou profesor Opatrný založil a poté vedl. Trvalý zájem o studium základní biologie rostlinné buň-

Zdeněk Opatrný: Brambory pěstované ve zkumavkách jsou modelovým materiálem mimo jiné pro základní výzkum mechanismů jejich odolnosti vůči hmyzím škůdcům či pro studium tvorby a kvality hlíz.

Foto: Vladimír Šigut

ky a potěšení z výuky i z popularizace moderní vědy přivedly posléze profesora Opatrného zpět na domovskou Přírodovědeckou fakultu UK. Opakovaně vedl její katedru fyziologie rostlin a vedle toho i laboratoř buněčné biologie a biotechnologie rostlin. Tu teď už řídí jeho žáci. Hlavním zájmem výzkumu jsou jednak základní mechanismy života, růstu a vývoje rostlinných buněk (a tím vlastně i celých rostlin), jednak řízené aktivity rostlinných genů, zejména v kontextu s přípravou geneticky modifikovaných rostlin.

„Ano, to jsou ty mediálně vděčné, „inženýrované“. V přírodě se nevyskytující plodiny – pro někoho strašák, pro jiného, lépe poučeného, naděje lidstva,“ vysvětluje sedmdesátiletý profesor Opatrný. Právě geneticky modifikované rostliny by podle něj posloužily jako ochrana před hladem nebo avitaminózami zejména v rozvojových zemích. „Rybí tuky, tedy

omega-mastné kyseliny, v bramborách, které třeba nabízí německá biotechnologická firma BASF, jsou alternativní prevencí infarktu myokardu A jiné potraviny, biofortifikované různými antioxidanty – lapači ošklivých radikálů, by zase mohly posloužit k prevenci rakoviny,“ dodává. Bývalý tým profesora Opatrného pokračuje v úzké spolupráci i s odborníky z Akademie věd ČR. „Sem patří třeba naše nedávné studium úlohy buněčné struktury zvané cytoskelet ve vývoji rostlinných embryí. Zjistili jsme, že chemickým zásahem do určité cytoskeletální struktury můžeme získat kvalitní semenáčky jedlí pro další úspěšné pikýrování, přepichování. Možná tak v budoucnu namnožíme také unikátní genofond původních šumavských smrků...“ uzavírá profesor Opatrný.

Historik umění z KTF objevil seznam zvrhlých umělců

Období Protektorátu Čechy a Morava si s živým uměleckým klokotem spojuje jen málokdo. Přesto i v této kritické době v Česku existoval kulturní život. Jak vypadalo umění v době, kdy je pečlivě sledovali nacističtí hlídači vkusu a pak zneužívali komunisté, zkoumá odborný asistent Milan Pech z Ústavu dějin křesťanského umění Katolické teologické fakulty UK.

Už během okupace se podle Milana Pecha připravovala půda pro ideologizaci kulturních otázek v poválečném období. Právě tento fakt upoutal specialistu na institucionální fungování umění, který svůj doktorský projekt o výtvarné kultuře Protektorátu Čechy a Morava dokončuje na Ústavu dějin umění Filozofické fakulty UK. Magistr Pech ve své práci sleduje umění jako prostředek státní reprezentace, popisuje galerijní provoz nebo chod uměleckých spolků. Část výsledků Pechových vý-

zkumů nedávno vyšla v knize o Topičovu salonu v letech 1937–1949.

„Známa pražská galerie Topičův salon přirozeně souvisí s tématem poválečné ideologizace kulturních otázek,“ vysvětluje čtyřiatřicetiletý doktorand, který kromě dějin umění vystudoval i arteterapii. „V době protektorátu se galerie v Topičově domě (který stále stojí na pražské Národní třídě; pozn. red.) stala významným kulturním centrem Prahy, které veřejnosti nabízelo nejen výstavy a prodej uměleckých děl, ale také koncerty, recitály, divadelní představení nebo prodej kvalitních umělecko-průmyslových výrobků určených pro domácnost,“ říká Pech, který se podílel na loňské úspěšné výstavě *Konec avantgardy?*, představující české umění od mnichovské smlouvy ke komunistickému převratu. V expozici a přednáškách doprovázejících výstavu představil Milan Pech seznam českých zvrhlých malířů, který objevil v archivech a o jehož existenci se dosud nevědělo. „Nacisté tehdy používali termín *entartete Kunst*, zvrhlé umění, k denunciaci umělecké avantgardy,“ říká Pech. Seznam zvrhlých malířů měl ujasnit, koho z českých umělců je třeba eliminovat a přednostně určit pro totální nasazení. Dalším tématem, které na výstavě *Konec avantgardy?* Milan Pech představil, byla politizace kýče v průběhu čtyřicátých let. „Kýč se tehdy stal politickým tématem, protože byl interpretován jako přežitek kapitalistického systému. Stát mu vyhlásil boj, například zaváděním hodin výtvarné výchovy do školních osnov, zakládáním výtvarných škol a oblastních galerií a také podporou výroby a distribuce kvalitních reprodukcí mistrovských děl, s nimiž jsme se ještě nedávno mohli setkávat na chodbách škol, úřadů i zdravotních středisek,“ říká Milan Pech.

Autor: redakce

Milan Pech, odborník na české umění první poloviny dvacátého století, se věnuje také arteterapii. Sleduje, odkud pramení a jaké funkce plní lidská kreativita. Foto: Vladimír Šigut

I-Forum
Nejen o vědě a výzkumu

www.iforum.cuni.cz

Hodnocení výuky studenty na fakultách UK

Vojtěch Tomášek

Dne 28. března 2012 proběhl v malé zasedací místnosti Karolina seminář *Praxe hodnocení výuky studenty na fakultách UK*. Tři oslovené fakulty, FF, PřF a LF UK v Hradci Králové, zde prezentovaly své systémy hodnocení výuky studenty, načež na jejich vystoupení navázala diskuse přítomných proděkanů, fakulturních koordinátorů i aktivních studentů. Tímto seminářem vyvrcholila roční aktivita studijního odboru UK – snažili jsme se zmapovat situaci hodnocení výuky studenty (dále jen HVS) na fakultách UK, definovat základní tematické okruhy a aspekty a oslovit fakulturní koordinátory a proděkany s nabídkou komunikační platformy, v jejímž rámci by fakulty mohly sdílet své poznatky, zkušenosti i názory na HVS.

Jak je patrné i z prezentací systémů HVS některých fakult UK na následujících stránkách tohoto článku, praxe HVS na UK je poměrně rozmanitá. Forma, metodika i organizace HVS se odvíjí od různých aspektů, jako jsou např. velikost fakulty, uspořádání akademické samosprávy, inspirace na jiných vysokých školách apod. Zřejmě nejdůležitějším faktorem pro charakter HVS však je oborové zaměření dané fakulty. Jak vyplývá i z rozhovoru se zakladatelem evaluace na UK prof. Jiřím Marešem (viz strany 18–21), každý obor má specifickou studijní tradici, a tedy i „studijní mentalitu“. Pojetí studia a výuky studentů i pedagogů se napříč obory liší a je logické, že se liší i způsoby a cíle, „jak“ a „co“ ve studiu a výuce vlastně hodnotit. I přes výše naznačenou rozmanitost se zde pokusím nastínit některé společné otázky HVS, které jsou v různé míře společné všem fakultám UK.

Prvním důležitým aspektem je to, zdali mají konkrétní pravidla organizace HVS nějakou „kodifikovanou“ podobu, tedy zda je HVS nějak definováno v předpisech a dokumentech dané vysoké školy. Na UK je hodnocení výuky jako součást hodnocení činnosti univerzity zakotveno již ve Statutu univerzity, přičemž konkrétní pravidla tohoto hodnocení upravuje *Řád pro hodnocení výuky studenty Univerzity Karlovy v Praze* z roku 2001. Některé fakulty tento řád přímo převzaly a upravily, případně doplnily, většina fakult si však vystačí s konkrétní směrnici či opatřením děkana. Kromě cílů a předmětu HVS vymezují tyto předpisy zejména formu a organizaci HVS a s tím související otázku odpovědnosti.

Stupnice odpovědnosti

Tím se dostáváme k dalšímu důležitému aspektu HVS. Podle autorů praktického manuálu *Studentské hodnocení kvality: stále hledáte kudy na to?* z Akademického centra studentských aktivit (ACSA) při VUT v Brně je totiž ne-

zbytné, aby fakulta jasně definovala hierarchii odpovědnosti od nejvyšších míst až k jednotlivým osobám podílejícím se na praxi HVS. Důležité podle autorů příručky je, aby na všech stupních této hierarchické struktury byli zastoupeni studenti. Podíváme-li se na fakulty UK, vidíme opět rozmanité způsoby pojetí odpovědnosti za průběh a organizaci HVS. I když na většině fakult je za HVS plně zodpovědný pouze proděkan pro studium, poslední dobou stoupá podíl studentů na přímé odpovědnosti za HVS, zejména prostřednictvím aktivních studentských komor fakulturních akademických senátů. Na některých fakultách se z aktivních studentských spoluorganizátorů postupem doby stali zkušení koordinátoři, kteří sami zodpovídají za celý systém HVS. Na dvou fakultách jsou studenti součástí speciálních komisí HVS, kde zasedají spolu se zástupci vedení fakulty i s pedagogy.

Účastníci březnového semináře *Praxe hodnocení výuky studenty na fakultách UK*
Foto: Vladimír Šigut

Proděkan doc. MUDr. Štěpán Špinka, Ph.D., při prezentaci HVS FF UK
Foto: Vladimír Šigut

Dobře organizovaný a transparentní systém HVS s jasně definovaným podílem studentů na organizaci a odpovědnosti lze považovat za jeden z klíčových principů pro motivaci studentů hodnotit. Dostane-li hodnotící student ze strany studentských organizátorů garanci toho, že jeho názory budou důsledně zpracovány a vyhodnoceny a že skutečně poskytnou danému vyučujícímu či vedení fakulty zpětnou vazbu, bude k hodnocení mnohem přístupnější. Vedle této garance je však k motivaci studentů třeba také vhodně vybraná forma HVS, správné načasování ankety, zajištění anonymity, metodika dotazníků (rozsah a struktura, konkrétní podoba otázek), způsoby propagace a další rysy, jejichž důležitost lze určit až v kontextu zkušeností konkrétní fakulty. Co je však pro motivaci studentů nezbytné v každém systému HVS, je garance zpětné vazby.

Problematika zpětné vazby

Je celkem logické, že požaduje-li fakulta nějakou zpětnou vazbu na kvalitu výuky od studentů, pak přirozeně požadují zpětnou vazbu na své názory ze strany fakulty i sami studenti. Na všech fakultách UK, kde HVS systematicky probíhá, dostávají studenti zpětnou vazbu, nejčastěji v podobě statistických výsledků jejich číselného hodnocení. Poněkud složitější už je to u hodnocení slovního; mezi organizátory HVS se vede polemika, do jaké míry a zda vůbec zveřejňovat komentáře studentů. Kromě diskuse o podobě zveřejňování výsledků se nabízí otázka, zda si student nezaslouží i reakci na výsledky HVS ze strany fakulty.

Zde se dostáváme k asi nejcitlivější otázce HVS. Jak ukazují zkušenosti z fakult UK, nejlepší je výsledky v klidu prodis-

kutovat se všemi zainteresovanými stranami, tedy i se studenty. Zde se jako nejhodnější prostředí jeví akademický senát, případně kolegium děkana za účasti studentů. Co se týče konkrétních kroků, snáze se samozřejmě reaguje na hodnocení pozitivní. Příklady takových kroků jsou speciální ceny pro pedagogy, jako např. cena Velemlok na PřF či tzv. Zlatý kurz na FSV. Tyto ceny zdůrazňují, že smyslem HVS není ztěžovat pedagogům život, ale že HVS naopak může být jistou formou poděkování a ocenění jejich výuky ze strany studentů. Na některých fakultách pak vedení odměňuje nejlépe hodnocené pedagogy i pracoviště také finančně.

Jak ale reagovat na negativní hodnocení? Profesor Mareš ve svých odborných publikacích často upozorňuje na faktory, které mohou ovlivňovat validitu výsledku, a tudíž i objektivitu HVS. Je třeba si uvědomit, že negativní hodnocení nemusí vždy odrážet skutečný stav kvality výuky. Jako příkladný zde můžeme uvést postup jedné z fakult UK, na níž negativnímu hodnocení přikládají význam až ve chvíli, kdy se toto hodnocení objevuje opakovaně po několika semestrů. Vedení oné fakulty se rozhodlo prodiskutovat negativní výsledky s vedoucími kateder; po důkladné analýze se ukázalo, že u zhruba poloviny pedagogů bylo negativní hodnocení na místě, u těch zbývajících však šlo spíše o nedorozumění.

Profesor Mareš ve své publikaci *Studentské posuzování kvality výuky na celouniverzitní úrovni* konstatuje, že výsledky studentského hodnocení nelze přeceňovat ani podceňovat. Je to zkrátka jedna z forem dialogu mezi studenty, pedagogy a vedením fakulty. Je-li však dobře nastavena organizace, zvolena vhodná forma a metoda, a především jsou-li do celé věci zapojeni aktivní studenti, může být přínos hodnocení pro všechny zainteresované větší, než by se na první pohled zdálo. Věřím, že i naše, tedy rektorátní, snaha vytvořit komunikační a informační platformu mezi fakultami UK přispěje k tomu, že hodnocení výuky studenty bude na fakultách i na celé univerzitě přínosem nejen pro kvalitu výuky, ale i pro vzájemnost a kolegiálníitu mezi pedagogy a studenty.

Prezentace systému hodnocení výuky studenty na KTF UK

Katolická teologická fakulta patří ve svazku UK mezi ty menší a její studijní a badatelské zaměření s sebou přináší jistá specifika. Tím jsou stanoveny také některé výrazné faktory určující evaluaci výuky. Je to především malý počet studentů i pedagogů (nelze si vybrat, u kterého pedagoga předmět navštěvovat) a vysoká specifičnost předmětů (není možné srovnání s výukou jinde).

Co se týče technické stránky hodnocení, na konci každého akademického roku je ve studijním informačním systému (dále jen SIS) spuštěna anketa, která má dvě základní části: hodnocení jednotlivých předmětů a možnost vyjádření se k chodu některých jednotek (např. studijní oddělení, knihovna).

Základní charakteristikou stávající podoby našeho systému je tzv. bludný kruh. Ankety se účastní jen velmi málo studentů, což znamená, že výsledky postrádají relevanci, nejsou tedy zveřejňovány. Studenti však svoji účast „podmiňují“ požadavkem, aby výsledky byly zveřejněny, což považují za záruku toho, že se s nimi bude dále pracovat. K vyvození důsledků je však potřeba reprezentativní vzorek studentských názorů, čímž se ocitáme opět na začátku...

Situaci v současné době řeší akademický senát fakulty; pracuje se na novém obsahu ankety a hledá se způsob, jak studenty co nejvíce motivovat k účasti.

*Marie Benáková, 4. ročník oboru katolická teologie,
členka AS KTF UK*

Přístup k hodnocení výuky na HTF UK

Před dvěma lety přešla Husitská teologická fakulta UK z podoby evaluace v listinné formě k evaluaci v podobě elektronické, která je součástí SIS. Předně šlo o řešení, které podstatně zjednodušuje systém hodnocení a minimalizuje náklady na celou akci; navíc se mohou zúčastnit všichni studenti, i ti, kteří nejsou v daném okamžiku roznášení papírových dotazníků na seminářích, cvičeních a přednáškách. V neposlední řadě elektronická forma nijak nenarušuje výuku.

*Proděkanka doc. MUDr. Alena Stoklasová, CSc., představuje HVS na LF UK v HK.
Foto: Vladimír Šigut*

Elektronická forma evaluace však přes všechny tyto výhody vedla k naprostému nezájmu o vyplňování dotazníků – počet hodnotících studentů klesl pod desetiprocentní hranici, jakékoli závěry z těchto dat ztratily význam.

Na posledním semináři o evaluaci jsem slyšel od kolegů z jiných fakult UK několik zajímavých podnětů k motivaci studentů. Na poměry naší malé fakulty mi však všechny přišly poměrně nákladné. V současné době uvažujeme o návratu k listinné formě hodnocení, neboť studenti jsou většinou ochotni vyplnit dotazníky přímo na hodině, kde je to nestojí žádný čas navíc a kde jsou motivováni společnou prací.

Hlavní problém celého systému hodnocení vidím v jeho dobrovolnosti. Představme si, že by bylo dobrovolné zkoušení studentů. Zoufalí studenti by pobíhali po fakultě a prosili by pedagogy, aby je vyzkoušeli a zapsali jim známky. Ti by jim odpovídali, že hodnocení je z jejich strany dobrovolné, že to není jejich starost, ať si to seženou, kde chtějí. Možná by potom studenti také sáhli po nějakých prostředcích, jak motivovat své zkoušející.

Přesto se odvažují říci, že naše fakulta má dostatečně fungující systém „vychytávání“ negativních jevů ve výuce; opírá se zejména o komunikativní prostředí, jež je charakteristické pro malou fakultu. Studenti jsou zvyklí o problémech týkajících se výuky diskutovat na studijním oddělení, s vedením fakulty, mnohdy i se členy akademického senátu.

*doc. Jiří Vogel, Th.D.,
proděkan pro studijní záležitosti HTF UK*

Hodnocení výuky na 2. lékařské fakultě

Podobně jako na dalších fakultách UK máme i my na 2. LF se studentským hodnocením výuky dlouholeté zkušenosti. V posledních šesti letech probíhá hodnocení v elektronické podobě pomocí fakultou vytvořeného a neustále zdokonalovaného elektronického systému.

Výhody elektronické evaluace popisují detailně na jiném místě tohoto časopisu (vizte strany 22–23), stručně shrnuji jen ty nejdůležitější: jednoduchá organizace, snadné zpracování výsledků, ale hlavně možnost kontinuálního hodnocení výuky během celého roku a možnost vedení fakulty a jednotlivých pracovišť na daná zjištění rychle reagovat.

Naši studenti hodnotí výuku ve všech na fakultě vyučovaných magisterských a bakalářských oborech. Hodnocení má tři základní části.

První částí je dotazník vztahující se k předmětu. Existuje celkem sedm variant dotazníků, které mají základní otázky shodné (např. naplnění časového harmonogramu pro výu-

ku, prezentace pracoviště na www stránkách, struktura výuky, studijní materiály), v několika detailech se liší podobně, jako se liší výuka jednotlivých předmětů. Snahou je získat data, která z velké části umožní srovnat předměty mezi sebou, sledovat meziroční trend u daného předmětu, ale přitom zachovat prostor pro specifické dotazy u specifických předmětů. Nesledujeme detailně žebříčky předmětů, především nás zajímají trendy.

Druhá část spočívá v hodnocení učitelů. Ptáme se např. na srozumitelnost výuky, přípravu vyučujícího či prostor pro diskusi. Každý vyučující se na konci roku anonymně dozví své hodnocení. Nejlepší učitele vyhlášíme každý rok při příležitosti plesu fakulty.

Třetí část je pak věnována slovním komentářům k výuce předmětu. Jsou anonymní, podobně jako celé studentské hodnocení výuky. Velmi výhodné je, že každý vedoucí předmětu může tyto komentáře sledovat v průběhu celého roku a průběžně na ně také elektronicky reagovat, což je pro studenty velmi důležitá zpětná vazba.

Každoročně dosahujeme vysoké účasti našich studentů, na což jsme pyšní. Jsme za to našim studentům vděční, protože jen výsledky ankety vzešlé z dostatečného objemu dat mohou být validní a pro změny ve výuce podstatné. Na druhou stranu nehodnotíme výuku pouze pomocí studentské evaluace; průběžně probíhají „audity“ výuky, kdy představitelé vedení fakulty komunikují s několika studenty, kteří popisují průběh výuky daného předmětu zase trochu jiným způsobem, a hlavně detailněji, přičemž mají možnost kriticky reagovat na výsledky studentské ankety.

*MUDr. Michal Pelíšek,
člen kolegia děkana 2. LF UK*

Fakultní hodnocení výuky studenty 3. LF

Hodnocení výuky studenty má na 3. LF dlouhou tradici a prošlo v průběhu let mnoha zásadními změnami. V současné době je založeno na dvou modalitách – papírových dotaznících rozdáváných na konci kurzu a systému rychlé elektronické evaluace na intranetu fakulty. Obě tyto modalitty se velmi efektivně doplňují a umožňují získat komplexní pohled studentů na výuku na naší fakultě. V nejbližší době plánujeme další rozvoj systému hodnocení výuky studenty, a to hlavně ve smyslu posílení možnosti rychlé zpětné vazby mezi studenty a pedagogy.

Vlastní provedení

Hodnocení výuky studenty se na 3. LF řídí vlastním fakultním předpisem. Ten stanovuje podmínky pro rozsah hodnocení, jeho formu a frekvenci, způsob sběru dotazníků,

Vedoucí studijního odboru PhDr. Vladislava Kůželová při zahájení semináře
Foto: Vladimír Šígut

jejich vyhodnocení a termín předložení výsledků. Vše je voleno tak, aby byla zachována důvěrnost hodnocení. Přijetím zvláštního předpisu chtělo vedení fakulty zdůraznit význam, který studentskému hodnocení přikládá.

Papírová evaluace je založena na dotaznících, které se rozdávají na konci každého kurzu. Studenti v nich mohou bodově hodnotit čtyři základní charakteristiky výuky (využití času, atmosféru na hodině, srozumitelnost výuky a interakci s pedagogem) a svoji celkovou spokojenost s kurzem. Dále je studentům dán prostor ke slovnímu zhodnocení a k námětům na zlepšení výuky. Vyplňování i sběr dotazníků je zásadně anonymní. Následné vyhodnocení zajišťuje komise pro evaluaci výuky ve spolupráci s proděkanem pro studium a výuku. Slovní komentáře jsou pro přehlednost přepsány do elektronické podoby.

V letošním roce se na naší fakultě navíc rozeběhl systém rychlé elektronické evaluace jednotlivých výukových jednotek. Ten umožňuje bezprostřední studentské hodnocení všech přednášek, seminářů a praktik konaných v 1. a 3. ročníku, přičemž se bude postupně rozšiřovat i do dalších ročníků. Celý systém je zakomponován do fakultního intranetu; zaprvé studenti bodově hodnotí svoji celkovou spokojenost s výukovou jednotkou, zadruhé jsou požádáni o její slovní zhodnocení a o náměty na zlepšení a zatřetí mohou pedagogovi nebo garantovi kurzu položit otázku.

Výstupy z evaluace

Výsledky papírového a elektronického hodnocení jsou projednávány v komisi pro evaluaci výuky, kolegiem děkana a akademickým senátem. Následně jsou uveřejněny na

uzavřených stránkách fakulty, kde jsou k dispozici pedagogům a studentům.

V případě zjištění výrazně negativního hodnocení se pro jeho verifikaci uskuteční hospitace na hodině daného pedagoga. Hospitace provádí buď přímo proděkan pro výuku, nebo jím pověřená osoba.

Vedení fakulty věnuje výsledkům a podnětům získaným ve studentském hodnocení náležitou pozornost a využívá je ke zdokonalování specifického kurikula naší fakulty. Kromě toho jsou za opakované pozitivní výsledky v evaluaci pedagogové finančně odměňováni. Pokud se naopak vyskytne negativní hodnocení potvrzené i hospitací na hodině, je s pedagogem tato situace osobně řešena a hledají se prostředky ke zlepšení (např. účast na kurzu prezentačních dovedností).

Závěr

Studentské hodnocení výuky na 3. LF považujeme za dobře fungující systém. Každý semestr dosahujeme návratnosti dotazníků kolem 40 %. Zavedení rychlé elektronické evaluace pokládáme jednoznačně za krok správným směrem. Umožnilo totiž výrazné urychlení reakce na studentské hodnocení a ukázalo se být bohatým zdrojem cenných, před jejím zavedením nedostupných informací. Plánujeme podstatný rozvoj této formy evaluace.

Josef Fontana,
tajemník komise pro evaluaci výuky 3. LF UK

Hodnocení výuky studenty LF UK v Plzni

Na LF UK v Plzni probíhá hodnocení výuky pravidelně již patnáct let, a to elektronicky přímo na našich internetových stránkách. Hodnocení výuky je samostatná aplikace LF UK v Plzni, program provozuje Středisko informačních technologií. Po celou dobu provozu je aplikace ankety průběžně zlepšována a doplňována podle potřeby. Z původního ručního zpracování hlavních výsledků se přešlo na zpracování programem, který vytvoří webovou prezentaci výsledků ankety přístupnou na našich webových stránkách. Anketa se spouští každý rok na konci letního semestru a uzavírá se v polovině listopadu. Studenti mají v aktuálních studijních informacích na www.lfp.cuni.cz zprávu, že studentská anketa byla spuštěna, a odkaz, kde mohou do ankety vstoupit. Zároveň studijní oddělení pošle všem studentům e-mailem výzvu, že anketa byla spuštěna, s prosbou o její vyplnění.

Při vstupu do ankety student vybere ročník a studijní program, který studuje, a podle toho dostane nabídku otázek k jednotlivým předmětům, u nichž vybere příslušné hodnocení. V loňském akademickém roce jsme poprvé spustili i možnost slovního hodnocení. Výsledky ankety jsou pří-

stupné na www.lfp.cuni.cz a zasílány na jednotlivá pracoviště, aby vyučující viděli, jak je jejich předmět hodnocen studenty.

Hodnocení výuky je pro studenty anonymní a dobrovolné, každoročně se účastní okolo 30 % studentů.

Mgr. Martina Buriánková (studijní oddělení)
a Ing. František Brož (středisko informačních technologií),
LF UK v Plzni

Studentská anketa na MFF UK

Studentská anketa na Matematicko-fyzikální fakultě probíhá v elektronické podobě od zimního semestru akademického roku 2001/2002 vždy dvakrát do roka, tj. za zimní a letní semestr. Před tímto rokem se anketa uskutečňovala v papírové podobě formou dotazníků.

Práce související se studentskou anketou mají na starosti určené pracovnice studijního oddělení, které s výsledky ankety seznamují děkana fakulty a proděkany fakulty. Dále se zabývají zveřejňováním odpovědí na připomínky k obecným tématům a zveřejňováním číselného hodnocení výuky, připomínek k výuce a připomínek k obecným tématům na webových stránkách fakulty. Studenti jsou o zahájení ankety informováni formou elektronické nástěnky fakulty a zveřejněním na webu fakulty v sekci novinek a nově nyní i na facebooku.

K zajištění a provádění studentské ankety byla vydána směrnice děkana fakulty č. 5/2005, kde je mimo jiné uvedeno:

- a) kdy se anketa otevírá (k začátku zkouškového období každého semestru)
- b) kdy se anketa uzavírá (při ukončení zápisu do následujícího semestru)
- c) jaké obsahuje otázky
- d) stupnici hodnocení otázek
- e) postup vyhodnocování připomínek a zpracování odpovědí.

Studenti MFF se v rámci ankety vyjadřují k následujícím otázkám:

Povinné otázky:

Srozumitelnost výuky

Uspořádanost látky / struktura přednášky

Zajímavost a podnětnost výuky

Vztah učitele ke studentům

Celková kvalita výuky

Nepovinné otázky:

Korektnost posuzování znalostí u zkoušky/zápočtu

Obtížnost předmětu

Znalosti studenta

V rámci obecných témat se mohou studenti vyjadřovat ke knihovnám, počítačovým laboratořím, rozvrhům, studijnímu oddělení, správě budov, ediční činnosti, praktikům, studijním plánům, SIS či anketě jako takové. Dříve se studenti mohli vyjadřovat i k menzám a kolejím, ale vzhledem k tomu, že odezva z KaM byla nulová, byla tato otázka ze seznamu vyškrtána.

Výsledky ankety jsou probírány na schůzích kolegia děkana a na pracovištích. Nejlépe hodnocení učitelé zpravidla dostávají jednorázovou odměnu.

V zimním semestru akademického roku 2011/2012 se ankety zúčastnilo 445 studentů. Ti kromě hodnocení výuky napsali 256 připomínek k předmětům a šest obecných připomínek.

*prof. Jiří Anděl,
proděkan pro studium MFF UK*

O Cenu studentského velemloka na PŘF UK

Hodnocení výuky studenty má na Přírodovědecké fakultě UK mnohaletou tradici sahající před rok 1989, dávno před uzákonění povinnosti takové hodnocení provádět. Tehdy žil v prostorách naší fakulty párek velemloků, které získala v roce 1956 od čínské vlády pražská zoologická zahrada. Krátce nato byli svěřeni k pozorování katedře hydrobiologie naší fakulty, protože chov v zoo nebyl úspěšný a všichni dovezení velemloci do roka uhynuli. Poslední velemlok, který uhynul v roce 2001, byl zřejmě více než 50 let starý. Právě u biologů vznikl nápad pojmenovat studentské ocenění pro nejlepší vyučující **Cena velemloka** – po tajemném, jeden a půl metru velkém obojživelníkovi, který oplývá mytickými i skutečnými unikátními vlastnostmi.

Studentská anketa, neboli hodnocení pedagogů studenty, se pak v průběhu let měnila co do rozsahu, formy i způsobu získávání dat. Při poslední inovaci na jaře roku 2010 doznaly změny nejen otázky dotazníku, ale i samotná organizace ankety. Sestavili jsme dotazník, který má v tištěné podobě celkem 25 otázek rozdělených do tří oblastí. První se týká osoby studenta, druhá je zaměřena na vyučujícího a třetí na předmět. Jedenadvacet otázek je s uzavřenou odpovědí – ty jsou statisticky zpracovávány – a čtyři otázky s volnou odpovědí jsou určeny pro slovní vyjádření studentů a vyučující je po vyhodnocení získávají pro další osobní využití. Elektronická podoba dotazníku je oproti té tištěné doplněna o oblast zkouška/zápočet, ve které jsou dvě otázky s uzavřenou odpovědí.

Hodnocení výuky probíhá paralelně písemnou formou, která využívá papírový dotazník, a elektronicky v SIS. Dotazník rozdávají studentští dobrovolníci během výuky

v průběhu vybraných dvou týdnů asi čtrnáct dní před koncem semestru v předmětech, kde je zpravidla zapsáno více než dvacet studentů. Elektronicky lze hodnotit v průběhu téměř celého semestru. Obě formy hodnocení se doplňují v pokrytí všech předmětů. Během písemného hodnocení získáme 4 500 až 6 000 dotazníků, jež hodnotí výuku 200–250 předmětů.

Anketou sledujeme několik cílů a její výsledky jsou směřovány ke třem skupinám osob. První skupinou jsou vyučující, kteří díky hodnocení získají zpětnou vazbu od studentů – jejich názory, doporučení a připomínky v tištěné i elektronické formě. Důraz je kladen na pozitivní přístup a motivaci pedagogů – v našem případě v podobě **Ceny studentského velemloka pro nejlepší vyučující**, již každý rok získá čtyři až pět učitelů. Ceny jsou předávány na reprezentačním plese fakulty děkanem a zástupcem studentů a sestávají z plastiky velemloka z dílny Michala Bílého, diplomu a finanční odměny.

Nejpočetnější cílovou skupinou hodnocení pedagogů jsou vlastně studenti, kteří se díky hodnocení mohou aktivně zapojit do života akademické obce a ovlivnit a zlepšit kvalitu výuky na fakultě. V neposlední řadě mohou pomoci mladším studentům ve výběru předmětů, při sestavování studijních plánů či výběru zaměření pro jejich závěrečné práce. Výsledky hodnocení samozřejmě využívá i vedení fakulty a vedoucí pracovišť. Získají detailní informace o kvalitě vyučovaných předmětů a jsou včas upozorněni na problémy. Výsledky ankety jsou i zdrojem podkladů pro personální politiku a poskytují informace o případném nevyhovujícím zázemí pro výuku (učebny, technika, materiály...).

Práci na anketě chápeme jako běh na dlouhou trať. Od její inovace v roce 2010 se nám podařilo organizačně zvládnout

RNDr. Kateřina Blažová při prezentaci HVS PFF UK
Foto: Vladimír Šigut

nout studentské hodnocení tištěné podoby dotazníku, sládit tištěnou a elektronickou podobu hodnocení, zvýšit zapojení a účast studentů při hodnocení. Věříme, že jsme vrátili hodnocení důvěru vyučujících i studentů.

RNDr. Kateřina Blažová, vedoucí ankety
Mgr. Jan Havlík, organizátor ankety

Hodnocení na FSV UK

Na Fakultě sociálních věd UK má hodnocení kurzů poměrně dlouhou tradici. Založil je před deseti lety student sociologie Michal Osuský jako projekt související s jeho bakalářskou prací.

V současnosti hodnocení probíhá na konci každého semestru za pomoci papírových dotazníků. Hodnotí se všechny kurzy bakalářského a magisterského studia (včetně kombinovaného) a pilotně též některé kurzy doktorského studia. Za jeden semestr je vyplněno cca 10 000 dotazníků, návratnost se pohybuje mezi 50–60 %. Hodnocení upravuje děkanské opatření, základní odpovědnost nese proděkan pro studijní záležitosti. Realizace je svěřena do rukou týmu studentů a sekretariátů jednotlivých součástí (institutů). Dotazníky fyzicky přepisují studenti a k prezentaci je využívána dvojjazyčná webová stránka (<http://hodnocenikurzu.fsv.cuni.cz/>). Na ní lze nalézt výsledky hodnocení za posledních sedm semestrů, kdy je používán obdobný dotazník. Výsledky za zimní semestr se zveřejňují na konci února, u letního semestru pak na konci června. Celkové náklady na sběr dat a jejich přepis včetně přípravy na prezentaci jsou na úrovni 75 000,- Kč za jeden semestr.

Zpětná vazba a její využití

Na FSV se s hodnocením kurzů pracuje velice aktivně, k výsledkům mají přístup studenti i pedagogové. Souhrnné tabulky získávají i ředitelé institutů a dle výsledků udělují odměny, případně jednají o nápravách (opakované špatné hodnocení může zapříčinit výměnu pedagoga). Vedení fakulty předává každý semestr na slavnostním zasedání akademického senátu ocenění Zlatý kurz pro jedenáct nejlépe hodnocených kurzů (s oceněním je spojena finanční odměna ve výši 5 000 Kč a diplom).

Výzvy do budoucna

Protože každé hodnocení musí být neustále inovováno a přizpůsobováno vnějším změnám, snažíme se na FSV neuspnout na vavřínech. Plány pro rok 2012 jsou tyto: kromě prezentace průměrných hodnot v grafické podobě nabídnout i alternativní zobrazení ve formě percentilu (srovnání, kolik % kurzů je horších než můj na domácím

pracovišti, resp. na celé fakultě);

umožnit sledování vývoje hodnocení jednotlivého kurzu přímo na webových stránkách (dosud sledují jen ředitelé institutů ve svých souhrnných tabulkách);

na základě skupinových diskusí se studenty upravit znění otázek v dotazníku a případně provést jejich vypuštění či doplnění.

Ing. Petr Soukup,
proděkan pro studijní záležitosti FSV UK

Hodnocení výuky studenty na FHS UK

Na Fakultě humanitních studií UK doposud probíhalo hodnocení výuky studenty elektronicky prostřednictvím SIS. Vzhledem k nízké účasti však nebyly dosavadní výsledky příliš relevantní, a nebylo je tedy možné využít jako zpětnou vazbu pro vedení fakulty či jednotlivá pracoviště.

V současné době však fakulta testuje pilotní verzi nového systému hodnocení, který je inspirován systémem užívaným na PŘF UK. Garantem tohoto pilotního projektu je akademický senát, respektive jeho studentská komora. Projekt probíhá ve spolupráci se studentským spolkem *Studenti FHS* a s technickou a organizační podporou studijního oddělení. Propagaci, distribuci a sběr papírových dotazníků a také zpracování a vyhodnocování výsledků provádějí výhradně studenti, kteří prostřednictvím studentské komory předloží výslednou zprávu akademickému senátu. Ten pak rozhodne, jak se bude s danými výsledky dále nakládat.

Pokud se na základě pilotního projektu ukáže daný systém hodnocení výuky studenty jako životaschopný, bude užíván jako oficiální systém i v dalších letech. Jistě však dojde k různým proměnám, zejména co se týče podoby dotazníků (rozsah, typy otázek apod.).

Bc. Jakub Homolka,
studentská komora akademického senátu FHS UK

Mgr. VOJTĚCH TOMÁŠEK

Autor textu působí na studijním odboru UK, kde má na starosti právě problematiku hodnocení výuky studenty na univerzitě.

Je studentem doktorského programu obecná antropologie – integrální studium člověka na FHS UK, kde je také studentským místopředsedou AS.

Co se skrývá za numery?

JIRÍ MAREŠ stál v půli 70. let u zrodu studentského hodnocení kvality výuky na českých vysokých školách. Profesor Ústavu sociálního lékařství královéhradecké lékařské fakulty se svou prací na poli evaluace výuky na Univerzitě Karlově stále ještě není u konce, ačkoli podmínky se zvolna zlepšují...

Zabýváte se širokou škálou odborných témat, od sociálního lékařství a psychologie zdraví až po psychologii pedagogickou. Jak jste se dostal k problematice studentského hodnocení?

Začnu poněkud zeširoka. Pracoval jsem osm let v Akademii věd v Praze, ale jsem Hradečák a rodinu jsem měl v Hradci Králové. Hledal jsem tedy možnost, jak v Hradci zakotvit – zkusil jsem to v akademickém roce 1972/73 na hradecké pedagogické fakultě, ale poměry tam byly v době normalizace dost tristní, takže jsem se vrátil zpět do myšlenkově uvolněnější Prahy. Pak jsem dostal možnost nastoupit na hradeckou lékařskou fakultu. Jako nelékař jsem zde pochopitelně neměl jednoduchou pozici, navíc mi můj kádrový profil zabraňoval učit adepty medicíny, takže jsem se zabýval výzkumem mediků a školil mladé učitele lékařských fakult, jak se vyučuje na vysoké škole. Někteří mi říkali: „To je sice pěkné, jak se to dělá venku, ale bude to fungovat i u nás? Ukažte nám, že to jde.“ Při přípravě studijních materiálů pro první ročníky mediků jsem si chtěl ověřit, jak studenti navrhované změny vidí – a to byl začátek studentské evaluace výuky, někdy v letech 1976–1977. Zatímco ve světě běží evaluace od třicátých let minulého století, v českých zemích se v takové podobě nepěstovala. Posléze jsem začal spolupracovat s profesorem Jiřím Kotáskem, který podepsal Dva tisíce slov, byl následně vyhozen z práce a uchytil se v Ústavu rozvoje vysokých škol, aniž by ovšem mohl učit. Jezdil jsem tam přednášet pro začínající vysokoškolské učitele psychologii a připravil jsem pro ně asi pětadvacetistránkový studijní materiál o studentské evaluaci výuky. V roce 1982 jsem kontaktoval profesora Herberta Marshe na Univerzitě v Sydney –

dnes působí na univerzitě v Oxfordu – a on dal souhlas, abychom přeložili a používali jeho celosvětově užívanou posuzovací škálu SEEQ, evaluaci výuky studenty. Zavedli jsme ji tedy na několika katedrách lékařské fakulty, které měly zájem.

Jak studenti reagovali? A kantoři?

Návratnost dotazníků byla velmi vysoká. A zpětná vazba spočívala v tom, že jsem spočítané výsledky přinesl na zasedání katedry a nabídl, že budu celé katedře najednou prezentovat, jak kdo dopadl, aby se mohli porovnat s kolegy. Ovšem s podmínkou, že budou všichni souhlasit se zveřejněním i svých výsledků. Upozornil jsem je, že pokud se členové katedry nedohodnou, řeknu každému zájemci pouze jeho výsledky. Nevěřili byste, jak je to srovnání ohromně zajímavé. Někteří učitelé za mnou dokonce chodili a říkali:

„Víte co? Já to příští rok zkusím odučit jinak a uvidíme, jestli dopadnu jinak.“ Chtěli se zlepšit.

Provádělo se od té doby hodnocení kontinuálně?

Ano, ale jen na některých pracovištích. Jednou jsme zkusili evaluaci zorganizovat na celé fakultě – jenže ti z přednášejících, kteří si mysleli, že dopadnou dobře, nedopadli, takže tu ohrožující evaluaci odsunuli do pozadí. Byli to většinou funkcionáři, lidé dosazení na jednotlivá pracoviště z politických důvodů, nikoli kvůli odbornosti.

Před pěti lety jste na stránkách našeho časopisu psal, že studentské hodnocení na českých vysokých školách zatím nedosahuje úrovně, jež je obvyklá ve vyspělých zemích; že je často provázáno nedůvěrou

Foto: Kateřina Kadlecová

učitelů i studentů. Zaznamenal jste od té doby posun k lepšímu?

Těžko říci. Neznám totiž člověka, který by měl přehled o tom, jak se evaluuje po celé České republice. Ale z diskusí a setkání na konferencích se ukazuje, že vysokoškolské instituce ke studentskému hodnocení přistupují různě. Jedni chtějí, aby si studenti evaluaci připravovali sami, takže jde spíše o nadšený amatérismus a na výsledky se nelze spolehnout; druzí zase sází na elektronickou zpětnou vazbu – na fakultní web se vyvěsí dotazník. Ne všichni studenti však touto formou ochotně odpovídají, takže návratnost nebývá vysoká. Na některých fakultách po republice dokonce vyučující respondencím vyhrožovali, že si nebudou moci vybírat volitelné předměty nebo že je nepiší do dalšího ročníku, dokud evaluaci z toho předchozího nevyplní.

A je to principiálně špatně? Deformuje takový postup výsledek evaluace?

Zkuste si představit sami sebe, jak vás zavřou a řeknou: „Dokud ty papíry nevyplníš, nesmíš domů!“ Asi byste dotazníky jednoduše odškrtali, abyste konečně mohli odejít. Je však zcela zásadní, aby student vyplnil dotazník seriózně; aby si uvědomil, že hodnotí někoho, pro koho výsledky mohou mít závažné dopady.

Někteří soudobí sociologové mluví o tom, že žijeme ve společnosti auditů a evaluací, že se točíme v byrokratickém kruhu „hodnocení pro hodnocení“ – lékaři či učitelé stále více hodnotí a vykazují, místo aby léčili, respektive učili... I studentské hodnocení a jeho dotazníková forma mohou vyvolávat dojem, že se jedná o pouhou statistiku, že se v těch číslech a grafech musí lidský názor studenta ztratit.

Snad to tak není. Studenta je třeba o smyslu evaluace přesvědčit – že jsou získané údaje spolehlivé a lze v nich sledovat tendence, názory, stanoviska, že

se s výsledky evaluace pracuje a že projevnutí názoru mělo smysl. Ale názor jednotlivce se opravdu trochu ztrácí – v tom smyslu, že studenti nejsou kus jako kus, každý z nich má trochu jiný názor na to, jak by chtěl být vyučován. Někdo potřebuje k maximálnímu výkonu bič, jiný volnost... Do průzkumů by tak bylo třeba možné zahrnout, jaké má respondent známky; v zahraničních výzkumech vychází, že studenti se špatným prospěchem mají tendenci svádět své neúspěchy na vyučujícího, a tudíž ho budou hodnotit hůře. Zatímco ti výborní jsou tolerantní, protože studium zvládají... My z evaluace získáváme jen střední hodnoty, směrodatnou odchylku, ale i rozložení stanovisek, takže výsledky mají smysl jen ve srovnání mnoha let po sobě.

Měla by evaluace probíhat před zkouškou, nebo po zkoušce?

Až po zkoušce, ta je přece součástí předmětu. Samozřejmě jedno i druhé, před i po, maličko zkruslí výsledek; kolem zkoušek prostě bývají emoce. Celosvětově se osvědčilo provést hodnocení až po prázdninách, retrospektivně a s odstupem, když emoce odezní. Takovou cestu volíme i my.

Podobu studentského hodnocení může ovlivňovat i určitá „oborová mentalita“ studentů – pojetí studia a výuky u posluchače medicíny bude jiné než u studenta humanitního oboru. Lze tedy vůbec v rámci univerzity srovnávat názory studentů napříč fakultami?

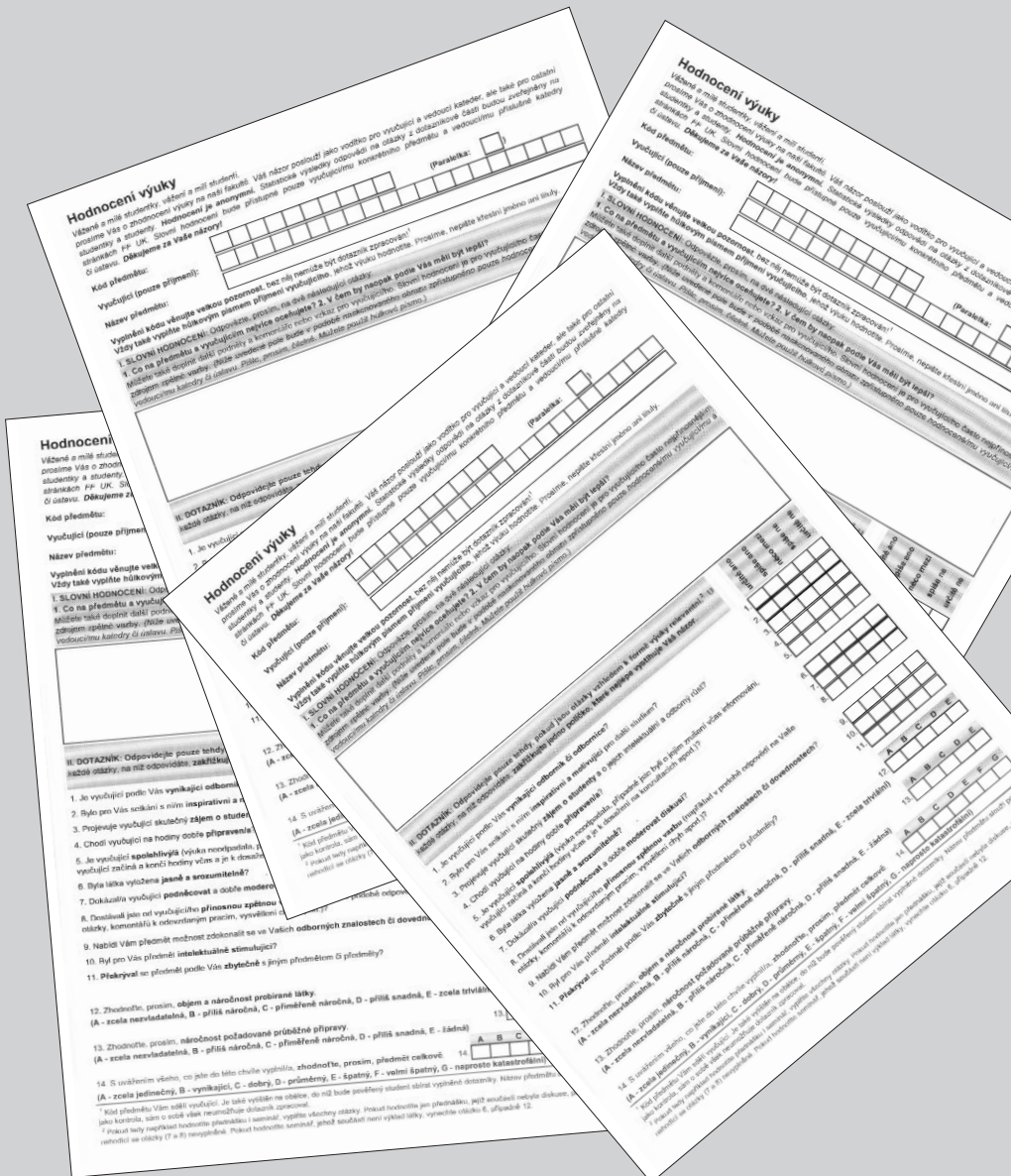

Foto: Kateřina Kadlecová

To je vážná otázka. Já jí trochu odlehčím a tím snad přispěji k ilustraci problému. Slyšel jsem tuto anekdotu: Jaký je rozdíl mezi studenty pedagogické, farmaceutické a lékařské fakulty? Když se jim všem zadá úkol naučit se telefonní seznam, student z pedagogické fakulty se prý zeptá: „A proč?“, člověk z farmacie se zeptá: „Které části?“ a medik se zeptá: „Do kdy?“ Ale teď k podstatě dotazu. První názor zní, že každá fakulta je jiná a nelze najít společného jmenovatele. Druhý názor je, že některé fakulty jsou si svým charakterem blízké, a má cenu porovnávat je aspoň v něčem. Já jsem přišel ještě s třetím hlediskem: že by bylo dobré nechat na fakultách, aby si samy vybraly studijní obory a v nich předměty, které jsou pro ně reprezentativní a klíčové, a ty budeme hodnotit a srovnávat. Nechme teď stranou obsah – společné je, že bude evaluován obor jasný a vyhraněný pro fakultu samotnou a v něm bude pár nezbytných předmětů. U nich nás přece zajímá, jak kvalitně se z pohledu studenta učí – bez jejich absolvování přece nemůže dostudovat. Takhle jsme koncipovali ideu celouniverzitní evaluace. Matfyz třeba hodnotí

každoročně tytéž předměty, na lékařských fakultách jde zase o trojici předmětů každý rok jiných (jeden teoretický, jeden preklinický a jeden klinický) s tím, že postupně zmapujeme všechny hlavní. A třeba na FTVS se díky evaluaci zjistilo, že jeden z klíčových předmětů jeden rok prakticky neproběhl, odsuploval se.

A berou fakulty hodnocení vážně? Snaží se výuku modifikovat, když evaluace nevyjde dobře?

Tady existuje velký problém. Já a můj doktorand Stanislav Ježek máme sotva sílu všechny výsledky evaluací spočítat. Další krok, jímž je zajistit solidní zpětnou vazbu a prezentovat ji fakultám, už není v našich silách. Jen vyvěsit výsledky na webu nebo na nástěnce nestačí, chce to sednout si se zaměstnanci instituce a vysvětlit jim, co všechno se za těmi našimi numery skrývá. Teď jsme třeba s kolegou Ježkem porovnali všech pět lékařských fakult mezi sebou a řeknu vám, jsou tam rozdíly, rok po roku. Na jedné fakultě kupříkladu nedopadla moc dobře fyziolo-

gie a my nevíme proč: je to učebnicí, kterou jim předepsali, je to tím, jak se předmět zkouší, nebo snad osobností vyučujícího? Teď bychom se tedy měli sejít s lidmi z té fakulty a dohledat příčinu. Pak také všude vyšla hůře chirurgie, což se čekalo. Pro přesné zjištění podstaty je však třeba věnovat pozornost také studentskému slovnímu hodnocení v evaluacním dotazníku.

Měly by se podle vás tyto komentáře zveřejňovat?

Já bych byl v otázce zveřejňování verbálních komentářů opatrný. Vezměte si, kdo je vlastně píše – podle našich zkušeností to je maximálně dvacet procent z těch, co dotazník vyplňovali, a jsou to buď ti velmi spokojení, nebo velmi nespokojení. Názory ostatních by tedy při zveřejnění komentářů nebyly zastoupeny. A když už něco zveřejňovat, pak spíše frekvenci určitých kategorií komentářů a k nim pár příkladů. Je třeba odfiltrovat exhibicionisty, kteří by svůj názor napsali úmyslně tvrdý či sprostý: tak si na tom vyučujícími

Foto: Kateřina Kadlecová

Foto: Kateřina Kadlecová

pořádně smlsnu, když pak můj názor bude někde viset!

Zveřejňování komentářů však zřejmě není největší praktický problém evaluace.

To tedy nikoli. Na univerzitě se zatím hledá mechanismus, jak by celá evaluace mohla fungovat. My jsme schopni data sebrat, jsme schopni data spočítat, umíme je někomu předat. A tím to končí – jenže by nemělo. Každoročně má následovat sezení, kde by se všechny výsledky probraly v kontextu, definovaly se příčiny. Také je třeba dostat výsledky nějakou zaručenou cestou ke studentům, k přednášejícím i vedení pracovišť. To máte tři různé adresáty a každý z nich by z těch dat potřeboval vytáhnout trošku něco jiného.

Jak tedy těmto adresátům data zprostředkovat?

Paradoxem je, že většina českých vysokých škol nemá celý řetězec potřebných činností dotažený do konce, nedokáže se získanými daty do hloubky pracovat. Studentská evaluace je zákonná povinnost, většina škol ji provádí, ale práce s výsledky je za prvé práce navíc, za druhé práce odborná. Chtělo by to vypracovat model, v němž by figurovali lidé, pro které bude evaluace hlavní náplní pracovní činnosti

a celoročně se jí budou rutinně zabývat. Zatím to děláme já a můj doktorand. Na RUK tato oblast přísluší Studijnímu odboru UK, spolupracujeme tedy s kolegou Vojtěchem Tomáškem.

Fakultní organizátoři studentských hodnocení polemizují o tom, zda je lepší elektronická, či „papírová“ forma hodnocení. Jaký je váš názor?

Odpovím diplomatically: otázkou není, zda jedno, nebo druhé, ale co je za daných okolností funkční. Na jedné fakultě může fungovat jeden typ hodnocení dobře, na druhé vůbec ne. Pro nás všechny je však podle mě přirozenější odpovídat na papíře – projdete si celý dotazník, můžete přeskokovat a vracet se, zatímco u většiny elektronických formulářů vidíte jen konkrétní položku, na kterou odpovíte, načež ona zmizí a naskočí další. Když si to později rozmyslíte, mnohdy už se nelze vrátit... Důležitá je rovněž návratnost dotazníků, s níž souvisí míra spolehlivosti výsledků – a při užití elektronických dotazníků v rámci ročníku při nejlepší vůli nedosáhnete padesátiprocentní návratnosti, která je podle mého názoru nejnižší možná. U papírových dotazníků se podle našich mnohaletých zkušeností takové procento respondentů získá zcela hravě. Další otázkou je, kolik předmětů má student najednou hodnotit. Podle mě jsou tři ještě přijatelný počet, více už jich nemůže být seriózně vyplněných – respondenti v takovém případě prostě něco zaškrtnají či odklikají, aby měli pokoj.

Existuje nějaký celosvětový trend v evaluaci? Nebo jinak: hodnotí na řekněme deseti nejlepších světových univerzitách studenti podobně?

Evaluace na Západě, jejíž výsledky i metodiku zveřejňují špičkové univerzity na svých webových stránkách, obecně probíhá na více úrovních. Studenti ideálně mohou hodnotit okamžitě po skončení výuky danou přednášku, pak mohou hodnotit konkrétního učitele, jak právě on daný předmět vyučuje, takže si potom katedra nechá jen ty nejlepší před-

nášející. Třetí hledisko je hodnocení katedry, čtvrtá možnost je, že se berou nejlépe hodnocené předměty fakulty...

U nás se to všechno směšuje. Navíc aby šel dotazník do hloubky, musel by mít sto položek a s tím se nikdo nebude vyplňovat. To, co my běžně, rutinně při evaluaci děláme, je medicínsky řečeno screening. Jdeme po povrchu a zjišťujeme, jestli někde něco nehoří. A kde hoří, tam bychom měli jít do hloubky, ale když je to v pořádku, nemusíme se tím zabývat. Evaluace by správně měla být dvoustupňová: tam, kde se vyskytne problém, by měl nastoupit další dotazník, který se zaměří právě na ten zádrhel a dobere se příčin skrytých pod povrchem. Momentálně je to bohužel tak, že jsme rádi, když na Univerzitě Karlově vůbec zvládneme tu první úroveň evaluace.

Autor: redakce

prof. PhDr. Jiří Mareš, CSc.

Zástupce přednosty Ústavu sociálního lékařství na Lékařské fakultě UK v Hradci Králové; odborně je rozkročen mezi pedagogikou, psychologií a medicínou. Zabývá se komunikací a interakcí, styly učení u žáků a studentů, sociálním klimatem školní třídy, komunikací mezi lékaři a pacientem, pacientovým pojetím zdraví a nemoci, kvalitou života pacientů atd. Dvanáct let byl členem Akreditační komise vlády ČR, je členem řady domácích i zahraničních vědeckých společností, grémií a rad.

Papír versus elektronika

Dva zastánci odlišných způsobů sběru výsledků evaluace, MUDr. Michal Pelíšek z 2. LF UK a PhDr. Ing. Petr Soukup z FSV UK, předkládají své argumenty. Jejich pádnost posuďte sami.

Proč hodnotit výuku pomocí elektronických dotazníků

Michal Pelíšek

Hned v úvodu své „obhajoby“ elektronického sběru výsledků studentské ankety podotýkám, že přechod k elektronické formě evaluace považuji na počátku třetího tisíciletí za logický vý-

MUDr. Michal Pelíšek, zastánce elektronických dotazníků. Foto: Vladimír Šigut

voj. Svět se točí kolem počítačů (ať se nám to líbí, nebo ne), většina z nás tráví na internetu několik hodin týdně a dostupnost počítačů s připojením k internetu je v dnešní době více než dostatečná. Internet používají naši studenti běžně i k plnění svých studijních povinností, zapisování ke zkouškám či například k volbě volitelných předmětů; proč tedy opomíjet studentskou anketu? Studentské hodnocení v tištěné podobě se může zdát organizačně jednodušší a zmiňována je rovněž vyšší návratnost dotazníků, pokusím se však o několik argumentů pro podporu elektronické ankety.

1) Vysoká návratnost

Na 2. lékařské fakultě UK funguje elektronická anketa již několik let. Předtím jsme, podobně jako jinde na UK, měli anketu v tištěné podobě. Jejím největším nedostatkem byly rozdílné počty respondentů u jednotlivých předmětů. Vždy záleželo na tom, jak aktivně se k distribuci a sběru dotazníků pracoviště postavilo. Nebylo výjimkou, že počet odpovědí kolísal od 5 do 80 procent studentů daného předmětu. To skončilo zavedením elektronické ankety, již jsme možný vliv ústavů a klinik významně omezili. Na naší fakultě dosahujeme každoročně vynikajících výsledků ve sběru dat. Minimum respondentů čítá kolem 60 % studentů v ročníku, průměr se pak pohybuje kolem 70 % a výjimkou nejsou předměty, kde je tento počet daleko vyšší. Získané údaje tak pro nás mají vysokou výpovědní hodnotu. Takže – vyšší účasti studentů lze dosáhnout i za elektronického sběru dat.

2) Průběžná evaluace

Hlavní výhodou však je, že studenti mohou vyplňovat dotazníky v průběhu celého akademického roku podle toho, jak absolvují různé části výuky. Pro čtenáře neznalé výuky na lékařských fakultách připomínám, že podstatná část výuky medicíny probíhá takzvanou blokovou formou. Studenti jednoho kruhu postupně absolvují například tři týdny neurologie, poté dva týdny onkologie a podobně. Blok je vždy zakončen zkouškou. Ze zkušenosti na jiných fakultách vím, že za účelem co nejvyšší návratnosti jsou studentům papírové dotazníky předkládány před zápisem do dalšího ročníku. Ale copak si student v září vzpomene, jak kvalitně probíhala výuka v říjnu minulého roku? Takže my získáváme data kontinuálně v průběhu roku, sledujeme je a snažíme se zachytit případné problémy ve výuce a okamžitě na ně reagovat.

3) Rychlá reakce vyučujících

Náš systém je uzpůsoben tak, že vedoucí předmětu má možnost sledovat anonymní slovní komentáře studentů k výuce

a průběžně na ně reagovat. Často se tak vysvětlí určitá nedorozumění, případně učitel přidá svůj pohled na věc. Vyučující se v průběhu roku dozvídají aktuální studentské připomínky a mohou na ně reagovat zásahy do průběhu výuky. Jedině elektronický způsob sběru dat může tuto možnost nabídnout.

4) Snadná organizace ankety

Elektronický systém vůbec nezatěžuje jednotlivá pracoviště fakulty, odpadají problémy s distribucí a sběrem dotazníků. Ústavy, kliniky, ale ani pracoviště děkanátu se organizací ankety prakticky nezabývají.

5) Sběr komentářů

Slovních komentářů k výuce každoročně získáváme elektronickou formou několik set, obvykle více než tisíc. Pro fakultu naší velikosti je to vysoké množství. Studenti nejsou omezeni prostorem, mohou napsat různě dlouhé komentáře, které jsou snadno archivovatelné a dohledatelné.

6) Jednoduché a levné vyhodnocení a prezentace výsledků

Vyhodnocení elektronicky získaných dat je mnohem jednodušší a méně nákladné než zpracování „papírových“ dotazníků. Prakticky ihned po uzavření hlasování výsledky zpracováváme, přidáváme k nim komentář, snadno vyhodnocujeme silné a slabé stránky předmětu a porovnáváme kvalitu s ostatními předměty v aktuálním roce, ale i v předešlých letech. Přednostové dostávají kompletní zprávu již koncem letních prázdnin, vždy před začátkem dalšího akademického roku.

Závěrem

Podporuji elektronickou formu jako moderní nástroj sběru dat u studentského hodnocení výuky. Mezi hlavní výhody patří jednoduchá organizace či kontinuální sběr dat s možností reagovat ještě v průběhu výuky v daném akademickém roce. Elektronická forma nemusí nutně znamenat nižší účast studentů při hodnocení, jak dokazují zkušenosti z 2. lékařské fakulty UK v Praze.

MUDr. MICHAL PELÍŠEK

Zastánce obhajoby elektronických dotazníků je členem kolegia děkana 2. lékařské fakulty UK; již při studiu na 2. LF se angažoval v akademické politice (byl dvakrát zvolen na pozici předsedy Studentské komory Akademického senátu 2. LF, působil též jako tajemník AS UK). Pracuje jako neurolog ve Strakonících.

Proč hodnotit výuku pomocí papírových dotazníků?

Petr Soukup

Než se začnu věnovat tématu samotnému, učiním několik poznámek. Předně: má obhajoba papírového hodnocení kurzů nijak nesouvisí s konzervativismem či věkem; jsem spíše mladší a poměrně liberálně smýšlející jedinec. Jako výzkumník mám zkušenosti z řádově stovek výzkumů se všemi technikami sběru dat – papírové dotazníky, telefonické dotazování, internetové dotazování (elektronické) – a vždy preferuji techniku sběru dat s ohledem na zkoumané téma, rozsah dotazování, minimalizaci nákladů a maximalizaci návratnosti.

PhDr. Ing. Petr Soukup, obhájce „papírové“ evaluace. Foto: Vladimír Šigut

Proč tedy preferovat pro hodnocení kurzů papírové dotazníky před možností dotazovat se na totéž elektronicky? Při pokusu o jednoslovnou odpověď lze říci jediné: návratnost. Ze zkušeností českých univerzit (FSV či další fakulty UK, Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity) i mnohých univerzit zahraničních plyne, že návratnost papírového hodnocení je vyšší než u hodnocení elektronického. Rozdíl přitom může být i řádový – elektronické hodnocení na FSV v systému Tajemník mělo návratnost (poměr vyplněných dotazníků v příslušném kurzu k počtu osob v kurzu registrovaných) řádově 5–10 %, papírové dotazníky mají návratnost 50–60 %. Důvody vyšší návratnosti papírových dotazníků jsou poměrně jednoduše vysvětlitelné:

- Vyplnění dotazníků je dobrovolné (dle Řádu hodnocení UK): papírové dotazníky se běžně vyplňují buď na přednášce, nebo po napsání testů či při zápisu do dalšího ročníku (tedy v čase, který by student nemohl věnovat jiným aktivitám), zatímco elektronický dotazník vyplňují studenti doma ve svém volném čase (a existuje mnoho alternativních aktivit).
- Papírové dotazníky se vyplňují ve školním prostředí, a existuje tak neformální tlak na jejich vyplnění. Vyplňování přes internet z domova tento tlak postrádá. Nadto je při distribuci papírových dotazníků přítomen i apel osoby zajišťující sběr dotazníků k vyplnění.
- Při papírovém hodnocení kurzů se většinou vyplňují dotazníky za jednotlivé kurzy v oddělených časech. U elektronického hodnocení je studentovi nabídnuto, aby vyplnil vše najednou.

Pro doplnění informací o návratnosti papírové versus elektronické verze hodnocení uvedu výsledky experimentu z minulého semestru na FSV UK. Kromě papírového hodnocení všech kurzů bylo deset kurzů (vždy jeden dobře a jeden špatně hodnocený na každém z pěti institutů fakulty) ohodnoceno elektronicky. Elektronické hodnocení bylo doprovázeno vysvětlujícím dopisem proděkana pro studium a dvakrát po týdnu výzvou k vyplnění. I když měli studenti elektronicky vyplňovat hodnocení pouze u jediného kurzu, byla návratnost cca o 25 % nižší (místo 50–60 % tedy 38–45 %). Elektronické hodnocení (již tak s menší návratností) navíc vykazovalo i méně časté uvádění komentářů (rozdíl cca 11 %). Na základě tohoto experimentu vedení FSV rozhodlo, že je zatím nutné zachovat papírové hodnocení.

Je papírové hodnocení drahé a pomalé?

Jasným argumentem proti papírovému hodnocení je, že je drahé a pomalé. Uvedu některé údaje, aby bylo jasné, zda jde o stěžejní argumenty. Je těžké paušalizovat náklady papírového hodnocení, ale na základě údajů z různých fakult UK lze činit jistá zobecnění. Tisk a přepis jednoho papírového dotazníku do elektronické podoby stojí cca 5 Kč, další náklady papírového hodnocení spočívají v zajištění distribuce a sběru dotazníků a zpracování dat (cca 3–5 Kč na jeden dotazník). Fakulta střední velikosti tedy vydá za získání 10 000 dotazníků 100 000 Kč, což

rozhodně není nijak velká částka. Rychlost při využití papírových dotazníků je samozřejmě výrazně nižší. Přepis či skenování dotazníků a jejich zpracování trvá řádově měsíc (dodejme, že při elektronickém sběru je třeba data zkontrolovat a připravit ke zveřejnění, což trvá cca týden). Zde je třeba poznamenat, že rychlost zveřejnění výsledků v řádu dnů není pro hodnocení nezbytná. Zcela běžný model, kdy jsou dotazníky sbírány na konci semestru a výsledky jsou zveřejněny na počátku semestru dalšího, je plně dostačující.

Papírové hodnocení, elektronické výsledky

I přes výše uvedenou podporu papírového sběru dat je s ohledem na dnešní dobu nutné prezentovat výsledky hodnocení elektronicky. Dokonce bych si troufl tvrdit, že forma prezentace výsledků hodnocení výrazně ovlivňuje návratnost hodnocení a obecně jeho přijetí akademickou obcí.

Využití hodnocení jako zpětné vazby

Kromě formy prezentace výsledků záleží i na tom, jak se s výsledky hodnocení pracuje. Pokud studenti vědí, že pedagogové hodnocení čtou a upravují dle něj vyučované kurzy či že s hodnocením pracují vedoucí kateder, mají úplně jinou motivaci k vyplnění dotazníků (ať papírových, či elektronických). Výsledky hodnocení by měli mít k dispozici kromě pedagogů též studenti, kteří by tak dle výsledků mohli vybírat volitelné kurzy (ve fakultním časopise FSV studenti dokonce dávají dle výsledků hodnocení doporučení na dobře hodnocené volitelné kurzy). Třešničkou na dortu hodnocení bývá vyhlášení ankety pro nejlepší kurzy (Velemlok na PřF UK, Zlaté kurzy na FSV UK apod.).

Závěrem

Na konci si dovolím doporučit, aby i v dnešní době bylo stále využíváno papírových dotazníků pro hodnocení kurzů. Pro vnímání hodnocení jako kvalitní zpětné vazby je nezbytné, aby byly výsledky v rozumné době a kvalitně prezentovány a aby se s nimi pracovalo. Pokud se zároveň podaří pedagogy motivovat za vedením ankety zaměřené na nejlépe hodnocené kurzy, je zaručeno, že vše bude fungovat tak, jak má.

PhDr. Ing. PETR SOUKUP

Autor textu o prospěšnosti papírových evaluačních dotazníků je proděkanem Fakulty sociálních věd UK; profesí je sociolog, vzděláním statistik. Ve výuce se věnuje zejména statistickým technikám, zaměřuje se též na sociologii vzdělání a environmentální sociologii.

Feedback čili zpětná vazba

Lubomír Mlčoch

Teoretická ekonomie má co říci – možná překvapivě – i k úvaze o hodnocení profesionálního výkonu pedagoga jeho posluchači. Ti hodnotí kurzy z hlediska svého osobního „užitku“ a teorie užitečnosti (*utility theory*) tvoří jeden z výchozích bodů mikroekonomie, vědy o chování spotřebitele i podnikatele. A posluchač jako „spotřebitel“ našeho pedagogického působení je také „podnikatelem“ svého druhu – člověkem, který se rozhodl „investovat“ léta úsilí, odříkání i peněz do zvoleného oboru studia.

Tyto skutečnosti stály patrně u počátku toho, že o řádku let dříve, než se hodnocení učitelů studenty stalo běžným, přišli posluchači Institutu ekonomických studií FSV UK s vlastním návrhem tzv. zpětné vazby. Tehdejší velice motivovaní a nadaní mladí lidé si každý semestr sami zajišťovali celou akci i publikování výsledků. Už to, že iniciativa k hodnocení přišla „zdola“, svědčí o potřebě i zájmu o takové hodnocení – v těch letech posluchači, ještě nadšení možnostmi studia, přesvědčivě vyvraceli hypotézu, že jen vzdělání, za které se platí, vede k náročnosti na studenty i pedagogy. Pedagogy i studenty tehdy motivoval především náš velice dobrý, kolegiální vztah. Sám název „zpětné vazby“ studenty zřejmě převzali z matematiky a technicky orientovaných disciplín, na nichž IES začal stavět. Ale „feedback“ v kybernetice postrádá onen osobní rozměr, jež se studenti snažili do hodnocení kurzů také zahrnout – alespoň v podobě fakultativních, čistě osobních postřehů k jednotlivým kurzům. K tomu zřejmě přispívaly předměty dobře vyváženého obsahu studia, které zahrnovalo nejen ekonomii jako „science“, ale i ekonomii jako součást věd humanitních.

K „vědeckému“ smyslu hodnocení

Samotná ekonomická teorie obsahuje vnitřní rozpor: v mikroekonomii staví na filozofickém i metodologickém individualismu a radikálním subjektivismu, který nedovoluje srovná-

vání „užitku“ mezi jednotlivci; kardinální pojetí a hypotézy o měřitelnosti subjektivní užitečnosti byly v první půli 20. století ekonomii opuštěny. Po 2. světové válce, kdy ve většině zemí našeho civilizačního okruhu vzrostla role státu a ekonomie začala do předmětu svého zkoumání zahrnovat i „politické trhy“, dokázal Kenneth Arrow svůj slavný *impossibility theorem*, tedy větu o nemožnosti odvození logicky konzistentních společenských rozhodnutí, jež by stavěla na „funkcích užitku“ jednotlivých „voličů“.

Z dosud výše uvedeného by ekonomie mohla tvrdit, že jakákoliv hromadná hodnocení pedagogů studenty postrádají „vědecký“ smysl. Na druhé straně nejen v makroekonomii, ale dokonce už i „pod drobnohledem“, v němž je podnik vidět ne jako „nehmotný bod“, ale jako organizaci či koalici mnoha lidí, se ekonomie neobejde bez agregace, potřeby „sčítat“ či „průměrovat“ náklady a výkony, „užitky“ jednotlivců. A tak ekonomie zápasí s (marnou) snahou být „*value free*“, a současně s hospodářsko-politickou potřebou porovnávat a agregovat množiny a podmnožiny výkonů a měřit dopady jednotlivých rozhodnutí a politik.

Ač se my ekonomové vzpíráme možnosti sestrojení jakékoliv aditivní funkce skupinového či společenského užitku, není na světě politické platformy, která by si dovolila voličům ve svých programech nabízet čistě individualistické a subjektivní pojetí společnosti soupeřících zájmů

jednotlivců a jejich zájmových skupin, v níž by například sociální spravedlnost byla vnímána jen jako fata morgana (jak tvrdil F. A. Hayek). Vnitřní rozpor ekonomie se manifestuje v podobě asymetrie a dvojkojnosti: ekonomická teorie se dál snaží rozvíjet jako „*value free*“, a současně musí vedle sebe trpět „ekonomii blahobytu“ (*welfare economics*) a teorie hospodářské politiky, které se bez komparací a hodnocení neobejdou. A taková hodnocení mívají kromě problémů s intersubjektivní užitečností více dimenzí. Praktičtější orientované obory matematiky aplikované na ekonomické a politické problémy (operační výzkum) pak vyvinuly techniky tzv. multikriteriálního hodnocení a rozhodování, jejichž mediálně známou vizualizací bývají obrázky různých velikých „diamantů“ s odlišně „vybroušenými“ hranami a plochami, mezi nimiž by si měl „suverénní spotřebitel“ či „svěprávný volič“ vybírat.

Neporovnatelnost kurzů i studentů

Problém evaluace kurzů a výuky je poznamenán tímtež vnitřním rozpořem. Lze nashromáždit řadu důvodů, proč jsou jednotlivé kurzy (a tím spíše celé studijní obory a fakulty) naprosto neporovnatelné. „Neporovnatelnost“ se rodí už ve stadiu, kdy se sestavuje kurikulum, v rozhodnutích, které kurzy jsou povinné, povinně volitelné a výběrové i v tom, kolik kreditů je jim přítom přiděleno. Samotná kalkulace s kre-

dity znamená, že se v hodnocení kurzů vracíme k ekonomikám již opuštěnému kardinálnímu měření užitečnosti. Subjektivita individuálního hodnocení pak tkví v tom, že studenti mají zpravidla nestejně motivace ke studiu, jiné „*belief structures*“, jiné „vnitřní modely světa“ jak výstižně vyjádřil v jazyce českém docent Alfons Bašta, matematik, který se v časech demokratickým rozhodovacím procedurám příliš nepřejícím dal přesto na ekonomii a teorii rozhodování. Škála motivací tak začíná těmi, kteří volí princip nejmenší ztráty sil (tedy jimž jde o to, studiem „prolézt“, řečeno méně akademicky), a končí premianty, kteří se naopak snaží z nabízených kurzů vytěžit maximum. Na tomto „kontinuu“ potom studenti vyjevují svá hodnocení obtížnosti kurzů, pedagogických dovedností přednášejících i „cvičících“, přínosu účasti na přednáškách či cvičeních. A tím spíše jsou hodnocení subjektivně zabarvená v odpovědích na otázky po rozšíření znalostí a dovedností či pochopení širších souvislostí disciplíny. Na druhé straně je už v lidské povaze ty „neporovnatelné“ kurzy a pedagogy porovnávat, posuzovat (a odsuzovat) a velebit (a zatracovat). A u kurzů, u nichž to připadá v úvahu, je pak nakonec každý jednotlivec schopen a ochoten kurs

(a pedagoga) doporučit další studentské generaci, dát palec nahoru, anebo dolů. A tak se na arbitrárně zvolené škále nakonec objeví celkové hodnocení kurzu nejen vyplněné konkrétním studentem, ale i celým ročníkem či kruhem, a to i tehdy, když je počet hodnocení na hony vzdálen „zákonu velkých čísel“, ba často i pravidlům pro „malé statistické výběry“. A na samém konci procedur je pak užší výběr „zlatých kurzů“ a zlatých vyučujících.

ANO evaluacím

Má dosavadní úvaha nevede k „dobře uspořádaným preferencím“, jež postuluje má vlastní disciplína ekonomie, tedy k jasnému vyjádření, zda hodnocení kurzů a pedagogů studenty má, či nemá své opodstatnění. Problémy s vnitřní konzistencí světů formální logiky aplikované na individuální i společenské volby si dovolím převést na humanitní, čistě lidský rozměr. To, že studenti sami mají zájem na hodnocení kurzů svých učitelů a že nás pedagogy nepochybně zajímá „zpětná vazba“, již nám dávají naši milovaní studenti vědět, jak naše vědecké i pedagogické snažení přijímají, to obojí je dostatečným důvodem pro ANO těmto evaluacím. K přesným operacím s nepřesnými čísly však je vždy dobré doplnit ještě „zpětnou vaz-

bu“, jež vzniká tehdy, když se učitel a student setkávají „z očí do očí“ a když je šance na vznik hodnocení „od srdce k srdci“. To je při dnešních počtech studentů obtížné, ale ne nemožné.

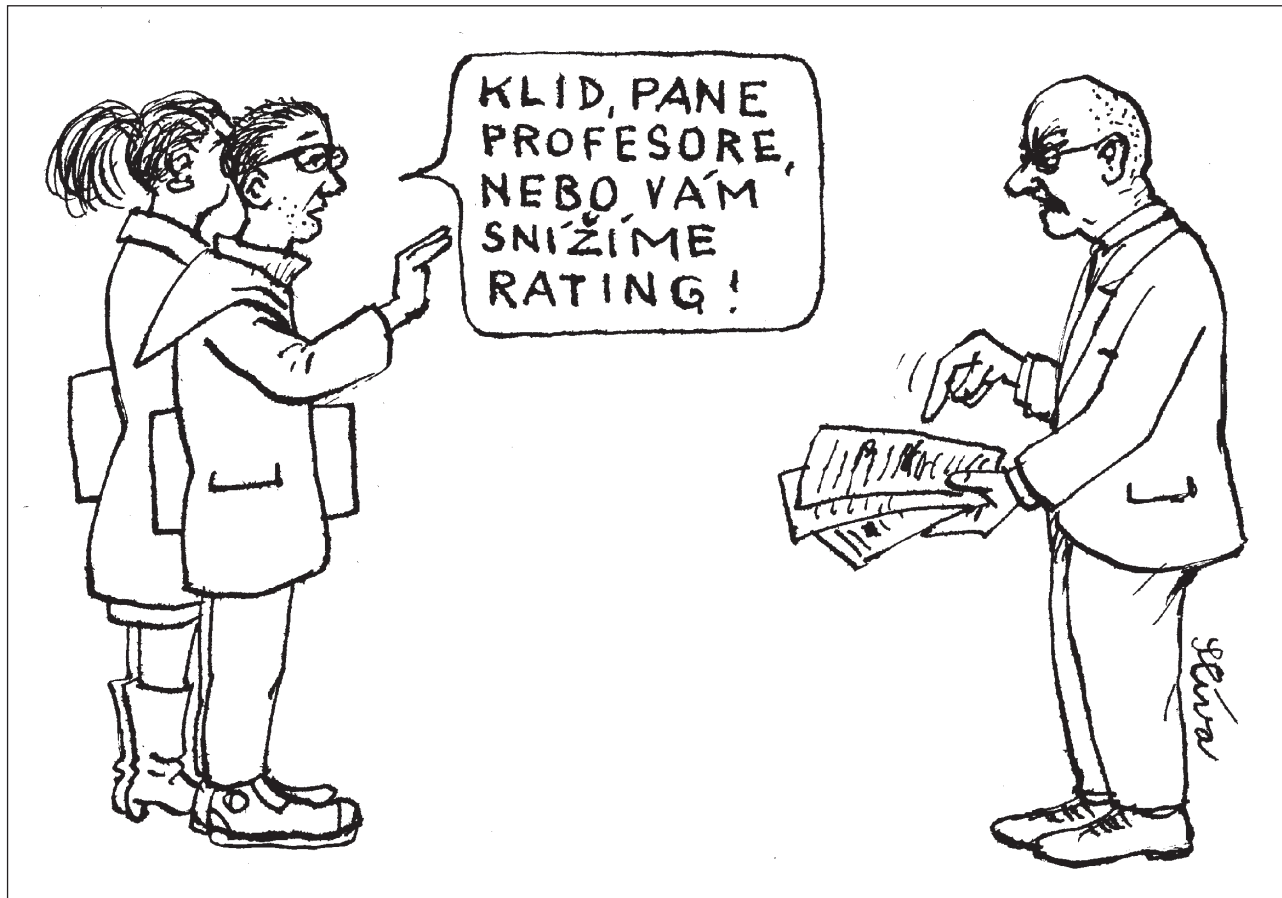
Ekonomie při studiu adaptačních procesů zavedla (pro exaktní vědy zdánlivě poněkud vágní) dělení času na „krátké“ a „dlouhé“ období. Toto dělení lze užít i pro procesy sociálního učení. Evaluace, o nichž je řeč v této úvaze, jsou hodnocením z hlediska „krátkého období“, v němž profesor ještě nestačil svůj kurz odpřednášet a student neprošel ohněm zkoušky. Evaluace z hlediska „dlouhého období“, po řádce let, kdy student teprve „na zeleném stromu života“ posuzuje veškerou univerzitou poskytnutou „šedivou teorii“, se pak může významně lišit. Feedback z tohoto delšího hlediska by měl být pro nás učitele důležitější, a nejen profesionálně, ale i mravně více zavazující. Studenti ekonomie té naší první generace si založili spolek absolventů a na každoročních setkáních alumni mimo jiné diskutují o zpětných vazbách z hlediska delšího období. Ta nejdůležitější hodnocení jsou pak ta vyslovovaná *post mortem* pedagoga, a proto *sub specie aeternitatis*, pod zorným úhlem věčnosti.

I-Forum

Nejen o vědě a výzkumu

www.iforum.cuni.cz

Víc než pouhé vědění

A hledisko „věčnosti“ mne vede k poslednímu zamyšlení. Počítačové a komunikační technologie proměnily jen za posledních deset patnáct let samotnou profesi přednášejícího. Zejména v lépe vnitřně strukturovaných exaktních a technických oborech, ale už i ve vědách o člověku a společnosti se stává prezentace za použití těchto technologií součástí povinné výbavy. Někdejší umění rétoriky jako by upadalo v zapomnutí. Přednáška je však víc než technologií komunikace a sdělení, může se stát i předmětem estetického hodnocení, může být „artefaktem“. Studenti klasických jazyků, antického práva, politické filozofie, teologie a dalších „netechnologických“ oborů vědění a poznání studují státnické či soudní proslovy Ciceronovy staré více než dvě tisíciletí či homilie, kázání církevních otců rovněž nám časově velice vzdálená,

a v přednáškách ještě po takové době obdivují myšlenkovou bohatost obsahu, logickou výstavbu v argumentaci i krásu formy. Je výzvou pro dnešní podobu prezentace poznání a vědění nalézt takovou formu, jež by vytvářela přidanou hodnotu k nahromaděnému bohatství lidského poznání, z něhož budou ještě naši vnuci a pravnuci „vynášet věci staré i nové“. Zatímco pro obory přírodovědné, medicínské a technické se zdá být rychlost v pokroku poznání až fascinující, v našem porozumění člověku, uspořádání společnosti a hledání smyslu lidského údělu na zemi si musíme připustit, že dokonce nad samotnou ideou neustálého pokroku v lineárně vnímaném historickém čase se vznáší otazník. Hodnocení ve „společnosti vědění“ by se nemělo redukovat jen na ratio – tisíciletá tradice evropské univerzity nás učí, že moudrost je víc než pouhé vědění.

A moudrost vede k poznání, že ona užitečnost pro univerzitního studenta je daleko vznešenější, noblesnější, více božská (Aristoteles), než by napovídala praxeologie očekávané individuální prodejnosti na trhu.

prof. Ing. Lubomír Mlčoch, CSc.

Autor článku je členem katedry institucionální ekonomie Institutu ekonomických studií Fakulty sociálních věd UK. Specializuje se na institucionální ekonomii, komparativní ekonomické systémy a vztah etiky a ekonomie. V letech 1997–2003 vykonával funkci děkana FSV UK.

Evaluace výuky: hodně otázek, málo odpovědí

Jiří Buriánek

Zvolený titul je jistě možné brát jako předzvěst razantní kritiky stávající praxe studentského hodnocení výuky, ale rovněž jen jako lakonické konstatování faktu. Většinou totiž stavíme před hodnotitele obsáhlé dotazníky, které však po svém vyplnění a zpracování přinášejí jen poměrně stručné informace, o něž občas ani není příliš velký zájem. Poměr mezi vynaloženým úsilím, o nákladech nemluvě, a dosaženým výsledkem potom nemůžeme považovat za příznivý.

Pokud ovšem hodnocení výuky požaduje zákon a nelze se mu vyhnout, stálo by za to uvedený nepoměr změnit. V tomto článku nebudeme nabízet rady nebo předkládat hotová řešení, chceme vymezit právě jen několik základních otázek, jejichž vyřešení tvoří předpoklad racionalizace užívaných postupů.

Problém cílů: Co vlastně chceme hodnotit?

Ve většině hodnotících nástrojů nechybí položky orientované na učitele, jejich odbornou připravenost, motivační potenciál, aktivní přístup ke studentům. Může se ale snadno stát, že hodnocení se až příliš zaměřuje na dílčí stránky výuky, a méně již na osobnost učitele. Potíž je v tom, že výukový proces zahrnuje velmi širokou škálu aspektů (a to neuvažujeme variabilitu forem výuky třeba i v rámci jednoho oboru). Výše řečené by sice platilo i pro posouzení osobnosti pedagoga, ale její hodnocení se – možná tak trochu právem – považuje za přece jen citlivou otázku, takže většinou končíme u povšechného názoru na to, zda je učitel dobrým odborníkem. V instrumentech se však objevují i další „náročné“ otázky (na užitečnost výuky, na význam předmětu), takže evaluace se posouvá až do polohy všelidového hlasování o vhodnosti učebního plánu. O něm je dobré se studenti diskutovat, pak se obvykle objeví možnost lépe zdůvodnit či vysvětlit zařazení některých nepopulárních předmětů. V hodnocení výuky ale vkládání těchto položek rozostřuje celkový pohled, zvláště tehdy, jsou-li výsledky mechanicky sčítány. V každém případě pak zkomponované hodnocení předmětu

zvětšuje objem, a tím také časovou náročnost celé akce.

Pokud jde o vlastní otázky, mají být jasné, srozumitelné, dostatečně konkrétní; naopak vážné potíže působí kritéria, která umožňují několikery výklad. Častým problémem je definování a zakotvení hodnotících stupnic, které nemusejí vyhovovat stejně u všech položek. Úplně ideální není použití oblíbených pětibodových stupnic, jejichž diferenciativní schopnost tak může být limitována. Mám přitom tušení, že nekončící debaty o kvalitě měřících instrumentů nemá na svědomí ani tak nekompetence jejich autorů nebo laxnost konzultantů, jako okolnost, že do přípravy mluví příliš mnoho lidí a že i do zkonzultované podoby nakonec někdo něco v dobré víře přidá. Závažnější je však okolnost, že debata o jednotlivých otázkách odvádí pozornost od toho hlavního, totiž co a proč vlastně chceme zkoumat. Pak ani odborná kontrola finální podoby dotazníku nemůže výsledný efekt „zachránit“.

Problém stability: Zajímají nás trendy, operativa, či aktuální problémy?

Absolvoval jsem – občas v roli konzultanta – již několik vln zájmu o evaluaci, a viděl tak hned několik variací na dané téma, přičemž autorský tým většinou doznal zásadních změn; kladu tedy otázku, zda hledat přínos evaluaci v reagování na aktuální problémy výuky, anebo zda – po vzoru statistických šetření – preferovat sledování trendů, změn v čase. To by pochopitelně vyžadovalo, aby hodnotící instrument nepodléhal změnám, aby obsahoval alespoň jeden stabilní základní modul, jenž by byl sledován dlouhodobě.

Zatím se zdá, že prakticky každá vlna evaluace vyvolá určité kritické ohlasy, takže v následujícím období se přistoupí k úpravám. Děje se tak nejen v souvislosti s nástupem nového vedení fakulty, ale například také v důsledku aktivity nově příchozích studentů, kteří si od hodnocení hodně slibují. Tím se arci komplikuje jinak zajímavá možnost sledovat individuálně vývoj schopností a dovedností, a to třeba u mladých asistentů, ale stejně tak u zasloužilých profesorů.

Problém zpoždění: Nepřenášíme na evaluaci řešení akutních problémů?

Svého času se v jednom hodnocení objevily dotazy na to, zda učitel seznámil studenty se sylabem přednášek nebo s požadavky na semináře a cvičení. Podle mého názoru je pozdě zjišťovat takové problémy na konci semestru (když navíc dotazníky „odhalí“, že ze 70 % ano...). Řada povinností je učitelům prostě dána, a pokud je neplní, měli by se studenti ozvat včas a věci řešit. Zastávám názor, že je mnohem záslušnější vést studenty k aktivní (nezdřáhám se říci kolegiální nebo občanské) participaci, nežli je alibisticky nechat na konci semestru si anonymně postěžovat. Nemá prostě smysl řešit v evaluaci to, zda některý z učitelů nedělá přestávky nebo přetahuje přednášky. Když mi studenti nedávno zdůraznili, že by u jednoho předmětu rádi stihli provést evaluaci, ihned jsem se jich – z pozice vedoucího katedry – přímo zeptal, v čem je problém. A během pěti minut jsem se to dozvěděl. A mimochodem: ona evaluace se beztak nějak „nestihla“...

Problém předbírání: Kdy končí výuka?

Obrovskou slabinou většiny systémů hodnocení výuky zůstává okolnost, že se údaje sbírají koncem semestru, tedy před začátkem zkuškového období. V této době chybí některým studentům zpětná vazba – nevědí sami dostatečně přesně, zda předmět zvládli, co si z něj odnášejí. Nepřímo se tak posiluje role učitele jako zprostředkovatele poznatků a tak trochu baviče, do pozadí jsou odsunuty kvality další: náročnost při zkoušení, odpovědnost při posuzování závěrečných prací, schopnost vysvětlit a korigovat chyby a přirozeně také spravedlnost známkování a férovost přístupu. Chápu, že vedle pragmatických důvodů, jakým je jistě možnost zastihnout studijní skupiny pohromadě a data jednorázově sebrat (a neodsouvat hodnocení do doby prázdnin atd.), zde může hrát roli i snaha

vyhnout se potenciálním „odvetným“ opatřením ze strany studentů. Ale tím připojený otazník sám od sebe nezmizí. Pravděpodobně by však bylo zajímavější ptát se končících absolventů. Lze přitom očekávat, že s odstupem několika let se přínos některých předmětů (a koneckonců také učitelů) může jevit v poněkud jiném světle.

Problém průměrování: Co s učiteli, které různí studenti vnímají odlišně?

Pro čtenáře zvyklého pracovat s kvantitativními daty nebude následující úvaha nijak překvapivá či objevná. Zcela obvyklým výsledkem hodnocení bývá výpočet průměrné hodnoty ať již v podobě souhrnného údaje, anebo v podobě průměrných hodnot na jednotlivých škálách, které vytvoří profil. Již méně se využívá

možnosti přidělit jednotlivým položkám různou váhu a vytvářet index vážený. Z praktického pohledu se ostatně jeví tento krok jako zbytečně složitý a málo efektivní. Výpočet dalších parametrů dnes není žádným problémem, spíše jde o to, zda se jimi budou uživatelé informace blíže zaobírat. Je známo, že průměry citlivě reagují na extrémní hodnoty, tedy například na skupinku studentů aplikující krajní konce stupnice. Použití mediánu by zde bylo vhodnější, avšak pro rychlou orientaci může průměr vyhovovat. Míru variability určuje směrodatná odchylka (i tady předpokládáme, že pracujeme se stupnicemi, které můžeme považovat za kardinální, tedy se škálami v rozmezí alespoň 1–5), nicméně ne každý uživatel s ní dokáže pracovat. Přitom je důležité vědět, zda se studenti ve vní-

Hlavní vchod Karolina – právě sem se sbíhají jednotlivé „evaluační nitky“. Foto: Archiv UK

mání učitele shodují, anebo zda existují vyhraněné názory na to, zda je vyučující dobrý, nebo špatný (v celkovém pohledu i v hodnocení jednotlivých atributů). Tato informace vypovídá i o charakteristikách studentů, o tom, zda se odlišují studenti nároční a méně nároční, popřípadě studenti, kteří upřednostňují spíše středoškolské pojetí výuky před často osobitým až nestandardním akademickým projevem.

Můžeme směřovat dokonce k otázce, zda má být výuka orientována tak, aby vyhovovala většině, nebo průměru, anebo zda měřítkem její kvality není spíše přínos pro skupinu talentovaných studentů. Stávající systémy hodnocení jako by inklinovaly k první variantě. Z hlediska UK jde o klíčovou otázku, a to dokonce o to více, pokud jsme ochotni si připustit, že některé zde pěstované obory již ztratily svoji exkluzivitu a že se mohou objevovat studenti, kteří představují spíše onen průměr.

Bylo by proto ideální třídít získané výsledky buď podle výsledného hodnocení předmětu, anebo – z důvodů uvedených výše – podle nějakého jednoduchého kritéria úspěšnosti studenta (průměrný prospěch, sebehodnocení). Domnívám se, že právě tato informace by zvýšila zájem hodnocených o výsledky. To ale znamená promýšlet důsledněji obsah i podobu hodnotících nástrojů, způsoby jejich statistického vyhodnocení i přípravu uživatelů informací.

Samostatnou otázkou by pak mohlo být i užívání takových variant hodnotících stupnic, které by nezůstávaly jen u jinak srozumitelného známkování, ale usilovaly by o kvalitativní specifikaci některých zkušeností studentů. Umím si navíc představit i varianty konstruující nějaké syntetické typy učitelů a využívající spíše princip přiřazování k těmto typům. Na potřebný metodologický výzkum v tomto směru ovšem většinou není dostatek času, kapacit ani finančních prostředků.

Problém srovnávání: Je většina učitelů „průměrných“?

I když budeme chápat studentské hodnocení výuky především jako zpětnou vazbu vůči učitelům, jedním ze základních

aspektů přesto zůstane možnost porovnání sebe sama s druhými. Pokud hodnocení nenabídneme přímo výsledky kolegů (jistě existuje řada důvodů, proč tak nečinít), je vhodné nabídnout možnost srovnání s průměrem. Jenomže jak ho máme ustanovit? Je možné spočítat průměr za fakultu, ten ovšem u velmi heterogenních a velkých fakult mnoho neprozradí. Průměry za obor nebo katedru nemusejí být spolehlivé – stačí jedna „hvězda“, aby ostatní měli pocit menší úspěšnosti, a naopak. Inovativní by byl výpočet středních hodnot jako standardů srovnání třeba pro začínající učitele, doktorandy apod.

Na některých fakultách byla svého času používána standardizace, která spočívala v porovnání údajů s modelem normálního rozložení. To můžeme ocenit jako velmi pozitivní krok, ale i ten má svá úskalí. Vyjádření výkonu v hodnotách standardizované odchylky může zkraslit porce, nemluvě o psychologickém efektu užití záporných hodnot, proto je třeba promyslet způsob prezentace dat i z tohoto pohledu. Ta pak může být poměrně efektní – výsledek lze vyjádřit například pomocí kvartilů, kvintilů apod. V pozadí takového řešení ovšem stojí určité předpoklady, přičemž nejde jen o získání velkého počtu posouzení. Za vším totiž můžeme najít onu vtíravou představu, že na určitém oboru nebo fakultě je většina učitelů průměrných (nikoli snad z hlediska odbornosti, ale kvality výuky). Tu však nemusíme přijmout, a to nikoli z důvodu jakéhosi deklarativního elitářství, nýbrž z věcných důvodů. Může se stát, že na fakultě jako celku se pozvedla úroveň prezentačních a pedagogických dovedností u větší části učitelů, a nemusí jít jenom o vsudypřítomný PowerPoint, ale o práci s internetem, s databázemi, o aktivní formy výuky atd. A stejně tak na některém pracovišti kvalita výuky celkově zaostává: pedagogický sbor nepřijímá nové impulsy, anebo se učitelé orientují na získávání grantů a hromadění bibliografických položek s co možná nejvyšším implemентаčním faktorem. V současných podmínkách by konečkonců nešlo o nic překvapivého (alespoň z pohledu teorie racionální volby).

Problém reprezentativnosti: Kolik studentů se chce angažovat?

Abychom získali spolehlivá a reprezentativní data, musíme usilovat o získání maximálního počtu posouzení, nechceme-li uvažovat o modelech založených na náhodném výběru respondentů. Kdyby však základním referenčním rámcem hodnocení mohla být fakulta jako celek, pak by i takové řešení založené na menších vzorcích korektně vybraných studentů mohlo získat legitimitu. Chybějící názory těch, kteří se hodnocení nezúčastní, mohou při snížené návratnosti způsobit vychýlení výsledků. Můžeme si ce brát výsledky získané od oněch angažovaných jako o stupeň validnější, avšak pokles počtu odpovídajících pod určitou hranici mění celou záležitost v pouhou anketu, v níž se mohou angažovat různé skupiny s poměrně odlišnou motivací, o které nic bližšího nevíme.

Klíčovou otázkou proto zůstává způsob organizace sběru. Z hlediska návratnosti je zřejmě lepší klasická forma tužka a papír, aplikovaná formou skupinového sběru dat. Výhodou se stává tlak na responzi i kontrola způsobu vyplňování (eliminuje se problém kolektivní spolupráce, nebo dokonce cílených dohod či znevážení celého procesu – příslušné historky většínou kolují v kuloárech fakult...). Přináší to však nároky na tisk a distribuci dotazníků, ztrácíme čas určený na výuku, data je nutno nahrávat, mohou vznikat nejrůznější chyby apod. Právem se proto uvažuje o elektronické formě, kde ovšem obvykle poklesne počet získaných responzí, takže věc beztak vyžaduje naplánování nějaké motivační, přesvědčovací kampaně. Technologické problémy v tomto případě většinou nepředstavují nepřekonatelnou překážku, spíše je možné připomenout problém percepce zajištění anonymity hodnocení, který zřejmě nelze bagatelizovat.

Problém využití: Chceme zrcadlo, nebo podklady pro osobní hodnocení?

Postupně se dostáváme k výchozí otázce, čemu a komu má vlastně evaluace sloužit. Na úrovni fakult jde o velmi obecné informace, které by snad mohly sloužit

v jakémsi souhrnu ke sledování dlouhodobých trendů či reakcí na prováděné změny. Jen s jistou opatrností by mohly sloužit k detekci problémů jednotlivých pracovišť. Vedoucí pracovníci by mohli využívat výsledků v práci s konkrétními učiteli, to však chce čas a také schopnost informace správně využívat. Rozhodně by nebylo správné propojovat toto hodnocení například se systémem odměňování. Pokud by totiž měl hlavní motivaci učitele reprezentovat pozitivní ohlas co největšího počtu studentů, mohly by se přednášky stát spíše řečnickou arénou nebo v horším případě derivátem staříkové soutěže „Vtipnější vyhrává“.

Nejméně sporná se zdá být interpretace evaluace jako svého druhu zrcadla, které přináší učitelům podněty potřebné k práci, a někdy dokonce cennou a bezprostřední satisfakci. Proto také mnozí přistupují k evaluaci vlastní, méně formalizované, ale o to pravidelnější a mnohdy cílenější. Za vhodný model řešení by bylo možno považovat způsob, kdy by k určitému (nepříliš rozsáhlému) standardu otázek učitel mohl formulovat nebo vybrat z portfolia ta kritéria, která zajímají jeho osobně, kde by on sám cítil potřebu intenzivnější zpětné vazby. Ani tento postup by nemusel komplikovat zpracování dat, přitom by z hlediska povzbuzení zájmu pedagogů o proces i jeho výsledky mohlo jít o pozitivní krok.

Problém klientství: Jsou studenti zákazníky?

Čtenář už pravděpodobně nabyt dojmu, že bychom rádi viděli evaluaci jako aktivní komunikaci, v níž mohou uplatnit svůj hlas obě strany. V ideálním případě by mělo jít o dialog, který ovšem respektuje odlišnost pohledů a zájmů obou stran. Na stávajících systémech se nám nemusí líbit právě to, že staví studenta do role klienta, pomyslného zákazníka v obchodě s infotainmentem, který hodnotí školu obdobně, jako jsou na internetu hodnoceny třeba hotelové služby. Je ale otázka, zda tato zdánlivě výrazná mocenská pozice uspokojuje studenty, potažmo širokou veřejnost. Studentům otevírá možnost kritiky (anebo chvály), k hledání cest ke zlepšení však podstatněji nepřispívá. Ne-

mluvě o tom, že studentům tak trochu sugeruje, že na vysoké škole jde - kromě získání diplomu a určitého penza poznatků a dovedností – hlavně o zábavu svého druhu, případně o to, aby učitelé umně povzbuzovali zájem o studované obory a pečovali o motivaci a aktivitu studentů. V této formulaci se začíná objevovat absurdnost některých možných důsledků takového přístupu. Z mocného klienta se nakonec stává pasivní objekt, který je třeba aktivovat, a to zřejmě univerzálními (?) způsoby definujícími profil „dobrého učitele“.

Pojetí vysoké školy jako supermarketu nebo servisu mne trochu děsí. Ne že bych nechtěl být vůči zákazníkům uctívý, ale rád bych s nimi spolupracoval. A také si je chci vybírat, takže škola by se pak blížila firmě, kde dbáme na to, abychom měli kvalitní (a spokojené) zaměstnance. Ale nejlépe se asi stále ještě ukazuje varianta univerzity jako obce, jako společenství, kdy všichni spolupracují na společném úkolu, kde každý přispívá svým specifickým vkladem. V tomto kontextu by pouhé hvězdičkování učitelů nemuselo být jediným nástrojem hodnocení kvality, mohlo by jít stejně tak dobře o pravidelná setkávání se studenty, o metodiky práce s jejich připomínkami a žádostmi, o supervizi práce učitelů zkušenějšími kolegy. Jde o lehkou romantickou představu, která by zřejmě vzala rychle za své, kdyby se někdo z těchto námětů rozhodl vytvořit byrokratický systém. Ale jako alternativu bychom ji možná občas mohli zkusit nabídnout.

Závěrečné poznámky

Těm, kteří by byli okamžitě ochotni staré způsoby šmahem zavrhnout, přece jen musím připomenout, že tento článek chtěl být od svého počátku spíše úvahou než návodem, natožpak manifestem. Neaspiroval na status odborné studie, ačkoli by mohl zdůraznit, že několik našich odborníků se tématu dlouhodobě věnuje a že ve světové literatuře můžeme najít řadu relevantních studií. Řada z nich mimo chodem rovněž nehyří optimismem a podporuje zdravě skeptický názor na efektivitu evaluačních systémů. Nemá smysl horovat pro opatrnost při práci

s daty, nutnosti obezřetnosti si je většina uživatelů vědoma. Na druhé straně článek nechce podpořit negativistické postoje těch, kteří vidí evaluaci jen jako nutné zlo. Jde zkrátka o důležité téma, jemuž se nelze vyhnout a jehož řešení váže značně personální kapacity na straně učitelů pověřených odbornou garancí (většinou metodologů nebo statistiků) i na straně managementu fakult. Všude tam, kde se připravují úpravy systému, nebo kde se dokonce objevuje potenciál k hledání alternativních řešení, může mít rekapitulace výše nastíněných otázek smysl.

Vzhledem k tomu, že odpovědi z větší části zůstávají na čtenáři, bude autor rád, pokud zde podaný nárys problematiky projasní a zkrátí opakující se debaty a stesky, a třeba též pomůže těm, na něž padne nevděčný úkol nějaký systém evaluace připravit nebo adaptovat. Užitečná by ovšem byla širší diskuse o tom, jaké alternativy existují v rámci stávajících a kam by bylo možno evaluaci výuky posunout někdy v budoucnu. Alternativní titulek naší úvahy mohl ve vztahu k evaluaci použít osvědčené klišé „dobrý sluha, špatný pán“. Nabídnout místo závěru článku jeho jiný název není samo o sobě příliš vtipným řešením, ale jako určité shrnutí i jako motto pro úvahy navazující by zmíněná teze obstát mohla.

doc. PhDr. JIŘÍ BURIÁNEK, CSc.

Autor eseje je vedoucím katedry sociologie FF UK. Specializuje se na sociologickou metodologii. Publikoval mj. učebnici sociologie a dvě monografie (Systémová sociologie? Problémy, předpoklady, perspektivy a Systémová sociologie: Problém operacionalizace).

Zvyšují evaluace kvalitu vzdělávání?

Mitchell Young

Přispívají studentské evaluace k zlepšení vzdělávacího procesu? A pokud ne, proč tedy probíhají? Jsou jen akademickým rituálem ohlašujícím konec semestru, nebo jsou pro studenty, akademiky a řízení univerzity skutečným přínosem? Coby rektor a prorektor řady vysokých škol amerického stříhu v Praze jsem se se studentskými evaluacemi setkal z mnoha úhlů pohledu. Osobně, jakožto přednášející, jsem zažil evaluace svých vlastních předmětů, co by vedoucí pracovník jsem procházel evaluace ostatních a z hlediska celé instituce jsem zkoumal, co jejich výsledky vypovídají o tom, zda škola plní své vzdělávací cíle.

Člověk může strávit hodiny času přemítáním nad tím, co znamená skóre 4,3 z pěti u otázky „Kurz mě motivoval ke kritickému myšlení“, a nepřijít s žádnou uspokojivou odpovědí. Především není jasné, jestli to je dobré, nebo špatné skóre. Inflace studentských evaluací, podobně jako inflace ve známkování, způsobuje, že čtyři body odpovídají tomu, co se obecně očekává. Srovnání s ostatními vyučujícími, jak v tomto semestru, tak v průběhu času, poskytne smysluplnější závěry. Ale pokud jde o možné zlepšení, takové skóre je pořád jen prázdnu schránkou. Aby člověk mohl kurz vylepšit, potřeboval by detaily, které poskytnou jen kvalitativní komentáře. Proč někteří ze studentů nehodnotili pěti body? Vadily jim úkoly, nebo vedení semináře? Mohly za to některé konkrétní

hodiny, nebo byl kurz od začátku do konce na 4,3 bodů? Jak docílit vyššího skóre?

Interpretace evaluací: líný student, nebo kantor pedant?

Jedním z nejzajímavějších problémů, se kterými jsem se kdy setkal, je vyjádření k výroku: „Tento kurz vyžaduje nadprůměrný objem práce.“ Logicky by měly výsledky za celou fakultu dát dohromady méně než 3,0 bodu na pětibodové škále s možnostmi od jedné (silný nesouhlas) do pěti (silný souhlas). Podle mých zkušeností jsou výsledky obvykle vyšší než 4,0 bodu. To ovšem vede k logicky nesmyslnému závěru, že většina kurzů vyžaduje nadprůměrný objem práce. Jak to máme chápat? Buď se studenti snaží ovlivnit průběh studia přesvědčováním učitelů a řídicích pracovníků, že jsou kurzy příliš náročné, nebo uplatňují jakési abstraktní měřítko toho, kolik práce by kurz měl obnášet, a na základě něj pak hodnotí. Z obou variant vyplývá, že studenti se domnívají, že mají příliš práce, zatímco učitelé mají pocit, že objem práce se snižuje. Co se tedy ve skutečnosti děje?

Evaluace v USA

Obtížnost interpretace evaluací se samozřejmě neomezuje na pár výše uvedených otázek. Obecně platí, že studentské evaluace dokáží vyjádřit, jaký mají studenti z daného kurzu pocit, ale nepomohou ani tento pocit, ani onen kurz vylepšit. Nehledě na to jsou důležitým prvkem amerického systému vysokoškolského vzdělávání. Kvantitativní údaje propůjčují evaluačnímu procesu punc vědeckosti.

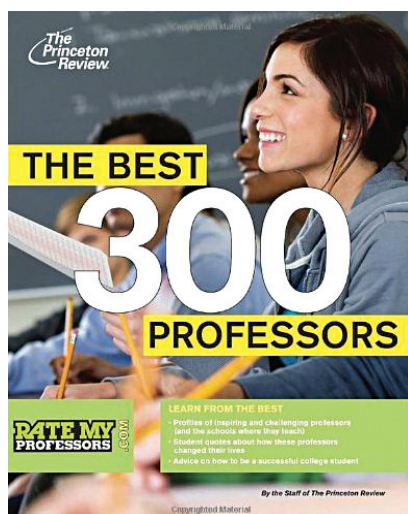
Evaluace jsou jedinými ukazateli týkajícími se výuky, které pravidelně hrají roli při rozhodování o udělování profesury. Všechny ostatní ukazatele se týkají výzkumu.

Studentské evaluace mají v USA dlouhou historii. První článek o nich publikovali profesori Purdue University v roce 1927. Popularita evaluací strmě vzrostla v sedmdesátých letech a v letech devadesátých už nějakou formu evaluací používalo téměř osmdesát procent všech kampusů v USA. I přes své rozšíření jsou ovšem nesmírně kontroverzní a v několika posledních letech se objevily akademické studie o jejich efektivnosti, jež na toto téma spolu s příspěvím internetu rozproudily debatu a nabídly nové poznatky a možnosti.

V USA na téma evaluací vznikla řada akademických studií. Obvykle se týkají tří otázek: Existuje souvislost mezi evaluacemi a učením? Umějí studenti skutečně zhodnotit, kolik se toho naučili? Odpovídají známky evaluacím a naopak?

Víme, že nic nevíme?

Tyto studie nenabízejí zcela jasné odpovědi, poskytují ovšem materiál k diskusi. Meta-analýza sedmnácti studií, již v dubnu 2009 publikoval Dennis Clayson v *Journal of Marketing Education*, došla k závěru, že mezi evaluacemi a učením se je jakási malá korelace, ale že tyto výsledky komplikuje množství metodologických a interpretačních faktorů a že nejsou srovnatelné mezi jednotlivými učiteli, otázkami či obory. To jsou dobré zprávy pro zastánce studentských evaluací, protože opravňují přinejmenším základní principy evaluací.

Obálka dubnové publikace s přehledem 300 nejlepších profesorů bakalářského stupně amerických vysokých škol. Editori je vybrali z 42 000 učitelů právě na základě studentských evaluací. Repro: Princeton Review

Další studie týkající se druhé a třetí otázky ovšem vedou ke kritičtějším závěrům. Důkazy totiž vyvracejí, že studenti sami dokáží posoudit, zda se učí. Lepší studenti své učební výkony podceňují, zatímco ti slabší je nadhodnocují. Nezbyvá než vzpomenout na Sokrata a jeho výrok, že moudrost spočívá v tom, že člověk ví, že nic neví. Lepší studenti si uvědomují mezery ve svých znalostech, a myslí si tedy, že se toho naučili méně, než se ve skutečnosti naučili. Situace se dále komplikuje, když se učení posuzuje podle schopností písemného vyjadřování a kritického myšlení. Důraz na kritické myšlení je základním kamenem amerického univerzitního vzdělávání. Na jeho důležitosti coby primárního cíle výuky se američtí akademici shodují jako na ničem jiném. Přesto se zdá, že studenti nejsou schopni uspokojivě posoudit svou úroveň v těchto „průřezových klíčových schop-

nostech“, abych pro změnu použil terminologii EU.

Co se týče závěrečné otázky, lze doložit, že mezi známkami a evaluacemi souvislost je. Tady ovšem nastává problém. Ideálně by mezi známkou, kterou student obdrží, a výsledky evaluace žádná souvislost být neměla. Tuto korelaci vysvětlují dvě základní hypotézy. Podle první z nich, takzvané „hypotézy shovívavosti“, dostávají učitelé, kteří známkují mírněji, lepší výsledky v evaluacích; podle druhé, takzvané „hypotézy reciprocity“ studenti očekávající lepší známky udělují v evaluacích lepší skóre. Existují důkazy pro obě z těchto hypotéz. To některé komentátory dovedlo k názoru, že inflaci známek způsobují studentské evaluace. Ačkoli je nepravděpodobné, že by šlo o jedinou příčinu, chronologicky to odpovídá. Jak inflace známek, tak masové rozšíření evaluací

totiž začalo na počátku sedmdesátých let.

Internet hraje ve studentských evaluacích významnou roli, a to uvnitř i vně univerzity. Mnoho evaluací se přesunulo online. To by mohl být ideální způsob sběru dat, jelikož odpadá potřeba zanášet výsledky z papírových formulářů do počítače; ve skutečnosti to ovšem způsobilo jiný problém, a sice nízkou míru participace. Mají-li kurzy hodnotit ve svém volném čase na webu, je účast studentů na evaluacích extrémně nízká. S tímto jevem jsem se setkal ve střední Evropě, když jsem učil v amerických oborech s evaluacemi přes internet. Některé školy, například Harvard, tak kvůli tomu nabízejí studentům, kteří vyplní evaluace, různé benefity, jako třeba možnost v předstihu prohlížet známky. V extrémním případě pak univerzity známky nesdělují, dokud student evaluace neodešle.

Studenti Univerzity Karlovy mají v rámci evaluací jedinečnou příležitost „oznámkovat“ své vyučující a tím přispět ke zvýšení kvality výuky. Foto: Archiv UK

Více než 140 let stará indianská Purdue University má nádherný kampus. Právě její profesori publikovali v roce 1927 vůbec první odborný článek o studentských evaluacích.
Foto: Archiv Purdue University

Smysl evaluací: výběr pedagoga

Zatímco u internetových evaluací provozovaných samotnými univerzitami hrozí, že nejsou vyplňovány tolika studenty, aby mohly být považovány za validní, dalšího typu online evaluací se toto nebezpečí netýká. Webové stránky jako ratemyprofessors.com studentům umožňují hodnotit své učitele nezávisle na univerzitních postupech. Stát Texas například schválil nesmírně kontroverzní zákon, podle něž musejí všechny státní školy publikovat výsledky evaluací na internetu. Můžete tedy přesně zjistit, jak v evaluacích dopadl třeba profesor Joe Smith z Texaské technické univerzity.

Problém veřejných evaluací spočívá v tom, že se mění jejich účel. Univerzitní evaluace slouží k ověření kvality výuky v hodinách a i přes výše zmíněné nedostatky prezentují pohled studentů na jednotlivé kurzy a profesory. Když se spojí s ostatními způsoby hodnocení, jako jsou vzájemné evaluace studentů, známky, absolventské dotazníky a data zaměstnava-

telů, mohou o výuce poskytnout komplexní obraz. Jakmile se však stanou veřejnými informacemi, vystoupí z vysok školského diskurzu do tržního prostředí. Smyslem evaluací je pak dát studentům možnost, aby profesory srovnávali a vybrali si toho, o kom si myslí, že jim bude nejlépe vyhovovat, podobně jako si vybírají filmy na IMDb.com.

Tržní logika diskusí o roli univerzit ve společnosti významně proměnila. Tato logika se zaměřuje na instrumentální hodnotu vysokých škol namísto jejich hodnoty veřejné. Studenti jsou podle ní zákazníci, což mění jejich přístup ke vzdělání. Cílem kurzu se stává dosažení dobré známky a cílem oboru se stává získání diplomu namísto skutečných znalostí a dovedností, jimž mají známky a tituly odpovídat. Studenti se pak v rámci svého studia snaží postupovat efektivně. Efektivita ovšem není dobrým indikátorem vzdělání. Učení je pomalý, hermeneutický proces, který vyžaduje značné nasazení na stranách studenta i vyučujícího.

Otázkou zůstává, do jaké míry toto nasazení studenti berou v potaz při svých evaluacích.

MITCHELL R. YOUNG, M.A.

Autor eseje je původem Američan, od roku 1994 však žije v Praze. Byl rektorem University of Northern Virginia – Prague, prorektorem pražské Anglo-American College a jako pedagog působil i na dalších pražských vysokých školách užívajících americký systém výuky i managementu. Vystudoval Chicagskou univerzitu, v současné době se věnuje svému doktorátu na Institutu mezinárodních studií na UK a mimoto školí adepty MBA.

Hodnocení činnosti pražské univerzity v minulosti

Michal Svatoš

Slovíčko „evaluace“ přineslo do života naší univerzity až nejnovější období po roce 1989, i když hodnocení členů akademické obce nebo hodnocení univerzity nebylo ani v minulosti ničím neznámým. Nemělo však onen „pravidelný a institucionalizovaný charakter“, jak ho známe z dnešních dnů.

Pokud hledáme v minulosti způsoby hodnocení a sebehodnocení pražské univerzity, najdeme je s jistotou před velkými změnami (reformami), které byly hnací silou vývoje celého univerzitního světa již od středověkých počátků. I když bychom čekali první velké změny pražské univerzity již v době Husově a husitské, na její podobě se nezměnilo nic zásadního (s výjimkou konfesionálního charakteru) až do doby pozdního humanismu. Přes všechny hluboké změny okolní společnosti pražská univerzita stále zůstávala ve své podstatě středověkou školou, spočívající jako v době počátků na scholastické učenosti. S jedinou výjimkou: z původních čtyř fakult (sedmera svobodných umění, medicíny, práva a teologie) zůstala po husitství v činnosti jediná artistická, dnešní filozofická fakulta, což bylo příslovečným trnem v oku všem, kteří znali univerzitní život v zahraničí.

První „hodnocení“

Během 16. a počátkem 17. století se objevilo hned několik hodnocení pražské akademie, jejichž cílem byla reforma školy a její schopnost konkurovat pražské jezuitské akademii, která měla od roku 1566 své sídlo v pražském Klementinu. Základem reformem let 1609–1611 se stalo zhodnocení činnosti karolinské univerzity, a to hned ze tří „stran“ – od české politické reprezentace (stavů), od církve (konsistoře pod obojí jako vrcholného orgánu kališnické církve) a od univerzitních příslušníků samotných. Kdesi na počátku stálo označení pražské univerzity „rzi-vým klenotem království českého“, jehož se jí dostalo počátkem 16. století od jednoho z pražských profesorů, který odešel za vyšším vzděláním do Itálie. Všeobecně přijímaným požadavkem bylo rozšíření pražské univerzity o studia tzv. vyšších disciplín (medicíny, práva, teologie). Shodně byla přijímána i myšlenka re-

Zahájení školního roku na plzeňské lékařské fakultě, 1956. Repro: Dějiny Univerzity Karlovy I–IV

formy univerzitního hospodářství, z níž nakonec zbylo jen torzo (prodej nevýnosných a vzdálených statků, z nichž měly plynout pravidelné příjmy do univerzitní pokladny). Na tuhý odpor pak narazil požadavek na reformu výuky a zavedení nových humanistických předmětů, který ztroskotat proto, že byl vnímán samotnými profesory jako zásah do univerzitních práv. A tak jediný návrh, zavedení tzv. přípravných (gymnaziálních) tříd, mohl být skutečnou konkurencí jezuitské škole, což bylo jedním z proklamovaných cílů reforem kališnické univerzity. Definitivní tečku jakýmkoliv opravným snahám v Karolinu udělala pak změna mocenských a náboženských poměrů českých zemí po bitvě na Bílé hoře (1620), po níž byla kališnická univerzita nucena ukončit svou činnost.

Hodnocení sjednocením

S novým hodnocením univerzity přichází katolický jezuitský řád, který se stal na 250 let „pánem“ na univerzitě v Praze. Základem onoho hodnocení byla důkladná inventarizace veškerého majetku kolejí a fakult, zavedení jednotného studijního řádu a podřízení univerzitní samosprávy řádovým pravidlům, výsledkem pak obnovení činnosti všech fakult. Iniciativa k přeměně univerzity přišla sice ze strany pražského arcibiskupa a ve shodě s panovníkem, vlastní provedení však je spojeno se jménem jezuity V. Lamormaina. Roku 1654 pak došlo ke sloučení obou škol (Karolina a Klementina) ve společnou Karlo-Ferdinandovu univerzitu.

Gerhard van Swieten. Repro: Dějiny Univerzity Karlovy I–IV

Studijní prověřková komise, leden 1949. Repro: Dějiny Univerzity Karlovy I–IV

Podnět k dalšímu hodnocení pražské univerzity přišel až s koncem činnosti jezuitského řádu ve druhé polovině 18. století. Tentokrát však byly univerzitní reformy provedeny jednotně pro celou monarchii a byly součástí širšího úsilí císařovny Marie Terezie modernizovat stát, jemuž vládla. Díky tomu, že iniciátorem univerzitních reforem byl osobní lékař panovnice G. van Swieten, dostalo se jeho osvícenským snahám nejvyšší podpory, takže mohly být postupně uskutečněny všechny požadavky: konec jezuitského monopolu na univerzitní výuku, podřízení univerzit dohledu státu a zaměření studia na výchovu státních úředníků (v dobovém chápání i učitelů, kněžstva, právníků a lékařů). Logickým důsledkem nového charakteru pražské univerzity pak bylo její zestátnění, dovršené v roce 1802.

Podněty ze zahraničí

I když bychom očekávali, že nové hodnocení a nové požadavky na univerzitu přinese převratný rok 1848, nedošlo s výjimkou činnosti studentských legií a požadavku na zavedení češtiny do výuky na žádné podstatné změny. Ty přišly až později a byly opět neseny snahou přizpůsobit univerzitu požadavkům moderní doby. Jejich vzorem bylo úsilí bratří Humboldtů v sousedním Německu o spojení univerzitní výuky s vědeckou prací. Obdobně jako v osvícenském období přišel původní podnět z Vídně od tehdejšího ministra kultury a vyučování (ministra školství) Lva Thuna, jenž dal univerzitám rakouského mocnářství jednotnou podobu, která v Praze přetrvala až do poloviny 20. století. Jejím základem se stal na jedné straně princip akademické samosprávy a autonomie, na straně druhé pak dominance vědeckých postupů ve výuce a výzkumu (bádání).

Rudá ideologie čistí univerzitní půdu

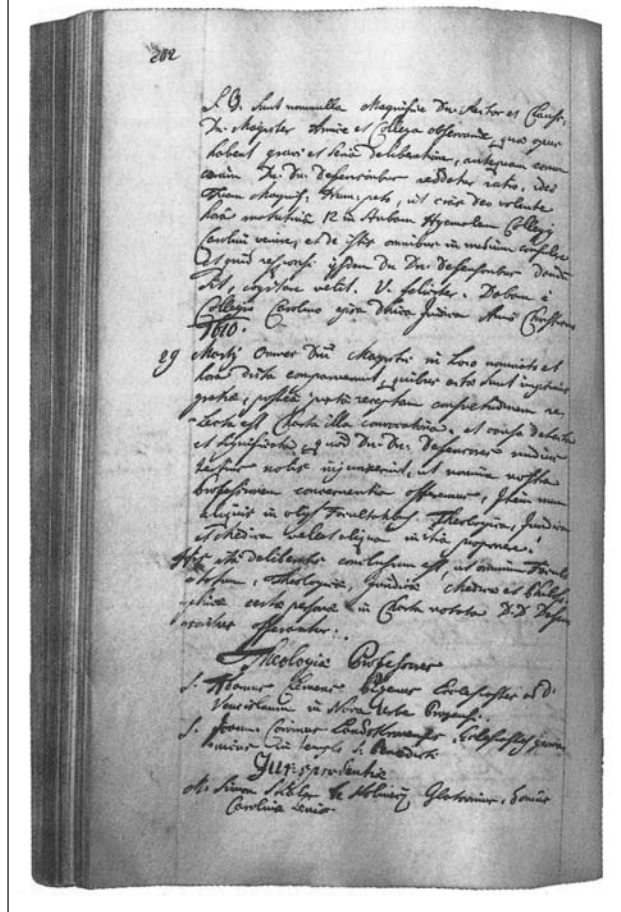
S novým hodnocením univerzit a vysokých škol přišli až komunisté po roce 1948. Ti podřídili všechny vysoké školy v Československu jediné ideologii, zrušili dosavadní akademické „svobody“, podřídili je centralizovanému řízení a dohledu komunistické strany. Svým představám o univerzitách dali v roce 1950 podobu nového vysokoškolského zákona, spojeného se jménem nechvalně známého ministra školství a pražského profesora

Zdeňka Nejedlého. To byl ovšem pouhý počátek proměny univerzity v duchu komunistických představ. Hned po roce 1948 zahájily činnost tzv. akční výbory, jejichž úlohou bylo zbavit vysoké školy „nepohodlných“ členů učitelského sboru. Nedlouho poté začalo několikaleté období tzv. studijních prověrek, které měly původně být hodnocením studijní úspěšnosti univerzitních studentů. „Studijní prověrky“, při nichž sehráli smutnou úlohu sami studenti, se nakonec zvrhly v největší personální čistku na československých vysokých školách. Univerzitní studium byly donuceny opustit desetitisíce studujících.

Ironií osudu je, že komunisté k oněm rozsáhlým zásahům do vysokoškolského života využili tradiční univerzitní formy hodnocení studentů a učitelů, které v dávné minulosti měly bezesporu „poklidnější“ podobu než v druhé polovině 20. století. Kdybychom se vrátili až do doby středověkých počátků pražské univerzity, našli bychom pravidelná hodnocení studentovy úspěšnosti při závěrečných zkouškách a promociích. Taková hodnocení měla tehdy podobu oslavných řečí (*laudationes*), které však většinou byly spíš chvalořečmi a rétorickými cvičeními než skutečným hodnocením absolventa. Obdobně tomu bylo při volbách děkanů fakult nebo rektora univerzity, kdy se představení uchazeče a jeho uvedení do akademického úřadu neobešlo bez slavnostních proslovů. (Vrchol těchto projevů spadl do humanistického období 16. století, kdy bylo univerzitní absolutorium kromě oslavných řečí doprovázeno rozsáhlými sborníky latinských veršů – *carmina gratulatoria* – studentových spolužáků a učitelů, kteří hodnotili nejen jeho znalosti, ale také jeho píli, nadání a vlastnosti, jež ho přivedly do univerzitních poslucháren.)

Dědictví dřívějších hodnocení

Klasickou podobu studijního hodnocení si dodnes zachovaly posudky diplomních (disertačních, doktorských) prací, v nichž školitel i oponent musejí prokázat diplomantovu schopnost vědecké práce v daném oboru, která zůstává neodmyslitelnou podmínkou úspěšnosti univerzitního absolventa. Nakonec,

Seznam přednášejících pražské univerzity (1611). Repro: Dějiny Univerzity Karlovy I-IV

i každá univerzitní zkouška je svým způsobem hodnocením univerzitního studenta a jeho učitele, které by mělo být základem hodnocení každého studijního oboru, fakulty a celé univerzity. Pokusíme-li se přehlédnout vývoj „univerzitního hodnocení“ v minulosti, musíme především poukázat na skutečnost, že původní podoba univerzitního „sebehodnocení“ ustoupila hodnocení univerzitní činnosti „neakademickým světem“, jež v minulosti bývalo často podnětem a základem reformem na univerzitní půdě. Od okamžiku, kdy se pražská univerzita stala státní institucí, sehrálo i hodnocení její činnosti důležitou úlohu ve státní školské politice, která se zpětně stala určujícím faktorem univerzitního dění. Odstrašující příklad „ideologizovaného“ hodnocení činnosti jednotlivých studentů, učitelů, ale i celých oborů a fakult najdeme pak v nedávné minulosti naší univerzity. Ve svém důsledku zničilo podstatnou část jejího intelektuálního potenciálu.

Hlavní nádvoří fakultní nemocnice v Hradci Králové, 60. léta. Repro: Dějiny Univerzity Karlovy I-IV

PhDr. Michal Svatoš, CSc.

Autor je emeritním vedoucím Ústavu dějin UK. Specializuje se na dějiny pražské univerzity, dějiny vzdělanosti v českých zemích a kulturní dějiny středověku a raného novověku.

„Nepotěšil jste mě. Ani já vás nepotěším...“ Jak si studenti pochvalují evaluaci?

Papírový dotazník, elektronický formulář, nebo šuška za dveřmi? Čemu dávají studenti UK přednost, když mají zpětně hodnotit absolvované kurzy, přednášky a semináře? Zeptali jsme se na chodbách všech fakult: Jakou máte zkušenost s hodnocením výuky studenty na UK?

Katolická teologická fakulta

Marie Benáková

Na katolické teologické fakultě pendluje hodnocení mezi elektronickou a písemnou formou.

Začalo se zde s elektronickou, která ale nemá příliš velkou návratnost. Studenti chtějí především vědět, k čemu výsledky hodnocení budou. Proto se hodně diskutuje o tom, co vše bude v rámci výsledků hodnocení zveřejněno. Dalo by se tedy říci, že se nacházíme v období hledání.

Evangelická teologická fakulta

Tomáš Živný

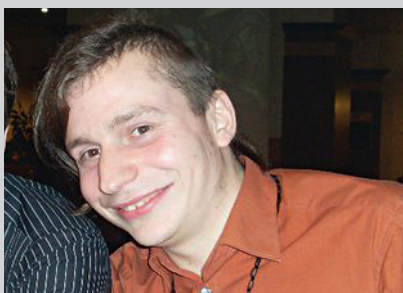
Hodnocení výuky studenty u nás probíhá každoročně. V dotaznících máme možnost posoudit, nakolik je vyučující dočvilný, jestli má jasnou strukturu přednášky a tak podobně. Otázkou však je, jaká je reálná vypovídací hodnota odpovědí, neboť nejlépe bývají hodnoceny malé semináře, kterých se účastní nízký počet lidí, zatímco povinné předměty, jichž se musí účastnit všichni, jsou hodnoceny daleko hůř. Smysl však podle mě mají otevřené otázky, ve kterých může student vyjádřit své mínění, případně napsat učitelí vzkaz.

Husitská teologická fakulta

Samuel Vašín

Hovořím za sebe samého a drtivou většinu svého okolí, když tvrdím, že zkušenost s hodnocením výuky na naší fakultě je pozitivní. Samozřejmě se objevují drobné

problémy, ale ty se týkají spíše technického charakteru než problému kvality a odborné způsobilosti vyučujících.

Právnická fakulta

Martin Čáseňský

Zkušenost s hodnocením výuky na naší fakultě mám z letošního a loňského roku, kdy jsme hodnotili vyučující na seminářích a přednášející z jednotlivých před-

mětů včetně těch povinně volitelných. Hodnocení probíhalo prostřednictvím informačního systému, kde bylo možné zhodnotit dochvilnost vyučujícího, zájmovost předmětu a tak dále. O výsledcích zatím nic nevíme.

1. lékařská fakulta

Anna Markvartová

Pokud jde o internetovou aplikaci, ve které máme možnost hodnotit výuku i vyučující, mé zkušenosti jsou velmi malé. Jako studenti dáváme přednost přímému kontaktu s vyučujícím a snažíme se řešit vzniklé problémy či nedostatky

osobně. Až na malé výjimky se vyučující snaží vyhovět našim požadavkům a se způsobem výuky jsme spokojeni.

2. lékařská fakulta

Markéta Cikrytová

Zkušenost s hodnocením výuky mám prozatím dobrou, i když naše vnitrofa- kulturní anketa úplně neodpovídá mým představám, jak by měla objektivní anketa vypadat. Některé formulace otázek nejsou vhodné. A z pohledu nemedičky, studentky fyzioterapie, musím říct, že by potřebovala přizpůsobit trochu jiné formy výuky u našeho oboru. Proto podpo-

ruji návrh její změny, která doufám bude realizována a povede ke zlepšení. Další věcí, která by se měla změnit, je ponětí studentů o tom, jakou má evaluace váhu při hodnocení jednotlivých pracovišť.

3. Lékařská fakulta

Josef Fontana

Na třetí lékařské fakultě probíhá hodnocení výuky studenty pravidelně. V každém semestru, většinou na poslední přednášce kurzu, se rozdají papírové dotazníky, které studenti vyplní. Bodově hodnotí určité charakteristiky předmětu, a zároveň k němu mohou připojit svůj komentář. Dotazníky se následně vyberou do urny a členové komise pro evaluaci výuky je vyhodnotí. Výsledky jsou uveřejněny na

uzavřených stránkách fakulty a jsou k dispozici pedagogům i studentům. Evaluace se využívá jako podklad pro zvýšení kvality výuky na naší fakultě.

Lékařská fakulta v Plzni

Gabriela Kepková

S hodnocením výuky studenty jsem ještě neměla osobní zkušenost. Ale vím o této možnosti a v budoucnu ji ráda využiju.

Lékařská fakulta v Hradci Králové

Martin Cerhán

Příliš velkou zkušenost s hodnocením výuky bohužel nemám. Jen jsem nahlédl do dotazníků ohledně hodnocení výuky u kolegů z vyšších ročníků a přišlo mi to

dobré především z toho důvodu, že vyučující dostanou zpětnou odezvu od svých studentů. Podle mě je to jedna z nejlepších metod pro vytvoření jakési představy o kvalitě výuky.

Farmaceutická fakulta

v Hradci Králové

Petr Matouš

Na naší fakultě probíhá hodnocení elektronickou formou. Během studia jsem se

již hodnocení jednou zúčastnil, avšak žádné výsledky, které by se mě přímo týkaly, jsem zatím nezaznamenal. Z dřívějších dob nicméně vím, že se touto cestou například podařilo zlepšit fungování jednoho předmětu nebo podmínky ve zkušebním období. Vedení fakulty však pokládá evaluaci pro malou účast hodnotících za nerelevantní a nápravná opatření na základě tohoto hodnocení provádí jen omezeně.

Filozofická fakulta

Martina Smetánková

Studentské hodnocení výuky na UK je velice přínosná věc. Dává totiž dalším studentům možnost udělat si předem obrázek o předmětu, který se například v dalším semestru chystají navštěvovat.

Bohužel jsem ale jen velice výjimečně pozorovala, že by si vyučující z negativních hodnocení dělali těžkou hlavu a snažili se do budoucna něco změnit.

Přírodovědecká fakulta

David Stella

Hodnocení výuky považuju za velmi důležitou součást odezvy studentů na výuku. Avšak dle mých zkušeností a pozorování okolí je tento prvek studenty bohužel často opomíjen. Škoda.

Matematicko-fyzikální fakulta**Petr Zimmermann**

Vyplňovat studentskou anketu na matfyzu, to je, jako když na vás při brouzdání internetem vyskočí nechtěný pop-up s žádostí o vyplnění dotazníku. Většinou jej ignorujete, ale stane se, že se do něj z dobrého rozmaru pustíte a pak už si jenom přejete, aby to otrocké vyplňování skončilo. Za svůj přístup se cítíte trochu provinile – jedná se přece o dobrou věc

– avšak chybí motivace, neboť předmět už máte za sebou. Jako bílá vrána proto působí mladá asistentka, která obětuje deset minut posledního cvičení a požádá vás, abyste v jednom odstavci na kusu papíru kriticky zhodnotili její výuku a ať se jí to nebojíte osolit. Škoda, že byla zatím jediná.

Pedagogická fakulta**Veronika Havelková**

Jsem velice ráda, že studentské hodnocení na naší fakultě probíhá, protože

podle mého soudu poskytuje dobrou zpětnou vazbu vyučujícím. Zároveň dává studentům možnost si utvořit představu o předmětech, které navštěvovali jejich spolužáci. Jen je škoda, že hodnocení ještě není příliš zažité, a účastní se jej proto málo studentů, což snižuje jeho výpovědní hodnotu a celkovou váhu. Nicméně věřím, že se tato situace zlepší a že se studentské hodnocení stane klasickým prostředkem pro zlepšování výuky.

Fakulta sociálních věd**Michaela Rozšafná**

Moje doposud jediná zkušenost s evaluací proběhla na konci zimního semestru, kdy jsme hodnotili naše vyučující. V papírovém dotazníku jsme zaškrtávali odpovědi na jednotlivé otázky na stupnici od jedné do pěti („ano“, „spíše ano“ atd.). Víím, že výsledky jsou uveřejňovány na

webu fakulty, ale zatím jsem je neviděla. Se spolužáky jsme se nicméně bavili o tom, jak jsme dotazníky vyplnili, a zmínila se o nich i jedna z vyučujících.

Fakulta tělesné výchovy a sportu**Jan Turek**

Studenti by uvítali inovaci a modernizaci některých předmětů, ve kterých se roky učí to samé. Méně nesmyslných seminářních prací a více praktických věcí, které by napomohly při uplatnění po škole!

Fakulta humanitních studií**Jana Dobešová**

Mám zkušenost s elektronickou anketou v informačním systému, na kterou jsem byla upozorněna mailem s odkazem a prosbou o vyplnění. Této ankety se však většinou neúčastním. Vedle toho jsem se setkala i s papírovým dotazníkem, v němž ovšem bylo příliš málo odpovědí na výběr (škála od jedničky do

pětky) a chyběly mi otevřené otázky. Tento způsob hodnocení mi nevyhovuje také proto, že ani nevím, kdo a jak dotazníky vyhodnocuje. Proto u vyplňování často váhám, neboť vlastně nevím, jaký může mít mé hodnocení na učitele dopad...

Autor: redakce

Kvalita v Evropském prostoru vysokoškolského vzdělávání

Věra Šťastná

Abychom mohli hovořit o kvalitě, musíme si nejprve vyjasnit, co si pod tímto termínem představujeme, a vymezit si základní terminologii, která bude v souladu s terminologií celosvětově používanou v této oblasti. Evropská diskuse o zajištění kvality vysokoškolského vzdělávání se promítá do politik Evropské unie a od konce 90. let je neodmyslitelně spjata s Boloňským procesem, který se stal impulsem k intenzivnímu rozvoji celoevropské spolupráce. Ministři se zavázali, že budou principy a cíle, na nichž se společně dohodili a dohodnou, implementovat ve svých zemích a pro jejich naplňování budou vysokým školám vytvářet vhodné podmínky.

Vysoké školy a studenti se k principům a cílům Boloňské deklarace přihlásili od samého počátku taktéž a v oblasti kvality jsou velmi aktivní.

Cílem Boloňské deklarace bylo vytvořit do roku 2010 Evropský prostor vysokoškolského vzdělávání (dále EHEA), který bude důvěryhodný a atraktivní nejenom pro evropské studenty a akademické či výzkumné pracovníky, ale i pro zájemce z ostatních kontinentů. Mezi hlavní cíle Boloňského procesu patří, aby získané kvalifikace skutečně zajišťovaly volný pohyb po EHEA, a to jak pro zájemce o další studium na vybrané vysoké škole, tak pro ty, kteří hledají dobré pracovní uplatnění.

Kvalita v Boloňském procesu

EHEA je budován na společných principech a hodnotách, mezi něž patří autonomní vysoké školy, účast studentů na všech úrovních řízení, zlepšování kvality poskytovaných programů či sociální vstřícnost (vzdělání má být otevřené všem nadaným uchazečům, zejména z netradičních sociálních skupin) a otevřenost nejen v rámci EHEA.

Aby bylo evropské vysoké školství transparentnější, dostupnější a atraktivnější, začaly jednotlivé země harmonizovat architekturu svých vysokoškolských systémů. Vedle strukturace studia na první a druhý cyklus, na který navazuje doktorské studium, se nedílnou součástí této společné konstrukce staly též systémy zabezpečení kvality. Pro vytvoření společné struktury sloužily různé „boloňské nástroje“, zejména výsledky učení, národní rámce kvalifikací, adaptace kredito-

vých systémů na výsledky učení, promítnutí přístupů založených na výsledcích učení do systémů zabezpečení kvality a v neposlední řadě správné využívání dodatku k diplomu. Uvedené nástroje tvoří komplexní soustavu, a jsou-li správně využívány, mohou výrazně přispět jak k lepší transparentnosti a pochopení nabídky vysokých škol, tak ke zkvalitnění studijních programů a kurzů a jejich lepší orientaci na rozrůzněné potřeby rozmanitých skupin studentů.

Kvalita hraje v Boloňském procesu důležitou roli od jeho samého počátku. **Boloňská deklarace (1999)** stanovila za jeden ze svých základních cílů podporu „evropské spolupráce v oblasti udržování kvality se zřetelem na vypracování srovnatelných kritérií a metodologie“. Evropské vysoké školy odpověděly na tuto výzvu na svém shromáždění v Salamance, z něhož adresovaly ministrům do Prahy tzv. **Poselství ze Salamanky (2001)**. Silný hlas zazněl právě na téma zajišťování kvality: „Kvalita je zásadní podmínkou pro vytvoření důvěry, relevance, kompatibility a atraktivity v Evropském prostoru vysokoškolského vzdělávání“. Vysoké školy však v poselství upozornily i na fakt, že „hodnocení kvality musí brát v úvahu cíle a poslání jak institucí, tak programů. Vyžaduje rovnováhu mezi inovacemi a tradicí, akademickou excelencí, sociálními a ekonomickými aspekty“. Je třeba sledovat kvalitu výzkumných i studijních aktivit, ale i řízení a manažerské procesy, vstřícnost vůči potřebám studentů, kvalitu služeb apod. Vysoké školy upozornily, že zabezpečení kvality v Evropě musí respektovat „národní, jazykové a odborné

rozdíly“ i vzájemné uznávání výsledků hodnocení. Nemůže proto být řízeno nějakou celoevropskou agenturou, která by stanovovala jednotná kritéria a standardy. Toto poselství bylo tlumočeno ministrům, kteří se sešli o několik měsíců později v Praze na druhé „boloňské“ konferenci (2001).

Setkání potvrdilo důležitost vytvoření systémů zabezpečení kvality ve všech signatářských zemích a vyzvalo v tzv. Pražském komuniké vysoké školy, národní agentury a **Evropskou síť pro zajišťování kvality ve vysokoškolském vzdělávání (ENQA)** k „vytvoření společného referenčního rámce“ v oblasti zabezpečení kvality spolu se šířením a sdílením příkladů dobré praxe. O dva roky později bylo na **Konventu univerzit ve Štýrském Hradci (2003)** zdůrazněno, že vysoké školy musí mít takovou strukturu řízení a vedení, aby si mohly vytvořit přísný (rigorózní) systém vnitřního hodnocení kvality. V Boloňské deklaraci, v Pražském komuniké (2001) i v deklaracích vysokých škol ze Salamanky a Štýrského Hradce byl položen silný důraz na zabezpečování kvality jako podmínky pro uskutečňování dalších kroků Boloňského procesu. Byl sice požadován společný referenční rámec, avšak **byla ponechána volnost v uplatňování, tedy jako jednotlivé národní systémy pojmom akreditace a hodnocení. Zdůrazňovalo se pěstování důvěry a vzájemného respektu; smyslem bylo, aby jednotlivé národní systémy mohly být mezi státy Boloňského procesu vzájemně uznatelné.**

Berlínské komuniké a Glasgow

Dalším krokem z hlediska vytvoření společného systému zabezpečení kvality v EHEA se stala **konference ministrů v Berlíně** a její závěrečné **komuniké ministrů (2003)**. Ministři se shodli na tom, že „v souladu se zásadou institucionální autonomie je zabezpečení kvality vysokého školství především povinností každé jednotlivé vysoké školy“, která pro ně musí vytvořit odpovídající podmínky. Komuniké dále požadovalo **sjednocení postupů a standardů ve vznikajících národních systémech pro zabezpečení kvality** a navržení systému vnějšího hodnocení i pro agentury odpovědné za zabezpečení kvality. Do této doby se hovořilo pouze o systému vnitřního hodnocení na jednotlivých vysokých školách a vnějším hodnocení např. na národní úrovni. Zpracováním dokumentu, který by společně evropské standardy vymezil, byla pověřena ENQA spolu s Asociací evropských univerzit (EUA), Evropskou studentskou informační kanceláří (ESIB; od roku 2007 přejmenována na Evropskou studentskou unii – ESU) a Evropskou asociací institucí terciárního vzdělávání (EURASHE). Berlínské komuniké stanovilo i **několik atributů, které musí systém zabezpečení kvality** vedle výše uvedeného důrazu na zásadní odpovědnost každé vysoké školy **splňovat**:

- vymezení povinností zúčastněných orgánů a institucí;
- hodnocení programů či institucí, včetně vnitřního hodnocení, vnějšího hodnocení, účasti studentů na hodnocení a zveřejnění výsledků;
- systém akreditací, udílení osvědčení nebo srovnatelné postupy;
- mezinárodní účast, spolupráci a utváření sítí.

Před další plánovanou konferencí ministrů se vysoké školy sešly na jaře **2005 v Glasgow**. V tzv. **Deklaraci z Glasgow** zdůraznily nezbytnost **pěstování kultury kvality** a potřebu **podporovat strategické zlepšování aktivit vysokých škol spíše než se omezovat na „kontrolu kvality“**. Vysoké školy poukázaly na to, že **mají různá poslání a tēm**

musejí být systémy vnitřního hodnocení kvality uzpůsobeny.

Vznik ESG a EQAR

V období 2003–2005 vznikl pod vedením ENQA a ve spolupráci s EUA, EURASHE a ESIB materiál **Standardy a směrnice pro zajišťování kvality v Evropském prostoru vysokoškolského vzdělávání** (dále jen ESG). Spolupracující organizace začaly být nazývány Skupinou E4. Tento dokument byl přijat ministry v **Bergenu (2005)** a stal se **základním dokumentem pro vytváření systémů zabezpečení kvality v jednotlivých zemích**. V Bergenu též poprvé zazněl návrh na vytvoření **společného evropského registru**, kde by byly uvedeny ty agentury, které splní přijaté ESG. Vedle mezinárodní spolupráce ministři zdůraznili i **roli různých zainteresovaných skupin, zejména vysokých škol a studentů**.

O dva roky později v **Londýně (2007)** ministři **znovu zdůraznili prvotní odpovědnost vysokých škol za kvalitu**. Podpořili organizaci **Evropského fóra o zajišťování kvality**, které vzniklo z iniciativy vysokých škol, studentů a sítě ENQA jako platforma pro vzájemnou vý-

měnu názorů a zkušeností týkajících se dalšího rozvoje i implementace v otázkách zabezpečování kvality. Ministři potvrdili požadavek na vznik evropského registru, který by obsahoval „důvěryhodné“ agentury pro zabezpečení kvality. Registr byl ustaven v roce 2008 v Bruselu pod zkratkou **EQAR (European Quality Assurance Register for Higher Education)**. Podmínkou pro zapsání národní agentury do registru EQAR se stalo naplňování ESG, členy EQAR jsou jednotlivé signatářské země Boloňského procesu a další sociální partneři.

Konferenci ministrů v belgické Lovani pak předcházelo **Evropské shromáždění univerzit v Praze v roce 2009**.

V deklaraci z Prahy vysoké školy zdůraznily diverzitu svých profilů a poslání; **kvalita není jenom jedna**, ale je spojena s různými činnostmi a zaměřením vysokých škol. To se objevilo i v **Lovaňském komuniké ministrů z roku 2009**, které zdůraznilo, že odpověď na **různé potřeby ekonomiky i společnosti** může dát pouze diverzifikovaný systém, zahrnující celoživotní přístup ke vzdělání, ve kterém **mají instituce různé profily a různá poslání, a proto neexistuje jenom jedno pojetí kvality**.

Mapka členských států Boloňského procesu s letopočty jejich přistoupení byla převzata z blogu profesorů Krise Oldse a Susan Robertsonové GlobalHigherEd. Zdroj: GlobalHigherEd

Rankingy – zrcadla kvality?

Vedle tradičních nástrojů Boloňského procesu vzbuzovaly velkou pozornost též žebříčky vysokých škol (rankingy), zejména ty organizované na celosvětové úrovni – tzv. Šanghajský ranking a ranking organizovaný magazínem *Times Higher Education*. Jejich cílem je změřit kvalitu instituce a poskytnout studentům, vysokým školám, zaměstnavatelům a všem dalším zájemcům informace o tom, které školy jsou kvalitní. Velmi rychle se ukázalo, že veřejnost, odborná i laická, se o ně zajímá, že mají veliký dopad na její mínění. Problémem je, že oba celosvětové žebříčky jsou stejně jako většina ostatních rankingů významně zaměřeny na výzkumný výkon vysokých škol, a navíc zahrnují pouze necelá 2 % všech světových vysokých škol. Výzkumem žebříčků a jejich dopadem na různé úrovně systémů vysokých škol se systematicky zabývá dr. Ellen Hazelkorn. Ve své studii z roku 2009 ukázala, že žebříčky ovlivňují nejen veřejnost, ale i vysoké školy, studenty nebo ministerstva jednotlivých zemí. Ukázala také, že státem podporovaná snaha o umístění některé z institucí v prestižních žebříčcích může vést k deformaci celého systému, zejména je-li napojena na financování. Rankingy mají podle Hazelkorn i celou řadu dalších negativních dopadů – vedou často k nesmyslným závodům o prestiž, brání diverzifikaci, nutí všechny vysoké školy, které v nich chtějí uspět, aby se zaměřovaly na výzkum. I proto je třeba znát metodologii žebříčků a vědět, co vlastně hodnotí, o čem mohou a o čem nemohou vypovídat. V odpověď na tyto nedostatky světových žebříčků začala Evropská komise podporovat projekt, který je měl odstranit. Vzniká **multidimenzionální klasifikace U-Map**, která umožní rozřadit instituce do skupin podobného zaměření. Řešitelé definovali šest základních charakteristik, které vytvářejí profil instituce: vzdělávací profil instituce, profil jejich studentů, výzkumné zapojení instituce, zapojení instituce do výměny znalostí, její mezinárodní orientace a angažovanost v regionu. Každá z charakteristik je rozpracována do několika vstupních a výstupních kvantitativních indikátorů. Klasifikace je založena na em-

pirických datech, neřadí instituce hierarchicky, umožňuje, aby mohly spadat do několika skupin, umožňuje změnu v jejich

zařazení podle jejich vývoje apod. Teprve instituce rozříděné do porovnatelných skupin má smysl srovnávat či řadit podle

V březnu 2010 se sešla v Budapešti a Vídní konference ministrů, jež vyhlásila Evropský prostor vysokoškolského vzdělávání (EHEA). Na snímku účastníci konference rokující v maďarském parlamentu v Budapešti.
Zdroj: www.ehea.info

výkonu. Tak vznikl další projekt, **vícedimenzionální ranking U-Multirank**.

Zajišťování kvality v ESG

Ještě se vraťme k tomu, jaký účel měl a jaké cíle si kladl výše zmíněný materiál ESG zpracovávaný Skupinou E4. V měnících se systémech vysokého školství, kdy se mezi jednotlivými zeměmi i vysokými školami rozvinula nebyvalá spolupráce, kdy byl kladen důraz na mobilitu a uznávání výsledků studia získaných v zahraničí, bylo třeba posílit důvěru v jednotlivé národní systémy i vysoké školy. Důvěra měla být podložena tím, že jednotlivé země vytvořily spolehlivý systém zabezpečení kvality. Ve většině západoevropských zemí nebyly známé akreditace, ale formativní přístupy k hodnocení kvality, zatímco nově se rozvíjející demokracie

(včetně ČR) vytvářely systémy založené převážně na akreditacích. Hodnoceny (akreditovány) byly instituce a studijní programy nebo byla využívána kombinace několika postupů. Národní agentury měly velmi rozdílné kompetence – zajišťovaly či významně ovlivňovaly rozhodnutí, jimiž bylo podmíněno fungování institucí a/nebo programů, zpracovávaly analytické materiály, měly poradní hlas. Různá s výsledky zacházela i jednotlivá ministerstva. Ještě více nejasností panovalo a dosud panuje okolo vnitřních systémů zabezpečení kvality. Než ministři v Berlíně požádali i o postupy a standardy pro peer-review hodnotitelských a akreditačních agentur, žádná hodnocení těchto institucí neprobíhala.

Proto měla vzniknout společná evropská kritéria, která by přispěla k **větší trans-**

parentnosti v systémech vnějšího zabezpečení kvality, napomohla vysokým školám při utváření vnitřního hodnocení kvality, a tak posílila vzájemnou důvěru na všech úrovních.

Očekávalo se, že budou položeny **základy pro práci národních agentur**. Cílem je **učinit hodnocení kvality v evropském prostoru konzistentnější, přehlednější a důvěryhodnější**. Smyslem pak bylo zarámovat existující systémy hodnocení, akreditací či auditů a pomoci s rozvojem nově vznikajících tak, aby je mohly využívat všechny evropské instituce vysokoškolského, či dokonce terciárního vzdělávání bez ohledu na jejich strukturu, funkci, velikost či národní kontext.

Zpracováním ESG vysoké školy a národní agentury získaly nástroj, který jim definoval společné referenční body. ESG mají tři části: standardy a směrnice pro vnitřní zajišťování kvality na vysoké škole, pro vnější zajišťování kvality vysokoškolského vzdělávání a pro zajišťování kvality agentur odpovědných za vnější hodnocení kvality.

Nástrojem pro transparentnost se má stát EQAR, se kterým ESG a přiložená zpráva z roku 2005 počítaly. Ve zprávě bylo též navrženo **organizovat pravidelně evropské konzultační fórum pro otázky zabezpečení kvality**.

Transparentnost a důvěra umožní **vzájemné uznávání výsledků hodnocení**, které má sloužit jako základ systému zabezpečení kvality v Evropském prostoru vysokoškolského vzdělávání.

ESG byl zpracován velmi citlivě a s porozuměním pro různost přístupů jednotlivých zemí Boloňského procesu. Standardy nesměly být omezující či jinak bránit specifickým jednotlivých systémů, ani být uplatňovány jako detailní předpisy. Jejich nejsilnější stránkou je, že vycházejí z generických principů a umožňují diskusi mezi agenturami, vysokými školami a studenty. Standardy jsou volné, stále jsou zdůrazňovány národní kompetence, důraz je kladen na cíle; každý ze standardů je doprovázen vysvětlujícím „návodem“ – *guideline* – pro nějž byl do českého jazyka zvolen ne zcela výstižný překlad „směrnice“.

Academic Ranking of World Universities – 2011

World Rank	Institution	Country	National Rank	Total Score	Score on Alumni
1	Harvard University		1	100.0	100.0
2	Stanford University		2	72.6	41.2
3	Massachusetts Institute of Technology (MIT)		3	72.0	72.8
4	University of California, Berkeley		4	71.9	68.3
5	University of Cambridge		1	70.0	87.1
6	California Institute of Technology		5	64.7	52.6
7	Princeton University		6	61.2	56.7
8	Columbia University		7	60.4	69.6
9	University of Chicago		8	57.5	65.0
10	University of Oxford		2	56.4	55.5

První desítka nejlepších univerzit světa podle nejnovějšího žebříčku ARWU, tedy tzv. Šanghajského rankingu. Univerzita Karlova se dlouhodobě drží ve světové třetí stovce. Zdroj: www.shanghai ranking.com

Kvalita v EHEA

V březnu 2010 se sešla v Budapešti a Vídní konference ministrů, jejímž cílem bylo vyhodnotit vývoj Boloňského procesu a vyhlásit **Evropský prostor vysokoškolského vzdělávání (EHEA)**. Ministři ocenili vývoj a reformní úsilí všech 47 členských zemí Boloňského procesu. Na základě hodnocení zpracovaného konsorciem výzkumných institucí vedených Střediskem pro studium vysokoškolských politik při Univerzitě v Twente (CHEPS) i na základě kritiky řady akademiků a studentských protestů ministři přiznali, že přestože bylo dosaženo řady úspěchů, ne vše se podařilo a ne vše bylo dobře vysvětleno a pochopeno. Proto se zavázali **vytvořit dobré podmínky pro implementaci cílů a priorit na institucionální úrovni** a zaměřit úsilí do celé řady oblastí, mezi nimiž bylo jmenováno i zabezpečení kvality. Opakovaně **byla zdůrazněna role vysokých škol a studentů a jejich zapojení do řídicích struktur na všech úrovních – evropské, národní a institucionální**.

Poslední konference ministrů se sešla v Bukurešti, v dubnu 2012. Pro tuto příležitost byla vypracována zpráva o implementaci Boloňského procesu, jež byla věnována i zabezpečení kvality. Jak tedy vypadají systémy zabezpečení kvality v zemích EHEA v roce 2012?

Díky Boloňskému procesu vznikly národní agentury pro zabezpečení kvality ve 22 zemích, z toho polovina po roce 2005. Zvláštní skupinu tvoří malé země (Andorra, Lichtenštejnsko, Lucembursko a Malta), které buď využívají agentury ze sousední země, či ponechávají svým institucím volnost, aby si vybraly libovolnou agenturu z registru EQAR. Sedm zemí dosud nevyužívá žádnou národní agenturu pro zabezpečení kvality. Systémy zabezpečení kvality jsou stále velmi různorodé. Většina národních agentur se soustředí na supervizi, tedy zajišťuje rozhodnutí a naplňování stanovených minimálních standardů kvality, a pouze menšina provádí hodnocení, jehož cílem jsou doporučení pro zlepšení kvality dané instituce. V řadě zemí se výsledky hodnocení kvality promítají do fi-

nancování. Více než polovina zemí (24) hodnotí či akredituje jak instituce, tak programy. Mění se i přístup zemí k registru EQAR. V době jeho vzniku (2008) bylo nemyslitelné, aby si mohla vysoká škola vybrat ze seznamu libovolnou zaregistrovanou agenturu místo své národní. V nedávno publikované zprávě o implementaci Boloňského procesu čtrnáct zemí uvedlo, že si jejich vysoké školy pro hodnocení libovolnou agenturu registrovanou na seznamu EQAR vybrat mohou, patnáct zemí naopak uvedlo, že toto neumožňují. Zpráva přinesla i hodnocení toho, jak se daří naplňovat ESG. Poměrně málo informací se podařilo shromáždit o fungování vnitřních systémů pro zajišťování kvality na vysokých školách; v oblasti vnějších systémů zabezpečení kvality a peer-review národních agentur je zpráva informačně bohatší. Systémy pro vnější zabezpečení kvality má plně implementováno 18 zemí, šest splňuje většinu podmínek a všechny tyto země mají agentury, které prošly hodnocením oproti ESG úspěšně.

Problémy s registrem EQAR

V roce 2011 proběhlo hodnocení registru EQAR za období 2008–2010. EQAR prokázal, že vyhovuje účelu, pro který byl zřízen, a že Výbor EQAR hodnotí nezávisle. Nicméně ne všechny procesy jsou zcela transparentní. Konkrétně šlo mj. o to, zda a jak upřesnit kritéria pro zařazení agentur na seznam vycházející z ESG, nebo že ESG plně neobrazují priority a další vývoj Boloňského procesu. Někteří odborníci se domnívají, že by součástí vnitřního a vnějšího hodnocení vysokých škol měly být procesy spojené s uznáváním kvalifikací či jejich částí. Bylo proto stanoveno, že Skupina E4 spolu s představiteli EQAR, zástupci zaměstnavatelů a učitelských svazů připraví návrh, který bude předložen v rámci Boloňského procesu k veřejné diskusi.

Priority do budoucna

Závěrečné Bukureštské komuniké ministrů (2012) potvrdilo, že kvalita bude hrát zásadní roli, neboť je **základním kamenem důvěry a atraktivity EHEA**. Za tímto účelem je třeba zajistit lepší propo-

jenost politik jednotlivých zemí při „implementaci třístupňového studia, kreditových systémů, dodatků k diplomu, zajišťování kvality, implementaci národních kvalifikačních rámců a výsledků učení včetně jejich hodnocení“. Důležité je, aby všechny tyto nástroje byly vnímány jako celek a nebyly implementovány izolovaně, avšak v celé své provázanosti. Bylo navrženo provést revizi ESG, která má ukázat, zda vyhovují očekávanému účelu a co by do nich případně mohlo být doplněno. Uvažuje se například o procesech spojených s uznáváním kvalifikací či jejich částí. Konečné slovo o přijetí revidovaných ESG by měli mít ministři na své konferenci v roce 2015. Očekává se, že systémy hodnocení kvality budou mít větší vliv i na snazší uznávání. Ministři se usnesli, že **má být ustavena pracovní skupina**, která bude hledat **možnosti pro automatické uznávání kvalifikací pro studijní účely**, zatím v porovnatelných studijních programech. Nástroje pro transparentnost, kam jsou řazeny i rankiny, mají být založeny na empirických datech, zaměřeny na uživatele, aby si sám mohl stanovovat své kategorie hodnocení, a mají být multidimenzionální. Cílem je dosáhnout **dohody o společných Pokynech (návoděch) pro transparentnost do roku 2015**.

RNDr. VĚRA ŠTÁTNÁ

Autorka textu je vedoucí Oddělení analytických činností UK a členkou Odboru analýz a strategií UK.

Připravuje podklady pro hlavní strategické a poziční dokumenty UK a analýzy sloužící ke stanovení strategie dalšího rozvoje. Je zástupkyní ČR v Boloňském procesu. Mimo to studuje doktorský studijní program pedagogika na PedF UK.

Zapojení studentů do zajišťování kvality

Miroslav Jašurek

Studenti jsou významnými aktéry ve vysokém školství, a tedy i vlivnou součástí Boloňského procesu a vytváření Evropského prostoru vysokoškolského vzdělávání (EHEA) téměř od počátku. Pražské komuniké z roku 2001 je identifikuje jako plnohodnotné členy akademické obce a jako kompetentní a konstruktivní partnery při vytváření EHEA.

Zapojení studentů nejen do tvorby evropských politik, ale i do utváření obsahu studijních programů a do řízení a samosprávy vysokého školství na všech úrovních se dnes chápe jako jeden ze základních principů Boloňského procesu. Berlínské komuniké z roku 2003 pak formuluje požadavek na zahrnutí studentů do procesů zajišťování kvality včetně vnějších hodnocení studijních programů. Studentské zapojení do zajišťování kvality bylo dosud hodnoceno velmi pozitivně a významní aktéři je považují za velmi přínosné.

Důležitý impuls pro další rozvoj participace studentů na zajišťování kvality představuje činnost Evropské studentské unie (ESU, dříve ESIB) a její zapojení do takzvané skupiny E4 (EUA, ESU, ENQA, EURASHE). E4 se pravidelně schází a diskutuje o významných otázkách v oblasti zajišťování kvality; je také platformou, na níž vznikly Evropské standardy a směrnice pro zajišťování kvality v EHEA (ESG). ESU hrála při tvorbě ESG významnou roli (a usiluje o ni i nadále) – byla jedním z klíčových partnerů v projektu MAP-ESG, jehož cílem bylo prozkoumat postoje významných aktérů k ESG a iniciovat případné změny. ESU byla také velmi aktivní při ustavení EQAR a má své zástupce v jeho řídicím výboru.

Jak studenti zajišťují kvalitu v EHEA

Studentskému zapojení do procesů zajišťování kvality se věnují i implementační zprávy Boloňského procesu (je totiž součástí nástrojů Boloňského procesu). Implementační zpráva předložená konferenci ministrů v Lovani v roce 2009 používá pro hodnocení studentského zapojení do zajišťování kvality pět indikátorů:

- studenti jsou zapojeni do řízení národních agentur pro zajišťování kvality;
- studenti se účastní vnějších hodnocení vysokých škol a/nebo studijních programů jako členové expertních týmů, pozorovatelé v expertních týmech nebo na úrovni rozhodování o výsledcích hodnocení;
- studenti se účastní procesu konzultací v průběhu vnějších hodnocení;
- studenti jsou zapojeni do vnitřních procesů zajišťování kvality;
- studenti jsou zapojeni do přípravy sebehodnotících zpráv.

Výsledky zprávy ukázaly, že situace v jednotlivých evropských zemích je dosti různorodá. Většina zemí však splňovala všechny nebo téměř všechny parametry, zatímco jeden z nich pouze dva státy. Česká republika v roce 2009 splňovala čtyři kritéria z pěti. Implementační zpráva předložená konferenci ministrů v Bukurešti v dubnu 2012 využívá pro hodnocení úrovně studentského

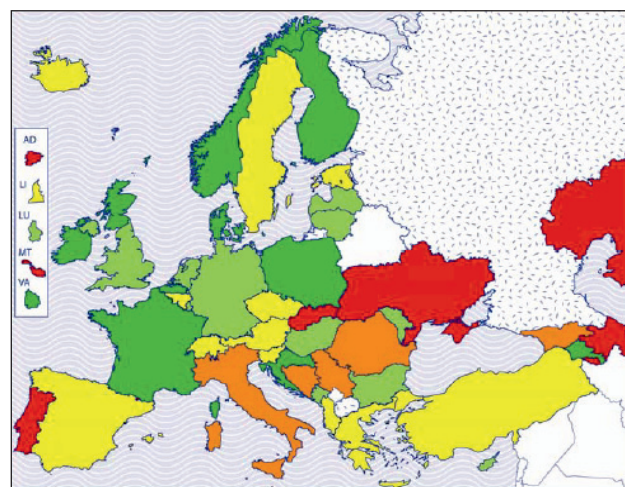
zapojení do zajišťování kvality poněkud odlišná kritéria. Součástí kritérií již například není zapojení studentů do vnitřního zajišťování kvality. (Je otázkou, zda je příčinou malý význam této oblasti v celé implementační zprávě, nebo fakt, že o vnitřních systémech zabezpečování kvality existuje na národních úrovních i na té evropské poměrně málo informací.) Implementační zpráva z roku 2012 tedy zvolila následující kritéria:

- zapojení studentů v řídicích strukturách národní agentury;
- studenti jsou plnohodnotnými členy či pozorovateli v týmech pro vnější hodnocení;
- studenti jsou zapojeni do přípravy vlastní hodnotící zprávy;
- studenti jsou zapojeni do rozhodovacích procesů pro vnější hodnocení;
- studenti jsou zapojeni do následných („follow-up“) procesů.

Níže uvedený obrázek uvádí, jak a na jakých úrovních jsou studenti v jednotlivých zemích do hodnocení kvality zapojeni.

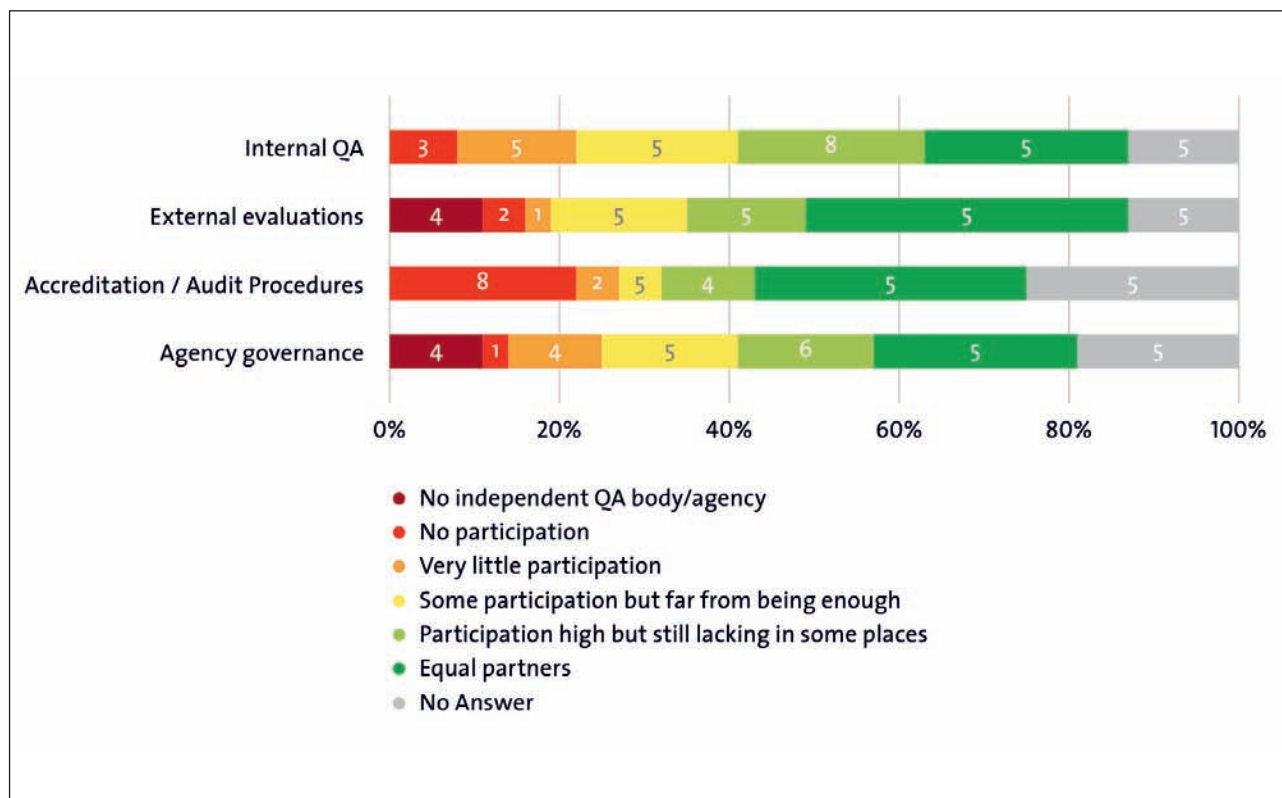
Pro hodnocení byly definovány následující kategorie, které jsou na mapě znázorněny barevně – od tmavě zelené (země, které splňují všechny požadavky) po červenou (státy, v nichž jsou studenti zapojováni velmi málo nebo vůbec ne).

- Studenti jsou zapojeni ve všech částech, účastní se hodnocení kvality na pěti úrovních
- Studenti jsou zapojeni do čtyř úrovní z výše uvedených pěti
- Studenti jsou zapojeni do tří úrovní z výše uvedených pěti
- Studenti jsou zapojeni do dvou úrovní z výše uvedených pěti
- Studenti nejsou zapojeni vůbec nebo jsou zapojeni do jediné z výše uvedených pěti úrovní

Zapojení studentů do hodnocení kvality. Zdroj: EURYDICE 2012, s. 65

Zapojení národních studentských reprezentací do hodnocení kvality. Zdroj: ESU 2012, s. 120

V tomto hodnocení splnilo všechny podmínky zapojení studentů jedenáct zemí, jedenáct je splňuje téměř. Česká republika byla zařazena mezi třináct zemí, které splňují pouze tři z těchto nových pěti úrovní zapojení studentů do hodnocení kvality (studenti nejsou zapojeni do řízení národních akreditačních instituce ani do přípravy sebehodnotících zpráv).

Paralelně s implementační zprávou Boloňského procesu připravuje Evropská studentská unie (ESU) publikaci *Bologna with Student Eyes*. Ta vychází z průzkumu mezi členskými organizacemi ESU – národními studentskými reprezentacemi z 38 evropských a okolních zemí. Publikace kombinuje využívání oficiálních údajů evropských a mezinárodních organizací (EURYDICE, EUA, OECD) a studentského vnímání situace ve významných oblastech implementace Boloňského procesu i ve vysokém školství obecně. Studentské hodnocení se často liší od oficiálních údajů a statistik; výsledky publikace tak přispívají k větší diverzitě a plasticitě informací o situaci v EHEA. Kniha *Bologna with Student Eyes*, vydaná před konferencí ministrů v Bukurešti v dubnu 2012, využívá pro hodnocení zapojení studentů do zajišťování kvality čtyři indikátory:

- studenti jsou zapojeni v procesech vnitřního zajišťování kvality;
- studenti se účastní vnějších hodnocení;
- studenti jsou zapojeni do procesů akreditací nebo auditů;
- studenti jsou zapojeni do řízení národních agentur pro zajišťování kvality.

Průzkum ESU také zkoumá, do jaké míry je zapojení studentů spíše formální, a do jaké míry jsou naopak vnímáni jako rovnocenní partneři ostatních aktérů. Následující graf ukazuje odpovědi národních studentských reprezentací (vínová barva znamená, že neexistuje agentura pro zabezpečení kvality, červená, že studenti nejsou zapojeni, oranžová pouze malé zapojení studentů, dále přes žlutou a světle zelenou barvu po tmavě zelenou, která značí, že jsou studenti považováni za rovnocenné partnery, a šedou, která indikuje, že pětice organizací na průzkum nereagovala). Číslo uvádějí počty odpovědí jednotlivých členských organizací ESU:

Situace se liší nejen mezi evropskými státy, ale také co do míry zapojení v jednotlivých oblastech. Relativně nejlepší je zapojení studentů do vnějšího hodnocení kvality. Míra zapojení se také nerůzní pouze podle oblastí, ale i v rámci institucí. Většina členských organizací ESU se například domnívá, že veřejné vysoké školy jsou otevřenější studentské participaci na zajišťování kvality než ty soukromé.

V České republice jsou studenti zapojeni do vnitřních systémů – většinou však pouze jako účastníci studentských hodnocení výuky. Od roku 2008 se studentští zástupci nominovaní Studentskou komorou Rady vysokých škol také účastní práce účelových pracovních skupin Akreditační komise ČR pro vnější hodnocení vysokých škol, respektive studijních programů. Naopak zapojení studentů do procesů akreditací nebo do řízení národní agentury pro zajišťování kvality (tj. Akreditační komise ČR) zatím v českém vysokoškolském systému chybí.

Oblastí, k níž je na úrovni evropské i na těch národních stále značný nedostatek informací, je vnitřní zajišťování kvality – a platí to i pro zapojení studentů. Studentská účast na vnitřním zajišťování kvality je velmi často redukována na studentské hodnocení výuky, případně i hodnocení servisních činností spojených se studiem (kvalita knihoven, informační techniky a dalšího vybavení, ubytování a stravování, poradenských služeb apod.). Zapojení studujících do zajišťování kvality však může být chápáno širěji – v souvislosti s požadavkem Boloňského procesu na paradigmatickou změnu ve vysokém školství. Ta spočívá ve změně orientace a pojetí vzdělávacího procesu ze vzdělávání, v jehož centru stojí vyučující (*teacher-centred*), na systém, který staví do středu procesu studenty a klade důraz nikoliv na výuku (*teaching*), ale na učení se (*learning*). Jedním z výrazných rysů tohoto pojetí vzdělávacího procesu je zapojení studentů jako aktivních partnerů, kteří se podílejí na procesu učení a hrají zásadní úlohu ve zpětnovazebních mechanismech vzdělávacího procesu, utváření kurikul i metod vzdělávání a výuky. Tato změna ovšem probíhá v celém EHEA spíše postupně a pomalu.

Skotsko – příklad dobré praxe

Jednou ze zemí, v nichž dochází ke změně pojetí studentského zapojení do zajišťování kvality právě v souvislosti s příklonem k systému zaměřenému na studenty, je Skotsko. To – na rozdíl od ostatních částí Spojeného království – akcentuje veřejný charakter vysokého školství a pojetí studentů jako partnerů, nikoliv klientů. Odpovídá tomu i přístup skotské vlády i vysokých škol k zajišťování kvality.

Skotský systém zajišťování kvality stojí na kvalifikačním rámci a výstupech z učení, za jejichž kvalitu jsou zodpovědné samy školy. Důležitou roli pak hraje vnější hodnocení, které provádí britská Quality Assurance Agency for Higher Education (QAA). Zapojení studujících do zajišťování kvality přitom začíná na základní úrovni – v jednotlivých učebních jednotkách, kurzech.

V každém kurzu je vybrána osoba, jejímž úkolem je průběžně komunikovat s ostatními studenty i vyučujícím, pomáhat ostatním studentům při řešení problémů a spoluvytvářet prostředí pro lepší učení se. Tento zástupce kurzu (*Course Representative*) se pak účastní práce orgánů zodpovědných za akademické záležitosti na úrovni kateder nebo obecně nižších organizačních jednotek vysoké školy. Studentské evaluace kvality výuky tak mají průběžný charakter – setkání účastníků kurzu pod vedením *Course Representative* probíhají několikrát za semestr, nespočívají jen v závěrečném hodnocení.

Studentští zástupci, tzv. *Student Governors*, se také podílejí na práci tzv. *management boards*, řídicích orgánů vysokých škol nebo fakult. Ty projednávají rozsáhlejší otázky, změny kurikul a studijních programů apod.; i zde tedy existuje silná zpětná vazba ze strany studentů.

Studenti jsou také součástí národní akreditační agentury QAA. Účastní se jak vnějších hodnocení, tak řízení instituce prostřednictvím zástupců, které vysílá britská národní studentská reprezentace National Union of Students.

Skotská vláda zřídila v roce 2003 unikátní instituci *Sparqs* (Student Participation in Quality Assurance Scotland – <http://www.sparqs.ac.uk/>). Jejím posláním je právě podpora studentského zapojení nejen do zajišťování (*quality assurance*), ale také do zlepšování kvality (*quality enhancement*) činnosti vysokých škol, zejména té vzdělávací. Sparqs se zaměřuje např. na poskytování školení a dalších vzdělávacích aktivit pro studentské zástupce na všech úrovních systému či pro akademické pracovníky i zástupce vedení vysokých škol. Sparqs také provádí průběžné hodnocení svých aktivit i samotných vnitřních systémů z pohledu studentů a nabízí konzultace k jejich zlepšení a řešení konkrétních problémů, které na školách vznikají. Postupně také vzniká informační databáze obsahující příklady dobré praxe z různých institucí, odborné studie a další materiály ke studentské participaci na zajišťování kvality, zlepšování výuky i učení se apod. Sparqs každý rok pořádá několik odborných konferencí.

Skotský systém zapojení studentů do zajišťování kvality je unikátní zejména v tom, že toto zapojení začíná velmi intenzivně na úrovni kurzů, která je studentům nejbližší, a také v tom, že dokáže velmi efektivně poskytovat kvalifikovanou zpětnou vazbu vyučujícím tak, aby mohli zlepšovat kvalitu své práce a přispůsobovat obsah i metody výuky. Velmi dobře tak postupně překonává jeden ze základních problémů, se kterými se potýká většina studentských hodnocení na vysokých školách – totiž nízkou motivací studentů na takových hodnoceních participovat. Ta je většinou způsobena právě nedostatkem zpětné vazby; často se hovoří o takzvaném bludném kruhu, kdy nízká účast studentů na hodnocení způsobuje neochotu vyučujících brát výsledky hodnocení v potaz, což je příčinou dalšího poklesu účasti studentů na hodnocení.

Zapojení studentů na všech úrovních také umožňuje propojení studentského pohledu na činnost vysokých škol v oblasti vnitřního i vnějšího hodnocení a vznik synergického efektu, který školám umožňuje zvyšovat kvalitu svých činností.

Sparqs hraje zásadní roli v systematickém vzdělávání studentů i dalších významných aktérů v oblasti zajišťování kvality na vysokých školách. Daří se mu tak překonávat nedůvěru aktérů mezi sebou i zvyšovat jejich profesionalitu.

Mgr. MIROSLAV JAŠUREK

Autor článku je zaměstnancem Oddělení analytických činností UK. Dokončuje doktorské studium politologie na FF UK, je předsedou Studentské komory Rady vysokých škol a místopředsedou Rady vysokých škol.

Univerzita nemůže existovat bez kvalitního doktorského studia

Ivan Jakubec

Kvalitní, mezinárodně uznávaná univerzita výzkumného typu (research university) se neobejde bez úzkého propojení výuky a vědecké činnosti a bez výchovy vědeckého dorostu. Studenti doktorského studia (dříve doktorandi) jsou sice podle zákona o vysokých školách č. 111/1998 Sb. studenty třetího cyklu, ale současně mají vykročeno do vědecké sféry a tomu také odpovídají jejich studijní povinnosti. Doktorský studijní program je chápán jako platforma pro samostatnou vědeckou, tvůrčí a uměleckou činnost.

Oproti roku 2001 se počet studentů v celé ČR zvýšil o 10 000; v roce 2010 bylo do doktorského studijního programu na veřejných vysokých školách zapsáno 25 959 studentů (na soukromých jen 83). Celkový počet absolventů doktorského studia pak představuje 3 % všech absolventů veřejných vysokých škol v republice. Z hlediska aktuálního srovnání s vyspělými zeměmi je počet studentů doktorského studia v ČR (24 000) srovnatelný s tím ve Finsku (22 000), Švédsku (21 000) a Rakousku (18 000). Šestnáctkrát více studentů doktorského studia vykazují statistiky USA, čtyřikrát více Velká Británie a třikrát více Francie. Při uvedených údajích je pochopitelně nutno vzít v úvahu počet obyvatel srovnávaných států.

Doktorské studium stojí v popředí zájmu mezinárodních institucí, například v roce 2010 vytvořeného Evropského prostoru vysokého školství (EHEA) či Evropské asociace univerzit (EUA). Výsledkem činnosti těchto institucí jsou deklarace a komuniké, tedy doporučení, která se věnují jednotlivým aspektům doktorského studia. V souvislosti s vytvořením EHEA byly přijaty Sorbonnská deklarace (1998), Boloňská deklarace (1999), Pražské komuniké (2001), Berlínské komuniké (2003), Bergenské komuniké (2005), Londýnské komuniké (2007), Lovaňské komuniké (2009) a budapeštsko-vídeňská deklarace (2010). Pro doktorské studium je významné zejména Bergenské komuniké, kde se přímo uvádí, že „jádrum přípravy v doktorském studijním programu musí být vlastní výzkum kandidáta, na jehož základě se prohlubuje vědění“ a studující jsou považováni „jak za studenty, tak za výzkumné pracovníky na začátku své profesní dráhy“. Z činnosti EUA lze zmínit alespoň tzv. Salcburské principy, jakési „desatero“ pro koncepci doktorského studia, přijaté na mezinárodní konferenci v roce 2005.

Doktorské studium na UK z kvantitativního hlediska

Na UK studuje téměř třetina všech studentů doktorského studia v celé ČR; absolventi doktorského studia z UK pak tvoří více než čtvrtinu všech absolventů doktorského studia v republice. Z celkového počtu uchazečů o doktorské studium jsou na UK přijaty ke studiu asi tři čtvrtiny uchazečů a jen o několik procent méně se jich skutečně zapisuje.

Počet přihlášených, přijatých a zapsaných do doktorského studia v letech 2009–2011

	Počet přihlášených	Počet přijatých	Podíl přihlášených v %	Počet zapsaných	Podíl přihlášených v %
2009	1 938	1 575	81,3	1 491	76,9
2010	2 185	1 654	76,6	1 548	70,8
2011	1 875	1 471	73,5	1 364	72,7

Zdroj: Výroční zpráva Univerzity Karlovy (dále jen VZ UK) z let 2009–2011

Neméně zajímavé jsou údaje o vývoji podílu studentů doktorského studia na celkovém počtu všech studentů na UK. Zatímco počet studentů doktorského studia neustále roste, jejich podíl na celkovém počtu studentů je stabilní a v posledních letech se pohybuje kolem 15 % (v rozpětí 14,0–15,6%). Podíly studentů doktorského studia na celkovém počtu studentů pregraduálního studia na prestižních univerzitách jsou však vyšší; např. na oxfordské univerzitě byl tento podíl v akademickém roce 2007/2008 dokonce 37 %.

Celkový počet zapsaných, studijně neúspěšných studentů a absolventů doktorského studia UK v letech 2004/2005–2010/2011

Rok	Počet zapsaných	Počet studijně neúspěšných	Počet absolventů
2004/2005	1 284	218	512
2005/2006	1 363	283	555
2006/2007	1 412	265	632
2007/2008	1 315	295	659
2008/2009	1 363	314	604
2009/2010	1 548	331	607
2010/2011	1 364	270	715

Zdroj: Údaje odboru pro studium a záležitosti studentů UK; Vlastní hodnotící zpráva UK, září 2009, s. 14

Při zapsání do doktorandského studia převažuje prezenční forma (necelé dvě třetiny zapsaných), mezi neúspěšnými studenty převažuje již kombinovaná forma (asi ze čtyř pětín) a stejně tak u absolventů (téměř z 90 %). Zpočátku studenti volí prezenční formu spjatou s výplatou stipendia a po uplynutí standardní doby studia přestupují do kombinované formy. Podívejme se nyní na strukturu studentů doktorského studia podle jednotlivých fakult v roce 2011. Jak je patrné z tabulky, největší zájem uchazečů o doktorské studium se soustředil na FF, PřF a FSV, nejvíce přijatých a zapsaných studentů pak bylo na PřF, FF a I. LF.

Celkový počet zapsaných, studijně neúspěšných studentů a absolventů doktorského studia UK v letech 2004/2005–2010/2011

Fakulta	Počet uchazečů	Počet přijatých	Počet zapsaných
KTF	29	23	20
ETF	31	23	22
HTF	13	11	11
PF	134	106	98
1. LF	148	141	132
2. LF	61	57	55
3. LF	55	53	47
LF PI	29	22	23
LF HK	49	42	42
FaF	32	32	31
FF	409	276	253
PřF	336	308	280
MFF	127	106	103
PedF	122	67	64
FSV	196	110	102
FTVS	44	44	40
FHS	60	50	41
Celkem	1 875	1 471	1 364

Zdroj: Údaje odboru pro studium a záležitosti studentů UK; Vlastní hodnotící zpráva UK, září 2009, s. 14

Dalším kvantitativním ukazatelem je počet uskutečňovaných studijních programů a studijních oborů. Na UK převládá tendence přechodu ke čtyřletým doktorským studijním programům (oborům). V akademickém roce 2010/2011 bylo akreditováno celkem 121 tříletých a 133 čtyřletých studijních programů a 139 studijních oborů tříletých a 51 studijních oborů čtyřletých. Realizovalo se však 159 studijních programů a 144 studijních oborů.

Akreditovaných doktorských studijních programů v cizím jazyce je 65 tříletých a 128 čtyřletých v angličtině, pět tříletých v němčině a dva tříleté ve francouzštině. Nejvíce jich bylo realizováno na lékařských fakultách (zhruba polovina cizojazyčných programů), třetina v oblasti přírodních věd. Všechny obory v anglickém jazyce mají zejména lékařské fakulty, PřF, PřF a MFF.

Doktorské studium na UK z kvalitativního hlediska

UK se pravidelně věnuje problematice doktorského studia ve svých Dlouhodobých záměrech a jejich ročních aktualizacích i po metodické stránce. V této souvislosti lze uvést **Společná kritéria doktorského studia na Univerzitě Karlově**, která byla na zasedá-

ních Vědecké rady UK (29. listopadu 2001, 28. února 2002) vzata na vědomí jako doporučená. Tato kritéria se týkala předkládání projektů uchazeči o doktorské studium, hodnocení doktorského studia, publikování badatelských výsledků a pobytu na zahraničním pracovišti. Dalším krokem byl **Návrh kritérií pro hodnocení Ph.D. studia na Univerzitě Karlově** z května 2008. Ten kromě atestů podle akreditovaných studijních programů a oborů zahrnoval publikační povinnosti (dvě odborné studie, z toho u lékařských a přírodovědných oborů v časopisech s IF) a konferenční aktivity doktorandů (jedna národní, jedna mezinárodní vědecká konference). Fakultativními kritérii byla možnost výuky v pregraduální výuce na fakultě, zahraniční stáže a kurzy obecných dovedností.

V akademickém roce 2010/2011 připravovala pracovní skupina složená ze zástupců akademické veřejnosti a pracovníků odboru pro studium a záležitosti studentů a vedení univerzity metodickou příručku **Manuál pro doktorské studium** z hlediska práv a povinností jednotlivých aktérů doktorského studia. V letošním roce se uskutečnil historicky první seminář s předsedy oborových rad na univerzitě, který se setkal s velkým zájmem, v příštím akademickém roce je naplánován seminář určený externím školitelům.

Plnění individuálního studijního plánu

Jedním z dalších úhlů hodnocení doktorského studia je nejběžnější roční hodnocení vědeckého úsilí studenta jeho školitelem a oborovou radou. Toto hodnocení vychází ze SZŘ UK, známé pod písmeny jako hodnocení „a“ (čl. 8 písm. a), „b“ (čl. 8 písm. b) a „c“ (čl. 8 písm. c), a vyjadřuje míru plnění studijních povinností. V uplynulých letech z doktorandů v prezenční formě plní individuální studijní plán (písmeno „a“) okolo 85 %, v kombinované formě asi 75 %. Podíl studijně neúspěšných (písmeno „c“) se v prezenční formě snížil pod 2 %, u kombinované formy činil 6–7 %.

Zahraniční rovina studia

Zahraniční stáže jsou pro čtyřleté standardní doktorské studium v podstatně obligatorní součástí studia. Pouze některé programy a obory však stáže striktně vyžadují. Zatímco u zahraničních stáží do tří měsíců délky výrazně stouply počty doktorandů v prezenční i v kombinované formě studia, u stáží delších než tři měsíce se snížil počet studentů v prezenční formě, ale zvýšil se počet studentů v kombinované formě studia. Ze zjištěných dat je bohužel patrné, že zahraniční stáže zdaleka nejsou běžnou součástí doktorského studia. Největší počet zahraničních stáží se uskutečnil na MFF, FF a PřF. Podstatný příspěvek k naplnění mezinárodního parametru doktorského studia představují smlouvy o dvojím vedení (*cotutelle*), zejména s francouzskými univerzitami. V této souvislosti je třeba zmínit loni akreditovaný mezinárodní doktorský studijní program *TEEME: Text and Event in Early Modern Europe*, jehož účastníky jsou univerzity v Kentu (Velká Británie), v Berlíně (Freie Universität), v Parisu a naše UK (konkrétně FF).

Školitelé

Rozložení školitelů podle místa jejich působení je dlouhodobě stabilní: tři čtvrtiny školitelů působí na UK, okolo 15 % v AV ČR. 6 465 studentů doktorského studia vede 4 111 školitelů, v univerzitním průměru tedy jeden školitel vede statisticky 1,6 studenta. Realita je však poněkud jiná; zejména na humanitních oborech připadá na jednoho školitele i více než deset studentů, počítáme-li

rovněž nově zapsané studenty. Některé fakulty již podnikly kroky k zamezení vyššího počtu.

Publikační a tvůrčí činnost

Dalším úhlem pohledu může být hodnocení podle evidovaných výsledků v rozličných databázích, ať již pro lékařské, přírodovědné a ekonomické obory ve WoS, či v rámci ČR v Registru informací o výsledku, RIV.

Granty

Výchovou doktorandů plní univerzity jedno ze svých stěžejních poslání – nacházet mezi studenty ty nejnadanější pro vědeckou práci a pomáhat jim v osobním rozvoji. Získání grantu v rámci Grantové agentury Univerzity Karlovy (GAUK) či dalších agentur a nadací domácích i zahraničních může být dalším vodítkem hodnocení studentova úsilí.

Ocenění

Studenti UK mohou získat různé ceny, např. za nejlepší reprezentaci Univerzity Karlovy, za nejlepší tvůrčí počín, za nejlepší studentské kvalifikační práce oceněné rektorem univerzity, ceny Hlávkovy nadace, Cenu ministra školství, mládeže a tělovýchovy aj.

Evaluace

Vzhledem k velkému rozptylu studijních programů a oborů i vzhledem k důrazu na individuální metodu studia doktorandů je obtížné koncipovat studentskou evaluaci. Jistě však existují studijní programy a obory, kde by to bylo možné; zejména tam, kde existuje větší počet studentů a společné povinné či volitelné předměty či příprava na atestace. Naopak významnou výpovědní hodnotu mají evaluace, tedy hodnocení absolventů svého studia s jistým odstupem.

Šetření UK

V loňském roce proběhlo již potřetí statistické šetření absolventů doktorského studia na UK vedené prof. Jiřím Marešem (LF HK) a dr. Stanislavem Ježkem (FSS MU). Ojedinelost tohoto šetření nespočívá jen v tom, že takové šetření dosud nebylo v rámci ČR realizováno, ale i v jeho záběru. První šetření se konalo v roce 2003, druhé v roce 2006 a třetí roku 2011; univerzita tak disponuje výpověďmi absolventů za období 1994–2009. Výsledky výzkumu byly prezentovány na zasedání Vědecké rady v lednu 2012; podrobněji se s nimi akademická veřejnost seznámí na dalších úrovních.

Z trendů na základě uvedených šetření absolventů doktorského studia na UK uvádíme: Většina studentů se školila na UK, část v AV ČR, zbytek v jiné instituci. Délka studia je nejkratší na FTVS a PF, nejdelší na FF a PedF. Většina studentů končí v kombinované formě. Nejčastěji stážují studenti přírodovědných a lékařských oborů. Většina absolventů zůstává v oboru a příbuzném oboru. Nejčastěji jsou absolventi zaměstnáni na vysoké škole, méně v AV ČR, ve státní správě, v průmyslovém podniku a ve výzkumných ústavech. Spokojenost se studiem převažuje u přírodovědných oborů, u nichž je charakteristické i dobré technické vybavení. Pro humanitní obory je typická nepříliš velká spokojenost na pracovišti, malá možnost zapojení do výzkumu, nedostatečné technické a prostorové vybavení. U lékařských oborů bylo oceňováno pozitivní přijetí na pracovišti, zapojení do týmové práce, dobré technické vybavení, ale současné studenti/absolventi poukázali na nedostatek času ze strany školitele. Naopak přílišná zátěž je v některých humanitních studijních programech (oborech). Zejména v nich je pak „obvyklá“ dlouhá

doba studia, využívající maximální možné délky studia. Dále je pro humanitní obory typický vysoký podíl studentů vedených nehabilitovanými školiteli a externími školiteli a nedostatečná propojenost disertačních prací s vědeckou činností.

Mezinárodní audit výzkumu, vývoje a inovací v České republice z roku 2011

Audit hodnotil silné a slabé stránky doktorského studia. Mezi silné stránky patří tradiční vysoká úroveň a vysoké požadavky, zejména na publikování výsledků, dále podpora pro mezinárodní kontakty a konference, individuální studijní programy a roční evaluace, tedy hodnocení studentů, dále možnosti účastnit se na výzkumných projektech pomocí grantů a prospěch z podílu univerzity a akademie věd na doktorském studiu. Za slabé stránky pak byly označeny závislost na individuálním školiteli, nedostatečná podpora z veřejných prostředků ústící v zaměstnání studentů při studiu, nízká míra dokončování, obtíže v získávání kvalitních studentů, přetěžování kurzy a povinnostmi nesouvisejícími se studentským výzkumem, přílišná závislost na lokálních žadatelích a malá spolupráce s průmyslem a soukromým sektorem. UK jako největší školící centrum doktorského studia v ČR uvedených podnětů přirozeně využije.

Kontrola doktorského studia Akreditační komisí MŠMT

V uplynulém akademickém roce pokračovala plošná kontrola doktorského studia Akreditační komisí MŠMT, resp. jejími účelovými pracovními skupinami. Kontrola potvrdila na jedné straně kvalitu studia na UK, na druhé straně poukázala na některá rizika a slabší místa. Mezi silné stránky patří uplatnění absolventů v oboru, nízká nezaměstnanost, propojení a spolupráce UK s AV ČR, podpora vědeckých aktivit v rámci doktorského studia, akreditované studijní programy v angličtině, dostatečná nabídka akreditovaných programů a oborů, většinou dobré přijetí ve výzkumném týmu či na pracovišti, korektnost vedení disertačních prací a průběh studia. Mezi slabšími stránkami lze uvést v některých programech (oborech) velký počet studentů připadajících na jednoho školitele, menší vazbu na výzkum v humanitních oborech, nedostatečné využívání zahraničních stáží a menší prostorové a technické vybavení pro humanitní obory. Absolutní spokojenosti s úrovní doktorského studia nemůže být nikdy dosaženo. Je stále co zlepšovat, je nutné reagovat na nové výzvy. Ostatně takový je pedagogický a vědecký život na univerzitě od nepaměti; univerzita je jako vnitřně demokratická autonomní korporace půdou pro nespoutané myšlení, vědění a kreativitu. To platí i o doktorském studiu.

prof. PhDr. IVAN JAKUBEC, CSc.

Autor článku je prorektorem UK pro doktorské studium a akademické kvalifikace a zástupcem ředitele Ústavu hospodářských a sociálních dějin FF UK.

Májové víření ve Stromovce

Libor Nenutil

Foto: Vladimír Šigut

Tradiční pražský Majáles se letos konal v pátek 4. května. Tuto oslavu studentství snad netřeba detailně představovat – je asi nemožné najít někoho, kdo by nevěděl, oč se jedná.

Letošní, osmý ročník oslav začínal již kolem poledne na rohu Vodičkovy ulice, kde byl sraz účastníků průvodu. Ti se následně vydali ulicí 28. října a Na Příkopě na náměstí Republiky, odtud Revoluční třídou na druhý břeh Vltavy, po nábřeží a přes Letnou až na místo určení, do Stromovky. Za alegorickými vozy kráčely skupiny studentů v nejrůznějších převlecích, členové královských družin jednotlivých kandidátů na krále majálesu a třeba také skupina Nightwork v čele s Vojtou Dykem.

Již od brzkých odpoledních hodin bylo ve vzduchu v okolí Stromovky cítit, že se něco děje. Všude kolem se potulovaly hloučky mladých lidí, většina z nich v barevných slunečních brýlích. Také v MHD bylo možno zaznamenat zvýšenou koncentraci mládeže s těmito charakteristickými rysy. Okolo patnácté hodiny už nebylo možné pochybovat o tom, že letošní Majáles bude ještě větší a velkolepější než ten minulý.

Majáles v mobilu

Ze všech směrů přicházejí zástupy a míří na prostranství před Výstavištěm, kde už postávají skupinky čekající na své zbylé členy. „Nevím, jak tě tu najdu! Jsou tady mraky lidí,“ domlouvá se nějaká slečna s kamarádkou po telefonu. Cesta parkem, svažující se dolů směrem k místu, kde se celý festival koná, je doslova obspaná lidmi. Tolik pohromadě jsem jich snad ještě neviděl. Vzduchem se nesou zprávy, že odhadovaný počet účastníků je snad až dvacet tisíc!

Před vstupem do areálu postává pár nešťastníků s cedulkami, na nichž stojí: „Koupím lístek!“ Všichni chtějí dovnitř. Je však třeba vyměnit si papírový lístek za náramek a na to musí řada z nás nějakou dobu čekat. Po překonání této poslední překážky se pak člověk konečně ocitá ve víru oslav. Pro letošní Majáles organizátoři vyčlenili ještě větší prostor než pro ten minulý. Pro ori-

entaci, co a kde je možné najít, bylo nutné opatřit si mapku s vysvětlivkami nebo si stáhnout do svého chytrého telefonu majálesovou aplikaci.

Manželství na 24 hodin

Celkem bylo ve Stromovce postaveno sedm scén, na kterých se v průběhu dne vystřídalo přes čtyři desítky účinkujících. Někteří z nich byli známí méně, někteří, jako třeba MIG 21 či UDG, jsou již majálesovými stálicemi. Kromě koncertních pódíí nechyběly ani stánky jednotlivých pražských vysokých škol a studentských spolků, kde bylo možné se dozvědět něco více o jejich aktivitách a zakoupit upomínkové předměty či se zúčastnit her, soutěží a jiných aktivit přes výrobu šperků, veslování na trenážeru až po souboj s elektrickým býkem. Nechyběla ani stanoviště, kde se prezentovali mediální partneři a sponzoři. A stánkem se snad nejdlejší frontou překvapivě nebylo občerstvení, ale improvizovaná oddací síň, kde bylo možné uzavřít čtyřiadvacetihodinové majálesové manželství. Svatebčané si mohli vybrat z několika rekvizit a okamžik jejich „ano“ byl zvěčněn a následně zveřejněn ve webové galerii.

UK vítězí. Jako obvykle

V přestávkách mezi koncerty probíhaly poslední disciplíny soutěže o korunu krále majálesu. Podle hlasování na facebookové stránce, které běželo několik týdnů před zahájením festivalu, se zdálo, že má Univerzita Karlova poměrně slušné šance na vítězství. Letos nás reprezentoval svatý Václav, tedy přesněji řečeno

jeho převtělení. V soutěži o titul Miss Majáles se pak za naši univerzitu bila Miss UK Lenka Volfová. Klání to bylo velmi napínavé a zábavné, nikdo však ani na okamžik nezapochyboval, že UKáčko všem ukáže, zač je toho loket. A taky že ano! Sklidili jsme obě vítězství! Král i Miss Majálesu 2012 studují naši univerzitu!

S postupujícím časem do Stromovky přicházelo ještě více lidí. Nejznámější kapely totiž hrály až v pomyslné druhé části programu. Mezi návštěvníky nechyběla ani předsedkyně Studentské Unie UK Markéta Havelková. „Letošní Majáles byl nezapomenutelný! Počasí objednáno na jedničku, všude dobrá nálada, organizace skvěle zvládnutá, UKáčko to všem natřelo – gratuluju Vaškovi a Lence! Ale nejsladší třešničkou na dortu pro mě bylo vystoupení Tomáše Kluse,“ uvedla pro Forum. Markéta měla kromě pokukování po populárním zpěvákovi „na starosti“ i rektora Václava Hampla, který si tradičně nenechal tuto velkolepou podívanou ujít a korunoval krále Majálesu.

Noční práce a noční klid

Vrcholem programu byl koncert skupiny Nightwork, na který čekalo spoustu lidí. Kluci nezklamali a jako vždy předvedli perfektní show. Po dohrání poslední skladby se návštěvníci začali rozcházet. Opakovala se podobná situace jako odpoledne, jen ve tmě nebylo davy valící se Stromovkou tolik vidět. Naštěstí organizátoři mysleli opravdu na všechno, a tak byl v okolí Výstaviště posílen provoz hromadné dopravy.

Jan Šmejkal, člen Rady SU UK i organizačního týmu projektu UK na Majáles, akci zhodnotil takto: „Počasí vyšlo náramně, pan rektor i ostatní byli s naší prací, respektive s celou UK zónou spokojeni, a navíc jsme opět v čele! Veškeré úsilí stálo za to a nezbyvá nic než doufat, že příští ročník pro nás bude stejně úspěšný!“

LIBOR NENUTIL

Autor článku je členem Studentské unie, zastává funkci radního pro komunikaci se zahraničím. Studuje třetím rokem na FF UK program filologie, obor český jazyk a literatura – francouzština pro mezikulturní komunikaci.

Článek pro FORUM připravila Studentská unie UK.

STUDENTSKÁ UNIE
UNIVERZITY KARLOVY SUUK.CZ

Milí čtenáři,

tentokrát se v našem kvízu věnujeme hodnocení – lidské činnosti, která je součástí každodenního života a význam má zvlášť v procesu vzdělávání. Jsme ve své práci dobří? Snažíme se dost? Co je potřeba změnit a jak na to? Podobné otázky si odjakživa kladli studenti i učitelé a odpověď jim pomáhají najít různé nástroje hodnocení; ať už se jedná o známkování, testy nebo dotazníky. Pojďte s námi prozkoumat historii měření nadání, znalostí a schopností učit se a učit.

Hodnocení, odměny, tresty a testy

1. Pravděpodobně první známkování na vysoké škole použil americký profesor Ezra Stiles v roce 1785. Po zkoušce rozdělil výsledky studentů do čtyř skupin: *optimi*, *druzi optimi*, *inferiores* a *peiores*. Rozvoj známkování měl příčinu v rostoucím důrazu na písemné testování znalostí. Písané zkoušky měly do hodnocení vnést exaktnost a objektivitu oproti předchozímu recitování, které bylo spíše veřejnou demonstrací paměti. Víte, na jaké ze slavných amerických univerzit profesor Stiles použil své známkování?

- a) Brown
- b) Harvard
- c) Yale
- d) Princeton

2. Jen o sedm let později na druhé straně Atlantického oceánu zavedl jiný profesor první číselné známkování. Podle něj a jeho kolegů na univerzitě v Cambridge kvantitativní hodnocení mohlo předcházet nadřování, a zároveň poskytovat lepší srovnání mezi jednotlivými studenty. Stejný profesor rozvinul a zdokonalil metodu izometrické projekce trojrozměrných objektů do roviny. Víte, jak se jmenoval?

- a) Mynors Bright
- b) William Farish
- c) William Playfair
- d) Edward Warring

3. Přestože osamocené pokusy o kvantitativní hodnocení probíhaly už v 18. století, skutečný rozmach známkování začal až po roce 1813. Univerzity během 19. století vystřídaly mnoho stupnic, například čtyř-, devíti-, dvaceti- nebo sto-

stupňové. Některé školy začaly experimentovat s písmeny a znaménky. Skutečně moderní známkování, kombinující hodnotící přídavná jména, písmena a procenta, vzniklo v roce 1897 na malé americké dívčí škole. Víte, jak se jmenovala?

- a) Barnard
- b) Bryn Mawr
- c) Mount Holyoke
- d) Vassar

4. Jiný názor na známkování měla italská reformátorka vzdělávání malých dětí, Marie Montessori. Podle ní známkování

podporuje nezdravou soutěživost mezi dětmi, která jde proti duchu učení. Úspěšnost studia dokazují nabyté schopnosti. Revoluční metoda, pojmenovaná po své zakladatelce, zdůrazňuje individuální vývoj dítěte a pozitivní přínos chyb, které jsou přirozenou součástí učebního procesu. Metodou Montessori dnes vyučuje odhadem 20 000 škol na světě, mnohé z nich se vrátily ke známkování na žádost rodičů. Víte, v jakém oboru Montessori v roce 1896 promovala?

- a) filozofie
- b) medicína

Jméno dívčí vysoké školy, která jako první zavedla moderní systém známkování, hádejte v otázce č. 3.
Foto: Williston Memorial Library

- c) pedagogika
 d) psychologie

5. V minulosti se nevhodné chování ve škole odměňovalo výpraskem, dnes se hodnotí známkováním. Učitelé prováděli tělesné tresty in loco parentis (na místě rodiče). Postupem času je většina vyspělých zemí postavila mimo zákon, dodnes jsou povoleny například v některých částech USA. Víte, jaký stát tělesné tresty zakázal jako první už v roce 1783?

- a) Dánsko
 b) Francie
 c) Polsko
 d) Rusko

6. Průmyslová revoluce a povinná školní docházka mnohonásobně zvýšily počet studentů. Britské impérium se proto v 19. století rozhodlo, že upustí od antické tradice otevřeného hodnocení esejí a přejde na čínský model standardizovaných testů. Jednotné zkoušky měly podobně jako známkování zamezit nadřování a korupci. Čína používala tento postup už od 6. století. Víte, jaká dynastie jej jako první institucionalizovala?

- a) Severní Čchi
 b) Severní Čou
 c) Tchang
 d) Suej

7. Zjišťování inteligenční hladiny pomocí IQ testů je stále oblíbená metoda pro selekci nadaných studentů od průměrné většiny. A to i přes časté výhrady, které IQ testy provázejí. Dosud například není jasné, co je inteligence a co vlastně IQ testy měří. Jisté je jen to, že nic neříkají o budoucím povolání, výši příjmu, statusu či spokojenosti obecně. S testováním inteligence se začalo v roce 1904 za účelem odlišit normální děti od mentálně zostalých. Znáte jméno psychologa, který sestavil první test?

- a) Alfred Binet
 b) Boris Sidis
 c) Jean Piaget
 d) John B. Watson

Standardizované testy byly poprvé zavedeny v Číně (otázka č. 6). Na malbě je zachycen průběh zkoušek v paláci ve městě Kchaj-feng. Foto: Wikimedia Commons

8. „Naše školy jsou vskutku továrnami, kde jsou syrové produkty (děti) formovány do produktů odpovídajících rozmanitým potřebám života,“ napsal v roce 1929 Ellwood Cubberley, obhájce vědeckého managementu ve školním prostředí, který navrhoval řídit školy po vzoru tovární výroby. Metaforu škol jako továren užil Cubberley k postupu měření produktivity učitelů a škol. Vycházel přitom z myšlenek významného amerického strojího inženýra, který je také označován jako otec vědeckého managementu. Znáte jeho jméno?

- a) Henry Ford
 b) Henry Gantt
 c) Frank Gilbreth
 d) Frederick Taylor

9. Hodnocení není pouze součástí vzdělávání. Různé organizace (i vysoké školy) se snaží změřit úspěšnost své činnosti. Jednou z metod hodnocení je i benchmarking, který se snaží kvantifikovat výkonnost do několika indikátorů a následně ji zvýšit díky porovnání s konkurencí. Víte, jaké povolání jako

první používalo slovo benchmarking (doslovně značka na lavici) pro proces měření?

- a) krejčí
 b) švec
 c) tkadlec
 d) koželuh

10. Jiným, kvalitativním způsobem hodnocení mohou být tzv. focus groups, které se kromě marketingu používají i v sociologických výzkumech. Focus group je typ nestrukturovaného rozhovoru s malou skupinou respondentů, nejčastěji se používá pro zkoušení nových produktů a služeb před uvedením na trh. Víte, který psycholog vymyslel jméno pro tento typ výzkumu?

- a) Ernest Dichter
 b) Robert Gagné
 c) Ulric Neisser
 d) Milicent Shinn

Řešení: 1c), 2b), 3c), 4b), 5c), 6d), 7a), 8d), 9b), 10a)

Autor: redakce

¡Vamos a la playa!

Michaela Kutheilová

Zkouškové je v plném proudu a mé myšlenky se vrací zpět do jednoho z nejbáječnějších období mého života. Do země plné slunce, temperamentu, úsměvů a krásně líného „mañana“. Do Španělska, přesněji do katalánského města jménem Tarragona, kde jsem loni strávila studiem medicíny i povalováním se na pláži nádherné tři měsíce.

Před jednou z největších atrakcí PortAventura, Dračím chánem, s několika Erasmus-studenty. Foto: archiv autorky

S velkou dávkou elánu jsem se pustila do vyřizování všemožných nezbytných přihlášek, studijních smluv, shánění garantů předmětů, podpisů a zřizování konta. Jenže po vyřízení jedné věci se objevily dvě další... Naštěstí byly po několika týdnech vytrvalého běhání předodjezdové formality zdárně vyřízeny. Teď už zbývalo jen čekat na akceptační dopis od Univerzity Rovira i Virgili v Tarragoně. Čekání to bylo téměř tříměsíční a dopis přišel až po několika mých e-mailech. Tak, teď už jen vymyslet, jak se dopravit z bodu A do bodu B – a najít ubytování. Bydlení na španělských kolejkách nepřicházelo v úvahu, neboť ty jsou v celé zemi dvakrát dražší než ubytování v podnájmu. Byla to velká sázka do loterie, ale našla jsem si jednu webovou stránku, kde se nabízí ubytování, a odepisovala a odepisovala a byla příjemně překvapena odpověďmi od každého. Nakonec jsem si vy-

brala bydlení za 200 eur na měsíc a jen doufala, že to není podvrh. Ono totiž zařídít si ubytování jen prostřednictvím e-mailu a jednoho telefonátu lámanou španělštinou je risk bez záruky.

Ten pocit

Konečně nastal očekávaný den odjezdu. Na záda jsem naložila dvacetikilovou krosnu, batůžek a vyrazila na letiště. Byl to neopakovatelný pocit, když se kola letadla odlepila od země a já absolutně nevěděla, co mě následující tři hodiny, natožpak následující tři měsíce čeká. Najít v Barceloně správný autobus do Tarragony nebyl problém. Dálnice se celou cestou vinula podél pobřeží Středomořího moře, byla to krása. S budoucí spolubydliči jsme byly domluvené, že mě

► Stavby lidských věží se účastní několik týmů odlišných barev košile. V průběhu stavby Katalánci ani nedutají. Foto: archiv autorky

vyzvedne na nádraží v osm večer. Čekám pět, deset, patnáct minut – nikde nikdo. Přemítám, co budu dělat... Naštěstí se Imane nakonec objevila a mně spadl kámen ze srdce. Dovedla mě do příjemného bytečku, z něž se po otevření dveří vyvalil cigaretový dým a hlasitá arabská hudba. Tak dobře, hlavně, že bydlím.

Na Zlatém pobřeží

Tarragona je menší přístavní město ležící na Costa Dorada, Zlatém pobřeží. Má krásné čisté pláže a starověké památky, z nichž některé jsou zapsány v seznamu UNESCO. Katalánsko je velmi specifická oblast: někteří Katalánci se s vámi dokonce odmítnou bavit španělsky, chtějí mluvit pouze katalánsky. Příchod na schůzku s dvacetiminutovým zpožděním je nor-

El Correfoc, vyvrcholení místního festivalu Santa Tecla – ulice byly plné lidí, dýmu, čertů a ohně. Foto: archiv autorky

ma. Jinak byli místní velmi přátelští, srdeční a byla s nimi legrace.

Stáže po španělsku

Hned v den následující po mém příjezdu byly zápisy pro Erasmus-studenty. Netušila jsem, jak se dostat do kampusu, ale naštěstí mě doprovodil jeden místní student a vysvětlil mi rozložení tarragonských univerzitních budov. Ochota místních mě ostatně provázela po celý pobyt. S koordinátorem jsem byla domluvená na absolvování praxe z interních oborů – kardiologie, nefrologie, revmatologie, plicní medicíny, rehabilitačního lékařství a gynekologie a porodnictví. Gynekologií začaly mé praxe v místní fakultní nemocnici Hospital Joan XXIII. Na oddělení jsme se s doktorem domluvili, že tu můžu stážovat, a hned druhý den jsem se dostala na urgentní příjem. Jelikož v praxi jde hlavně o komunikaci s pacientem, měla jsem co dělat, abych porozuměla jejich problémům; obzvláště když mluvili katalánsky. Místní studenti mi naštěstí rádi vše vysvětlili či přeložili do angličtiny. Výuka obvykle začínala ranní hodinovou přednáškou, po níž se medicí odebrali do kavárny, tam beze spěchu posnídali, popovídali si a následně se rozcházeli na jednotlivá oddělení, kde si odchytili lékaře a po zbytek dopoledne s ním strávili jeho službu. Na jednoho doktora většinou vyšli jeden či dva studenti. Zpočátku jsem byla lehce nespá – oslovit lékaře a vysvětlit, že jsem Erasmus-studentka a že zrovna stážuju tam a tam... Většina doktorů mě však bez problému přijala a já si mohla vyzkoušet nejen praktické věci u lůžka, ale taky dopodrobna

probrat problémy každého pacienta. Téměř každý den pak na chodbě během vizity postávali rodinní příslušníci nemocného a čekali, až se za nimi doktor zastaví a trpělivě a s citem jim vše vysvětlí. Nikam se nespěchalo. Všechny praxe byly skvělé, mohla jsem se pustit prakticky do čehokoliv. Měla jsem však stejné povinnosti jako místní studenti, a tak jsem musela psát anamnézy, což ze začátku vinou komunikační bariéry nebylo snadné. Ale byla to výzva a já se tak alespoň každý den naučila něčemu novému.

Fiesta en España

Erasmuský pobyt pochopitelně není určen jen studiu; jde také o poznávání nových lidí, míst, památek a kultury. A jeli-

kož se po celé září a zčásti i v říjnu teploty motaly okolo 28 stupňů Celsia, byly mé odpolední aktivity téměř vždy spojené s pláží. Po praxi odhodit plášť, přečkat největší sluneční žár, popadnout plavky, osušku a vyrazit se slunit s ostatními studenty. Vamos a la playa! Na večer se většinou domluvílo, v jakém klubu se sejdem. Vidět Španěly tančit je zážitek, natož tančit s nimi! Temperament z nich jen sálá a svou energií vás strhnou do víru salsy

Churros – sladké, smažené, poddáváné s horkou čokoládou. Co dodat. Foto: archiv autorky

či bachaty, přestože neumíte ani základní kroky. Jde to kupodivu samo. Noční život ve Španělsku začíná okolo jedné hodiny po půlnoci – a je běžné, že na setmělých ulicích potkáte malé děti

Má oblíbená úzká ulička se starověkými památkami. Foto: archiv autorky

a chodníky nejsou prázdné ani okolo páté hodiny ranní ve všední den.

Santa Tecla

V polovině září se v Tarragoně každoročně koná týdenní festival Santa Tecla plný hudby, barev, tanců, přednášek, představení, koncertů a místních zvyků. Jedním z nich je stavění lidských věží, dále různé průvody, tančící zlatý pták a obrovské pochodující sochy. Je to týden, kdy se do Tarragony sjede snad celá Barcelona a zbytek Katalánska. Poslední noc festivalu se ulicemi proháněli čerti a draci a vypouštěli kolem sebe oheň. Španělé je nadšeně povzbuzovali a křičeli, zatímco my, cizinci, jsme se choulili do oblečení, protože po této noci jsou popáleniny více než časté. Večer vyvrcholil velkým ohňostrojem.

Neobvyklé zážitky

Dny plynuly neskutečnou rychlostí. Navštívila jsem menší okolní města, jako je Reus, rodiště architekta Gaudiho, Salou a samozřejmě i Barcelonu a slavný Montserrat. Cestování je ve Španělsku finančně náročnější než u nás; vlaková doprava je nejlevnější, ovšem jen když si najdete správný spoj, který sice brzdí hodně zastávek a cesta trvá déle, ale je za poloviční cenu. Autobusy tu mají svůj jízdní řád,

Stavby lidských hradů se účastní několik týmů odlišných barvou košile. V průběhu stavby Katalánci ani nedutají. Foto: archiv autorky

ale většinou podle něj nejezdí; když vůz nepřijede teď, přijede za půl hodiny, nikdo se nedívá ani nenadává.

Pro Erasmus-studenty byly pořádány výlety, procházky po městě spojené s výkladem o památkách i kurzy vaření typických španělských tapas, tortil či koblížků churros a samozřejmě přípravy sangrie. Následovala společná večeře – co jsme si navařili, to jsme snědli. Zažila jsem také pár oslav narozenin na pláži i v bytech, promítání filmu, byla pozvána na nedělní venezuelskou snídani či na lekci aikida... Poslední říjnový víkend jsem strávila v blízkém městě Salou v PortAventura, což je snad největší zábavní park ve Špa-

nělsku. Užila jsem si šílené atrakce, při nichž vozítko zrychlí z nuly na 145 km/h za necelé čtyři vteřiny, volný pád z věže, strašidelný dům, zpívajícího kondora nebo „4D kino“. Byli jsme tam zrovna v době Halloweenu, takže na nás odevšad vykukovaly dýně, pavučiny a houpající se kostry.

Shodou okolností jsem ke konci pobytu potkala pár Čechů žijících v Tarragoně, kteří mi ukázali, kde se čepuje české pivo, chodili jsme hrát kriket na pláž a vyrazili lézt na skály poblíž vesničky Arboli. Bylo pro mě zcela nové řídit si všechn čas dle sebe, celých 24 hodin denně, aniž bych byla k čemukoli nucena vnějšími okolnostmi a povinnostmi, kterým v Česku neuteču. Tarragona mě okouzila a já vím, že se tam při nejbližší možné příležitosti vrátím. Vyjet na Erasmus do Španělska byl jeden z mých snů, který se splnil.

Platja del Miracle, jedna z tarragonských pláží, kam jsme se chodívali slunit. Foto: archiv autorky

MICHAELA KUTHEILOVÁ

Autorka článku studuje v pátém ročníku všeobecné lékařství na 1. lékařské fakultě UK v Praze. V budoucnosti by se chtěla věnovat neonatologii, péči o novorozence.

S Erasmem na Smaragdovém ostrově

Tereza Šteflová

Když jsem si před rokem vybírala, na jakou školu se přes program Erasmus přihlásím, uvažovala jsem především o univerzitách v Londýně, Paříži a další evropských metropolích. Nakonec moje volba padla na University of Limerick v Irsku, kde jsem prožila ten nejkrásnější semestr v životě.

Jelikož jsem do té doby ani netušila, kde Limerick leží, začala jsem průzkumem na internetu. Zkušenosti bývalých mezinárodních studentů mě příliš nepovzbudily – většinou se nesly v tónu „Limerick, nejméně turisticky atraktivní město Irska“ nebo „vše v Irsku je krásné, až na Limerick“. Můj knižní turistický průvodce po Irsku dokonce Limerick označil za město proslulé „značnou nezaměstnaností, zločinností a zanedbaností“ (nicméně dodává, že v posledních letech se situace zlepšila). Limerick opravdu není příliš turistickým místem; ačkoli je s více než 90 000 obyvateli třetím největším městem Irska, pro lidi uvyklé rušnému životu velkoměsta je to spíše vesnice. Atmosféru poněkud ospalého maloměsta ještě zesiloval fakt, že se okna naší kuchyně otvírala přímo nad výběh pro koně a hned za supermarketem se pásly krávy. Centrum Limericku je však pěkné, s hradem, katedrálou, spoustou obchodů, ragbyovým stadionem... Zkrátka se vším, co takové irské město potřebuje.

Moherské útesy, břidlično-pískovcové skály dosahující výšky až 214 metrů, každoročně navštíví téměř milion turistů. Foto: archiv autorky

Klima Smaragdového ostrova

Když se řekne Irsko, většina lidí si nejspíš představí nepředvídatelné „irské počasí“, ale hlavně neuvěřitelně zelené kopce se spoustou pasoucích se ovcí. Tráva je v Irsku opravdu tak neskutečně zelená jako na obrázcích v průvodcích – pravděpo-

dobně kvůli tomu, že zde často prší; i proto se třetímu největšímu ostrovu Evropy říká Smaragdový ostrov. Častým přeháňkám odpovídá také místní rozsáhlá slovní zásoba týkající se deště – v Irsku existuje řada výrazů pro nejrůznější typy dešťů. Myslela jsem si proto, že důležitou částí výbavy na cestu do Irska bude deštník. Ten je však většinou k ničemu, jak jsem pochopila poté, co dva deštníky nepřežily cestu ze školy v Iijáku. Díkybohu deštivé počasí nikdy netrvalo dlouho.

Na hurling! Nebo na ragby?

Irové jsou ohromně milí a ochotní lidé. Když do někoho omylem vrazíte, je to on, kdo se omluví a případně se ještě ujistí, zda jste v pořádku. Srovnajte s pražským metrem! Jen co jsem poprvé nastoupila do irského autobusu, řidič hlasitě zdravil a pozdrav následovaný dotazem po tom, jak se mám, používal snad každý. Dodnes nevím, zda všichni chtěli

Výlet na poloostrov Dingle. Foto: archiv autorky

◀ Dolmen Poulnabrone, náhrobní portál z doby bronzové, v krasové oblasti Burren. Foto: archiv autorky

Studium? Lots of craic!

Univerzita se nachází trochu stranou centra Limericku. Rozlehlý kampus leží na břehu řeky Shannon, podél níž lze dojít až do středu města. Univerzita v Limericku se sice nepodobá typickým staroanglickým kampusům jako Cambridge nebo Oxford, ale je zde vše, co může student potřebovat, od knihovny přes banku nebo supermarket až po sportovní arénu. Navíc je v každé budově minimálně jedna kavárna, což lidé závislí na kofeinu tak jako já zajisté ocení. Přímou v kampusu je i několik klubů a pubů. Každý pátek v tom největším z nich pořádali International Party speciálně pro mezinárodní studenty. Přes týden se tu konaly koncerty nejrůznějších skupin; vedle tradiční hudby zde pravidelně hrála kapela *Hermitage Green*. Nikomu z vás tento název pravděpodobně nic neříká – je to skupina pěti kluků z Limericku. Hned po prvních dvou koncertech se z nás stali pravidelní návštěvníci jejich akcí. Zatím jsou populární nejspíš jen v Irsku, jako správná fanynka však doufám, že se prosadí i v zahraničí a jednou zavítají i do Čech. Studium v Irsku je odlišné od českého. Podobně jako na všech anglosaských univerzitách je na většinu předmětů třeba napsat jednu, dvě i více esejů. To je sice

opravdu slyšet, jak se mám, jaký jsem měla den a co dělám, nebo se ptali pouze ze slušnosti. Rozhodně to bylo milé. Irští studenti jsou kapitola sama pro sebe. Na univerzitě není těžké je rozpoznat od těch mezinárodních – vyznávají totiž módu teplákových souprav, a to v jakémkoli počasí. Naopak večer je třeba změnit styl „práve jsem vstal/a z postele“ na „let's have a party“ – čím kratší sukne a čím větší výstřih, tím lépe. A že nemáte na takové módní výstřelky postavu? S tím si tady nikdo hlavu neláme, stačí patřičně vysoké sebevědomí. Já mohu hrdě přiznat, že jsem irské módě tepláků a minisukni nepodlehla.

Velkou zálibou Irů je tradiční hra hurling, která se nehraje nikde jinde než právě v Irsku. Nejspíš je to kvůli neuvěřitelně složitým pravidlům, která kromě samotných hráčů a skalních fanoušků nikdo nechápe. Stačí říct, že hurling je něco jako fotbal, basketbal, softbal a lakros dohromady. Je to nejrychlejší týmová hra na světě, stará více než 3 000 let, a hraje se se speciální dřevěnou pálkou zvanou *hurley* a míčkem *sliotar*. Je to celkem tvrdá hra, hráči navíc nemají žádné chrániče; pro ženy proto existuje jemnější varianta *camogie* (i když moc jemná také není, moje irská spolubydlící se nejednou vrátíla ze zápasu *camogie* pěkně pomlácená). Když už jsme u sportu, je nutné zmínit ragby, které je v Irsku velmi oblíbené a irský národní tým na tom není nijak

špatně. V Limericku byl před čtyřmi lety krásně zrenovován Thomond Park, ragbyový stadion pro více než 26 000 diváků. Ragby jsem nikdy předtím naživo neviděla, proto jsme s kamarády vyrazili při nejbližší příležitosti na zápas přímo v Limericku. Hrála Francie proti Irsku, a i když nešlo o reprezentační mužstva (což bych jako naprostý sportovní neznalec nejspíš ani nepoznala), bylo pořád na co koukat. Sice nakonec vyhrála Francie, ale co, sport je zkrátka sport. Rozhodně je škoda, že ragby není tak populární v České republice. Zdá se mi daleko zajímavější a napínavější než třeba takový fotbal.

„Easy hiking“ výlet s Outdoor Pursuit Club v oblasti Kerry Way. Foto: archiv autorky

University of Limerick. Foto: archiv autorky ►

trochu náročnější, ale jde o celkem dobrý způsob, jak si rozšířit slovní zásobu a naučit se psát akademickou angličtinou. Asi není třeba dodávat, že irská angličtina je poněkud jiná než britská. Zvláště v některých oblastech mají obyvatelé takový přízvuk, že začnete propadat panice, zda vůbec rozumíte anglicky. Moje irská spolubydlící mi ze začátku musela vše několikrát opakovat, než jsem pochopila, na co se vlastně ptá. Nicméně profesori na univerzitě se snažili a s porozuměním nebyl problém. A časem si zvyknete. Jedním z nejdůležitějších a nejčastěji používanějších výrazů je slovo *craic* (výslovnost [krek]). Ve spojeních jako *What's the craic?*, *Lots of craic!* nebo *Let's go have some craic* může znamenat legraci, zábavu, bavit se... Sami Irové mají s přesnou definicí problémy, avšak jedno je jisté: Irsko je *full of craic*.

Do přírody

Erasmus však není jen studium (naštěstí!). Irsko je nádherná země, byl by hřích strávit semestr nad učebnicemi v knihovně. V tom studentům pomáhá sama univerzita. Každý víkend byly organizovány výlety jak po městech, tak do přírody. Během jediného semestru jsem tak mohla navštívit Dublin, Galway nebo Cork se spoustou barevných domečků a roztočilých irských pubů, národní park Killarney, který v listopadu hrál všemi odstíny podzimu, poloostrov Dingle se spoustou pláží schovaných mezi útesy, divokou přírodou v okolí národního parku Connemara nebo nezapomenutelné Moherské útesy, které by měl vidět každý turista, který do Irska zavítá.

▼ Divoká irská příroda v Killarney. Foto: archiv autorky

Na univerzitě působil a stále působí *Outdoor Pursuit Club* (doporučuji všem, kteří se chystají na *University of Limerick*, se do něj zapsat). Díky OPC jsem se dostala tam, kam bych se jako turista rozhodně nikdy nepodívala, nejspíš by mě to ani nenapadlo. Nikdy bych do sebe neřekla, že budu schopna šplhat v dešti do kopců nebo se brodit v bahně a vysoké trávě. A i když jsme pak na vrcholku kvůli mlze neviděli prakticky nic a můj foťák navlhl tak, že jsem ho musela týden sušit, byl to jeden ze skvělých výletů, na které nezapomenu.

Domů

Kdybych měla určit nejhorší chvíle svého pobytu v Irsku, byl by to určitě první a poslední den. První den jsem sice našla svůj pokoj na koleji naprosto bez problémů (jeden irský pán mě dovezl i s věcmi autem od autobusu přímo před areál kolejí; důkaz toho, jak jsou Irové milí

a ochotní kdykoli pomoci). Překvapením však bylo, že vybavení pokojů neobsahuje ani peřiny, ani polštáře. To by ještě nebyla taková tragédie, ovšem se spolubydlící se nám nepodařilo zapnout topení. Takže zatímco lidé v Praze na začátku loňského září umírali horkem, já v Irsku trpěla zimou. Avšak milionkrát horší den byl ten úplně poslední, kdy jsem se musela se vším v Limericku i v Irsku rozloučit. Za jeden jediný semestr jsem toho tolik zažila a poznala tolik skvělých lidí, že to lze jen těžko shrnout do pár řádků. Pokud uvažujete, že byste také rádi využili programu Erasmus, neuvažujte dlouho a okamžitě jedte! Já teď lituju jediné toho, že se člověk může Erasmusu zúčastnit jen jednou v životě.

TEREZA ŠTEŘLOVÁ

Autorka článku je studentkou čtvrtého ročníku Institutu ekonomických studií Fakulty sociálních věd UK. Zároveň studuje magisterský obor diplomacie na Fakultě mezinárodních vztahů VŠE v Praze.

Tři měsíce v Litvě

Jana Horová

Je tomu již skoro rok, co jsem se rozhodla podat přihlášku na Erasmus. Nebyla to tehdy tak úplně moje vůle, spíš reakce na tlak ze strany mého otce a kamarádů, kteří začali odjíždět na všemožná zahraniční studia a stáže. Dnes jsem jim všem neskonale vděčná za zkušenost, kterou jsem díky nim získala.

Laisvės Alėja – zatím ještě liduprázdná, ale pomalu se připravuje na noční život. Foto: archiv autorky

Mou cílovou destinací byl Kaunas, druhé největší město Litvy, kde jsem měla strávit něco málo přes tři měsíce. Na první pohled mi to město přišlo naprosto obyčejné, ale postupem času jsem si ho oblíbila. Rozlohou i počtem obyvatel nad mou domovskou Plzní s přehledem vítězí, ale ani náhodou bych to do něj neřekla. Většina společenského dění se odehrává na třech místech. Prvním z nich byla Laisvės Alėja, dlouhá pěší zóna v centru města zakončená na jedné straně radnicí a na druhé kostelem sv. Michala. Přes den opuštěná a v noci plná života, s množstvím klubů, barů, restaurací a kaváren, stávala se často cílem našich výprav za zábavou. Dalším místem, které neodmyslitelně patří k životu kaunaských obyvatel, je nákupní centrum Akropolis, kde nechybí kino či ledová plocha. A konečně nesmím zapomenout na Žalgiris Arenu, obrovskou sportovní halu zasvěcenou hlavně basketbalu. V Litvě se totiž tento sport těší nesmírné oblibě (naš nejslavnější basketbalista Jiří Zídek získal právě s klubem Žalgiris Kaunas v sezoně 1998–1999 titul vítěze Euroligy) a na zá-

pasy kaunaského či litevského národního týmu chodí plno lidí. Já sama jsem se na jeden zápas byla podívat a atmosféra, která tam panovala, mě nadchla. Do Kaunasu jsem přijela v půlce září, a protože jsem po několik prvních dní neměla školu, využila jsem volný čas k poznávání města i blízkého okolí. Na toulkách městem jsem objevila množství parků, navštívila zoologickou zahradu,

kteřá je prý jediná v celé Litvě, prošla jsem bleší trhy, kde bylo k dostání opravdu cokoli, a podívovala se nad místní zástavbou. Velké množství domků připomínalo vilku Pipi Dlouhé punčochy z dětské knížky švédské spisovatelky Astrid Lindgrenové. Bohužel některé z nich už měly svá nejlepší léta za sebou a já si zprvu myslela, že jsou dávno neobydlené. Pak jsem si ale všimla, že mají nová plastová okna, záclonky, večer se uvnitř svítí a před domem často parkovalo i docela solidní auto. Litevci zřejmě investují do vnitřku a ne do zevnějšku.

Ve škole

U nás na medicíně v rámci LF UK v Plzni už v pátém ročníku nemáme semestry, ale rok je rozdělený na takzvané bloky; to znamená, že několik dní v kuse chodíme pouze na jeden předmět, zakončený zápočtem či zkouškou, a až poté následuje předmět další. Stejně tomu bylo i v Litvě. Výuka začínala každý den až v devět hodin, což pro mě byla velmi milá změna oproti domovským podmínkám, a končila zpravidla okolo dvanácté.

Jedna z budov rozsáhlého nemocničního komplexu v Kaunasu. Foto: archiv autorky

► Pobřežní promenáda v městečku Nida.
Foto: archiv autorky

Často jsme ale dostávali domácí úkoly, například nastudovat látku na následující den, odpovědět na zadané otázky či připravit prezentaci. Největším úskalím byly dvě zkoušky, které mě čekaly, ale nakonec jsem je zvládla bez větších potíží. Angličtinu se sice učím několik let, ale v praxi jsem ji používala maximálně na dovolené, když jsem si chtěla koupit zmrzlinu. Proto jsem se zprvu bála, že nebudu rozumět přednáškám ani spolužákům. Mimochodem, na praktika jsme chodili se zahraničními studenty, kteří absoolvují v cizině celou délku studia a jejichž angličtina byla oproti té naší „erasmácké“ perfektní. Naštěstí mě obavy brzy opustily; s porozuměním jsem víceméně neměla problém a zanedlouho jsem vesele konverzovala s ostatními. Až mě samotnou překvapilo, kolik slovíček vlastně umím. Tady jsem si opravdu uvědomila, jak důležitá je k teorii i praxe. Ještě doma jsem měla představu, že když strávím nějaký čas v cizí zemi, určitě se naučím pár základních frází a slovíček a budu je moci využít, například při objednávání jídla v restauraci. Ale brzy po příjezdu jsem zjistila, že tak jednoduché to nebude. Litevština je jazyk opravdu složitý. Stejně jako čeština má skloňování a časování, problém mi dělala i výslovnost. Zahraniční studenti, kteří měli litev-

štinu ve škole, mi potvrdili, že vážně není jednoduché se ji naučit. Dokonce jsem potkala Angličana, který studoval dva roky medicínu v Čechách a teprve pak pokračoval v Litvě, a s češtinou prý problémy skoro neměl, zato litevština byla jeho noční můrou.

V hospodě

Než začnu mluvit o místech, která jsme navštívili, slušelo by se napsat pár řádek o litevské kuchyni. Velmi oblíbeným jídlem byla studená polévka z červené řepy, ta nechyběla v žádné restauraci a často si ji objednávali i mí kamarádi. Mně červená řepa nechutná a samozřejmě mi nechutnala ani tato polévka, přesto doporučuji vyzkoušet, pokud se někdy do Litvy dostanete. V menu restaurací nechyběly *cepelinai* (tedy „cepelíny“, obdoba našich knedlíků plněných uzeným masem, jenže ve tvaru vzducholodi) a pokrmy z krocana nebo kachny. Všechno bylo masné

a v doprovodu smetany; zdaleka nejučnejší pak byly v oleji osmažené kousky chleba, polité majonézou a posypané sýrem. Tato kalorická bomba zaujímal místo předkrmů, ale lidé si ji objednávali také večer k pivu.

Na cestě

Cestování v Litvě je pro studenty relativně levné, okolí Kaunasu je výborně přístupné autobusem nebo vlakem za pár korun. Co mě zarazelo na všech výletech bez výjimky, byl totální nedostatek turistů. Snad proto, že jsme přijeli mimo letní sezonu, nebo si mnoho lidí raději vybere jinou destinaci... Díky absenci davů však vynikla krása litevské přírody i měst. Prvním místem, které jsme navštívili mimo Kaunas, byl skanzen v městečku Rumšiškės, vzdáleném asi 20 km od Kaunasu. Komplex zahrnoval více než stovku různých obydlí – chalupy, kostelíky či stáje – a byl rozdělen na několik částí, z nichž každá reprezentovala určitou etnografickou oblast. Tento výlet je ideální za teplého a slunečného počasí, kdy můžete procházkou po skanzenu strávit celé odpoledne. Je to krásné místo plné klidu. Pokud někdo nechce chodit po svých, celé území protíná asfaltová cesta pro prohlídku na kole nebo autem. Krásný byl také středověký vodní hrad Trakai, ležící nedaleko od hlavního města, Vilniusu. Po rozsáhlé rekonstrukci vypadá reprezentativně, a právem tedy patří k vyhledávaným turistickým cílům. Na nádvoří si můžete zastřílet z kuše, půjčit si od sokolníka dravce nebo vyzkoušet středověké mučicí nástroje, v interiérech lze obdivovat dobové kroje, mince, zbraně, nádobí nebo se seznámit s historií hradu a litevskými panovníky. Všechny

Palanga – hučení moře, sláný vzduch, jemný písek... Ale kde je sluníčko? Foto: archiv autorky

propozice jsou našťastí psané i v angličtině a němčině, což v Litvě rozhodně není standardem.

V putování se teď přesunu až na úplný západ země, na pobřeží Baltského moře do města Klaipėda. Třetí největší město v Litvě s malebným centrem slouží odedávna hlavně jako přístav. Mnohem důležitější dnes však je jeho spojení trajektem s poloostrovem Kurská kosa. Tento dlouhý a úzký pruh pevniny je sice poloostrovem, ale jediná přístupová cesta vede přes vodu. Jižní konec kosa totiž tvoří ruské území (Kaliningradská oblast) a pro vstup po pevnině jsou nutná víza. Na litevské části poloostrova se nachází ves Nida s překrásnou architekturou. Domky

Trocha historie v Rumsiškiškėsi – celkový dojem kazí auta, která mají do skanzenu povolený vjezd. Foto: archiv autorky

chu slavný vzduch, a poslouchat hučení moře...

Vyprávění o Litvě zakončím hlavním městem. Vilnius má přes půl milionu obyvatel, ale stejně jako Kaunas se zdá

Když už zmiňuju Vilnius, nesmím opomenout malinký distrikt Užupis, oddělený řekou Vilnia. Tato oblast, jedna z nejstarších ve Vilniusu, na apríla před patnácti lety vyhlásila, že se stává republikou, a deklarovala svou vlastní ústavu, vlajku, zákonodárce, měnu a vojsko. Stala se tehdy rájem umělců, ale dnes už pomalu podléhá komerčnímu vlivu a její zvláštní atmosféra se vytrácí.

Navštívila jsem i další města a místa v této zemi, ale ta výše zmíněná byla pro mě nejzajímavější. Někdy bych se chtěla vrátit, spíše na jaře, vzít si kolo a projet se přírodou, která musí být v době květu překrásná.

Tři měsíce utekly jako voda a nadešel čas vrátit se domů. Když tak zpětně přemýšlím, můj „Erasmus“ mi dal víc než jen studium v zahraničí. Poznala jsem nové lidi a jinou kulturu, ale dalo mi to i něco vnitřně, pocit, který neumím popsat. A rozhodně je to pocit příjemný, který mi do života přináší sílu a nadhled.

Střed hlavního města - ale turisté a obchody se suvenýry chybí. Foto: archiv autorky

nesmějí být přestavovány, bourány ani jinak pozměňovány a veškeré opravy musejí být v souladu s původním vzhledem. Hned za obcí se táhnou písečné duny, které tvoří hranici mezi ruskou a litevskou částí Kurské kosa. Zbytek poloostrova zabírají hlavně lesy, které svádějí k houbaření. A pokud budete mít štěstí, můžete v lesním porostu spatřit soba. Na cestě po pobřeží mi zbývá zmínit ještě město Palanga, které omývají vody Baltu. Během léta je prý plné turistů, my jsme je bohužel zastihli opuštěné. Hlavní třída, lemovaná stánky se suvenýry, směřuje k moři a přechází se molo, na kterém je po ránu spousta rybářů. Je krásné jen koukat do vody, dýchat čerstvý, tro-

mnohem menší. Nikde vás nestrhává dav turistů, nikde nemusíte stát fronty, vše zde plyne naprosto poklidně. Z vyhlídky nad městem, z níž přehlédnete značnou část Vilniusu, neuvídate metropoli, ale malebné městečko plné nízkých domů s červenými střechami. Jistěže zde najdete i paneláky, dokonce pár mrakodrapů, ale to všechno spíše v pozadí. Na hlavní třídě vedoucí k radnici stojí pár stánků se suvenýry – prodejci zde nejčastěji nabízejí ponožky, čepice a rukavice, zřejmě jako přípravu na krutou litevskou zimu. Nechybí dřevěné nádoby, ruské matryjšky a náramky a náhrdelníky z jantaru, ale například pohledy vůbec nejsou k dostání.

JANA HOROVÁ

Autorka textu studuje pátý ročník Lékařské fakulty Univerzity Karlovy v Plzni. Chtěla by pracovat jako rehabilitační lékařka. Erasmus byl její první zahraniční stáž; ráda by také vyjela alespoň na pár týdnů jako začínající doktorka, takzvaně „do světa na zkoušenou“. Její vysněnou destinací je Irsko.

Jen pro nadšené frankofily

Kateřina Řeháková

O francouzské byrokracii koluje mnoho vtipů a zkazek, ale nic se nevyrovná osobnímu zážitku. Papírování a přenášení odpovědnosti na jiné je ve Francii národním sportem.

Podniknout zahraniční pobyt jsem se rozhodla až na stará studijní kolena. Měla jsem pocit, že moje studium vyžaduje nový impuls. Francii jsem si vybrala hlavně kvůli jazyku, který jsem se učila už od gymnázia, a také jsem chtěla vyjet do západní Evropy a poznat „to lepší“ z evropské civilizace. Přehnaná očekávání o vyspělé zemi ale velice brzy narazila. Z několika nabízených francouzských měst jsem si vybrala Lille. Leží na úplném severu země jen pár kilometrů od hranic s Belgií a je u nás známé asi jen sportovními fanoušky, protože místní fotbalový klub hraje Ligue 1. Pro mě bylo nejdůležitější, že Lille má svůj vlastní operní dům, protože opeře se v rámci svého teatrologického studia věnuji především. Zpočátku jsem si myslela, že Lille je malé provinční město se 220 tisíci obyvateli, kde mě čeká klidnější život než v Praze, jenže to jsem nevěděla, že je obklopeno asi dvaceti menšími městečky (spíše městskými čtvrtěmi s rozsáhlou samosprávou), se kterými tvoří tzv. Lille Métropole, obývanou více než milionem lidí, což ji činí čtvrtou největší aglomerací ve Francii. Moje univerzita, pojmenovaná po místním rodákovi Charlesi de Gaullovi (častěji zjednodušeně nazývána Lille 3), dokonce ani přímo v Lille nesídlí; její kampus se nachází ve Villeneuve d'Ascq, v jednom z městeček Lille Métropole.

V jednotě je síla

Před odjezdem jsem komunikovala vcelku bez problémů se zahraničním oddělením Lille 3 prostřednictvím mailu. Měla jsem štěstí, že jsem získala kolej, takže jsem se nemusela o nic starat, věděla jsem, kdy přesně se mám na univerzitu ohlásit, apod. Dopisovala jsem si přímo se svojí „résidence“, abych zjistila, zda mají k dispozici lůžkoviny, a byla jsem rá-

da, že je nemusím vláčet s sebou. Přes sociální síť univerzity určenou zahraničním studentům jsem dokonce zjistila, že z Česka jede ještě studentka z Masarykovy univerzity (později jsme se seznámily i s několika Čechy z Univerzity Palackého), a to stejným autobusem.

„V jednotě je síla“ bylo naším prvním heslem, které se hodilo hned při ubytování. Na nádraží nás vyzvedl francouzský student (tuto službu zprostředkovává zahraniční oddělení univerzity) a odvezl nás na kolej. Předem jsme si mailem dohodly, že dorazíme kolem páté; na vrátnici nám ovšem řekli, že v ubytovací kanceláři už nikdo není, ubytovat nás tedy nemůžou. Po dlouhých debatách, během nichž začali přijíždět i další studenti, nás ubytoval sám ředitel kolejje.

Mě už nic nepřekvapí

Pokoje (studenti jsou ubytováni jednotlivě, sociální zařízení je společné – bez

rozdílu pohlaví – na chodbě) byly uklizené, ovšem k čistotě jsme jim musely trochu pomoci, navíc slibované lůžkoviny jsme nedostaly. Později jsme zjistily, že je kolej má, dokonce na chodbě, kde jsme bydlely, jen je studentům prostě neposkytuje. Tato historka byla jen první ze série problematických jednání s téměř každým, který měl na koleji, ve škole či na úřadech nějakou zodpovědnost, čili byl „responsable“. Všichni jsou ochotní, vcelku milí, ale nepomůžou, neporadí, a hlavně vám pokaždé řeknou něco jiného. Jednou máte přinést tenhle formulář, podruhé jiný, příště zase ten první. Kolej se platí v tuhle dobu kartou, pak jindy hotově. A také najít informace na webových stránkách je nemožné, na těch univerzitních nezjistíte ani tak prostou věc, jakou je rozvrh. Pod novým heslem „mě už nic nepřekvapí“ jsme se snažily své rozčilení minimalizovat a byrokratických problémů si nevšímát.

Pařížská brána v Lille. Foto: archiv autorky

Domy na náměstí v Arrasu. Foto: archiv autorky

Univerzita středoškolského typu

Samotná univerzita Lille 3 se zaměřuje na humanitní a sociální vědy, právníci a lékaři jsou na Lille 2, technické obory na Lille 1. Lille 3 má krásný, rozsáhlý kampus, ve kterém kromě učeben najdete knihovnu, několik menz, vlastní kino, dvě sportovní haly a rozlehlý park, jehož výhody jsme bohužel během zimního semestru ne-

Češky v Pražské ulici v Lucemburku. Foto: archiv autorky

mohli ocenit. Jedním z hlavních zklamání mé zahraniční expedice (po rozčarování z neustálého nepořádku v ulicích a na veřejných prostranstvích) byl systém výuky, který se spíše podobá našemu středoškolskému. Mezi pedagogy a studenty nefunguje kolegiálnost. Ne že by se vyučující chovali povyšně, ale student pro ně

není partner; je to někdo, koho musí něco naučit, nadiktovat mu důležitá fakta, která se student naučí nazpaměť. Studenti jsou tak spíše žáci, kteří přepisují výklad vyučujícího slovo od slova, nedostávají zadanou prakticky žádnou sekundární literaturu, a oceňují se spíše jejich znalost marginálních faktů než celkový přehled o situaci a vlastní názor na problém. Posluchač univerzity je také někdo, komu se nedá příliš věřit; jinak si nedovedu vysvětlit, proč při testech musí studenti všechny své věci donést do čela místnosti a být rozsazeni o dvě místa od sebe, přestože „soused“ píše písemku z úplně jiného kurzu, a při psaní poslouchat seznam trestů, které za opisování hrozí. Už jen to, že nejen vyučující, ale i ostatní zaměstnanci univerzity studentům tykají, ukazuje, že student tu není úplně dospělým člověkem a potřebuje usměřovat.

V srdci Evropy

Lille má samozřejmě i svoje přednosti, třeba tzv. marché čili trhy. Pravidelné konání trhů je záležitost celofrancouzská, ke koupě je cokoli od zeleniny přes oblečení až po matraci do postele. Lilleskou specialitou je Braderie, obrovský bleší trh, který se koná každý první víkend v září a ročně se na něj sjíždí přes dva miliony lidí. Je to jedna z nejvýznamnějších událostí roku, město se na ni chystá dlouho dopředu, celé centrum je uzavřené a obsypané stovkami stánků, ve kte-

řích seženete snad všechno, co si jen lze představit, nové, použité i nepoužitelné. Pravým lilleským pokladem je ovšem zeměpisná poloha města. Z Lille je totiž všude blízko: hodinu do Bruselu, dvě a půl hodiny do Londýna i do Paříže, tři hodiny do Lucemburku nebo do Amsterdamu. Tohoto „srdce Evropy“ (Francouzi cokoli na východ od Německa často neregistrují) dobře využívá asociace Ulysse, která funguje v rámci zahraničního oddělení a jejíž činnost je zaměřena na příjíždějící studenty. Ulysse provozuje přímo v kampusu kavárnu, pořádá kulturní akce (Mezinárodní degustační den, „kulaté stoly“ o jazycích apod.), kurzy salsy a zejména výlety, od jednodenních do „okolí“ až po téměř týdenní do vzdálenějších koutů Evropy. Koncem letního semestru plánují dokonce i Prahu.

Jiný způsob cestování se výrazně prodrazí. My jsme využili alespoň regionální kartu, kterou je možné získat za malý poplatek, platí o víkendech, svátcích a školních prázdninách a může na ni jet až pět lidí za cenu jednoho. Navštívili jsme několik menších měst našeho regionu Nord-Pas-de-Calais, pro který jsou typické vaubanské citadely, *beffroi* (radniční věže se zvony, které sloužily i k varování před nepřáteli – všechny v regionu jsou hromadně zapsány v UNESCO) a také památníky i jiné připomínky obou světových válek, které tento kraj silně zasáhly. A tak mořské pobřeží u Dunkerque, téměř na dohled od anglických břehů, nebo krásné historické náměstí v Arrasu, které připomíná Telč, dají zapomenout na každodenní potyčky s francouzskou laxností.

KATEŘINA ŘEHÁKOVÁ

Autorka článku studuje na FF UK druhý ročník navazujícího magisterského studia oboru divadelní věda. Specializuje se na operu, a to zejména na barokní operu 20. století a soudobou.

Zasedání akademického senátu UK

Daniel Feranc

Konec minulého kalendářního roku a začátek roku 2012 se nesly ve znamení zvýšené aktivity celé akademické obce, která se hlasitě vzepřela pokusu ministerstva školství o prosazení sporné reformy vysokých škol. Stranou těchto událostí nestál ani náš univerzitní akademický senát, jak jsme stručně informovali v předchozím čísle časopisu FORUM. Dnešním úkolem tajemníka senátu je ctěného čtenáře informovat o událostech uvnitř akademického senátu UK v dalším období. Změnilo se něco v otázkách reformy? Mohla se akademická obec prostřednictvím svých volených zástupců opět klidně věnovat své správě?

Z činnosti univerzitního senátu, která je navenek nejvíce vidět, tedy zasedání pléna, se za uplynulé období konalo pouze jedno zasedání, a to předposlední březnový den, 30. března 2012. Senátoři se věnovali jednomu z nejvýznamnějších bodů samostatné činnosti – schvalování rozpočtu univerzity na tento rok. Vedení univerzity si při přípravě letošního rozpočtu a snaze navrhnout co nejspravedlivější rozdělení finančních prostředků zřejmě muselo pomáhat věštěním, protože údaje o rozpočtu ministerstva školství a rozdělování prostředků mezi jednotlivé vysoké školy bylo v letošním roce neobyčejně obtížné získávat a byly ministerstvem uvolněny velmi pozdě. Rozpočet a rozdě-

Foto: Vladimír Šigut

lování dotací a příspěvků, jejichž hlavní charakteristikou je snižování prostředků ze státního rozpočtu na vzdělávání, byly akademickým senátem univerzity schváleny.

Problém s návrhy smluv

Členové senátu pak projednali návrh na změnu Volebního a jednacího řádu akademického senátu FHS. Podle programu navrženého předsednictvem senátu však tomuto bodu mělo předcházet projednávání návrhů smluv. Před hlasováním o návrhu programu byla ovšem po roce opět otevřena otázka způsobu předkládání materiálů týkajících se návrhů smluv. V čem byl problém? Vyjádření k soukromoprávním úkonům, jak projedná-

Foto: Vladimír Šigut

vání předkládaných návrhů smluv nazývá Volební a jednací řád AS UK, týž vnitřní předpis upravuje tak, že rektor, případně kvestor, seznamuje AS UK se záměrem uzavřít kupní nebo nájemní smlouvu či smlouvu týkající se věcného břemene. Podle tohoto předpisu má být součástí podkladových materiálů návrh

Foto: Vladimír Šigut

smlouvy. Aby při projednávání záměru majetkoprávního úkonu nedocházelo k mylným domněnkám, že se AS UK vyjadřuje k textu smlouvy, a proces projednávání smluv se nekomplikoval případným dohadováním se o slovíčka v textu smlouvy mezi univerzitním senátem a správní radou, která smlouvy schvaluje, bylo v senátu od roku 1999 dobrou praxí, že byly součástí podkladových materiálů základní náležitosti a údaje o smlouvě týkající se zamýšleného úkonu (koupě, nájmu apod.). V minulém roce byla tato praxe zpochybněna, a proto členové senátu rozhodli, že bude text smlouvy pro zájemce z řad členů senátu k dispozici na zasedání ekonomické komise, na sekretariátu senátu a na plénu senátu. Tato dohoda byla však na březnovém zasedání senátu zpochybněna a projednávání smluv bylo tajným hlasováním z návrhu programu zasedání vyřazeno. Protože by však neprojednání koupi pozemků v Horusicích dále komplikovalo přístup k budově terénní stanice Ruda, která je ve vlastnictví Univerzity Karlovy, k vyjádření stanoviska k tomuto záměru členové senátu přistoupili v bodu „Různé“. Senátoři ovšem budou muset co nejdříve nalézt optimálnější způsob projednávání smluv, aby zpochybněním domluvené praxe nedocházelo ke komplikacím.

Ministerské přešlapy

Ani na březnovém zasedání senátu pochopitelně nemohla chybět otázka reformy vysokých škol navrhované ministerstvem školství. Po výrazných protestech akademické obce, které se uskutečnily v únoru, zejména v průběhu Týdne neklidu, a vyvrcholily velkým protestním pochodem až stovky tisíců členů akademické obce dne 29. února 2012, aktivita při prosazování věcného záměru zákona o vysokých školách a věcného záměru zákona o finanční pomoci studentům poněkud klesla. Hlavní příčinou byl výsledek jednání legislativní rady vlády, která přerušila projednávání věcného záměru zákona o vysokých školách a uplatnila připomínky k věcnému záměru zákona o finanční pomoci studentům. Klidnější vody vysokého školství rozvířilo rozhodnutí někdejšího ministra školství Josefa Dobeše o prodloužení akreditace Fakultě právnické plzeňské Západočeské univerzity na čtyři roky, ke kterému přistoupil v rozporu se zamítavým stanoviskem akreditační komise. Akademický senát se připojil k odsouzení tohoto svévolného kroku ministra a ke kritice vyjádřené předsednictvem České konference rektorů a Radou vysokých škol. Členové senátu již v předchozím období pozorně sledovali jednání emeritního rektora UK a nyní náměstka ministra školství pro vědu a vysoké školy, prof. Ivana Wilhelma, kterého pozvali k diskusi o reformě vysokých škol na únorové zasedání senátu. Na tom březnovém některé členové senátu natolik negativně hodnotili způsob, jakým náměstek Wilhem v médiích hájil již zmíněné prodloužení akreditace plzeňské právnické fakultě, že byl plénu senátu předložen návrh usnesení, kterým by senát vyjádřil lítost na tím, že prof. Wilhelm „obhazuje svévolné prodloužení akreditace Fakultě právnické Západočeské univerzity v Plzni ministerstvem školství a podílí se na přípravě zákona, který ohrožuje nezávislost akademických obcí“. O tomto ná-

vrhu plénum hlasovalo tajně a poměrem hlasů 16 pro, 27 proti navržené usnesení neschválilo.

Tolik stručné informace o dění v AS UK. Můžeme si už jenom přát, aby členové nejvyššího zastupitelského orgánu naší alma mater neztratili vytrvalost ve sledování možných rizik plynoucích z navrhované reformy vysokých škol i poklesu financování vysokých škol z veřejných zdrojů a nadále hájili dobro, štěstí a zdar celé akademické obce Univerzity Karlovy (quod bonum, faustum, felix, fortunatumque defenderant).

Usnesení přijatá na zasedání AS UK dne 30. března 2012

1. AS UK schválil program zasedání.
2. AS UK schválil zápis ze zasedání AS UK dne 10. února 2012.
3. AS UK vzal na vědomí informace J. M. pana rektora a členů kolegia rektora.
4. AS UK schválil Rozpočet UK pro rok 2012.
5. AS UK schválil Rozpis dotací a příspěvků na UK pro rok 2012.
6. AS UK schválil změnu Volebního a jednacího řádu AS FHS (č. 42a/2011).
7. AS UK se ztotožňuje s odsouzením praktik nerespektování vůle nezávislé akreditační komise ze strany MŠMT, vyjádřeným jak v usnesení předsednictva ČR ze dne 9. března 2012, tak v usnesení předsednictva RVŠ ze dne 22. března 2012.
8. AS UK vzal na vědomí informace z pracovních komisí.
9. AS UK vzal na vědomí informace z RVŠ.
10. AS UK projednal záměr uzavření kupní smlouvy, jejímž předmětem je koupě pozemků parc. č. 3188, parc. č. 3190 a parc. č. 3208 v k. ú. Horusice, a doporučuje tento návrh předložit Správní radě UK k vydání předchozího souhlasu podle § 15 odst. 1 písm. a) zák. č. 111/1998 Sb., o vysokých školách, v platném znění, k uzavření smlouvy.

Prof. RNDr. Jan Hála, DrSc.
předseda AS UK v Praze

Za správnost:

Mgr. Daniel Feranc, tajemník AS UK

Mgr. DANIEL FERANC

Autor článku je tajemníkem AS UK. Absolvoval Katolickou teologickou fakultu UK.

POMŮCKA: KATO, OPS SOMAN TAMARÍN	JMÉNO ZPĚVÁKA RAMAZ- ZOTTIHO	PROVÁDĚT SOUPIS	CESTOVNÍ PRŮKAZ	REALITNÍ KANCELÁŘ (zkratka)	ZÁKLADNÍ VZOREK MĚŘIDLA	NERVOVÁ BOJOVÁ LÁTKA	OPATŘITÍ RAZÍTKEM		SONDA	EKONO- MICKÉ ODDĚLENÍ (zkratka)	HLAVNÍ MĚSTO MAKEDO- NIE	ZROZENÍ	OPATŘENÍ KORUNOU (řídce)	ŠACHTY
DRUH KÁVY								DOLE						
ZAŘÍZENÍ JADERNÉ ELEKTRÁR- NY								UMĚLECKÝ SLOH NEPĚSTO- VAT						
STARO- ŘÍMSKÁ BOHYNĚ ÚRODY				MILENEC KULATÉ PEČIVO						SLOVENSKY „OREL“ SOUPIS				
SOLMIZAČ- NÍ SLABIKA			VLAŽNĚ ÚSEK ZÁVODU						HÁDKY VELKÉ DVEŘE					
 TAJENKA MRAVO- KÁRCE														DUCH Z KOUZEL- NÉ LAMPY
BAVLNĚNÁ TKANINA						KROUCENÍ VĚNOVANÁ VĚC						ZNAČKA NEODYMU VŘENÍ		
SMĚNEČNÝ RUČITEL					POHOVKA TAHLE						ŠACHOVÁ FIGURA ZN. MILLI- AMPERU			
POTAH NA ZEĎ							KOZÁČTÍ VELITELÉ							
JMÉNO HERCE BROUSKA							JIHO- AMERICKÁ OPIČKA							

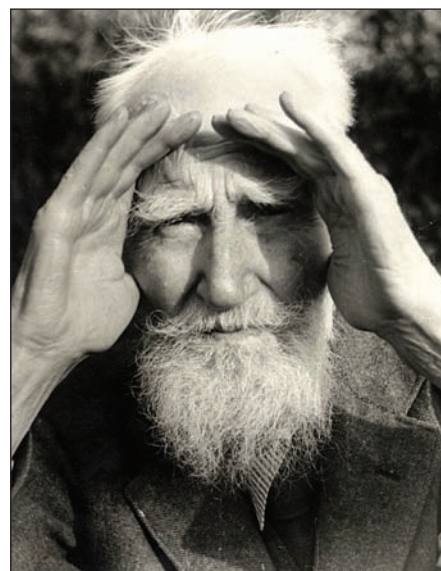
Dublinský rodák George Bernard Shaw (1856–1950) se proslavil především jako dramatik; za svůj život stačil napsat více než šedesát her, nejslavnější *Pygmalion* je úspěšně adaptován dodnes. Pozapomenutá už je Shawova tvorba novelistická a esejistická, v níž se spisovatel vyjadřuje i k tehdejšímu sekundárnímu vzdělávání. Skutečnost, že je školní docházka povinná, podle něj dělá ze škol vězení, kam jsou děti zavírány, aby nebyly svým rodičům na obtíž. Vzdělávání by proto mělo být zcela dobrovolné a organizované výhradně charitativními organizacemi. Shaw též odsuzoval používání tělesných trestů, které bylo ve školách běžné. V jednom ze svých textů Shaw upozorňuje na slabinu standardizovaných hodnocení, která utlačují ducha a dusí intelekt: „Jediný člověk, který se chová rozumně, je můj krejčí – bere mi míru pokaždé, když k němu přijdu. Všichni ostatní používají staré míry a čekají, že ... (dokončení citátu česká v tajence).“

Tajenku zasílejte na adresu forum@cuni.cz
do 17. září 2012.

Dva výherce odměníme
publikací z Nakladatelství Karolinum.

V tajence FORA číslo 1/12, věnovaného sportu na Univerzitě Karlově, jste doplňovali výrok Benjamina Franklina, jednoho ze zakladatelů USA, ale také výborného plavce, otužilce a vůbec sportovního nadšence: „**Sportovní hry osvěžují tělo i ducha.**“

Z úspěšných řešitelů jsme vylosovali Janu Pejsarovou z Prahy 6 a Františka Kadlece z Borovan u Českých Budějovic. Výhercům blahopřejeme a zasíláme jim knihu z Nakladatelství Karolinum.

G. B. Shaw, hrdina aktuální tajenky, byl ve svých dramatech kritický k viktoriánské morálce a ve svých výrociích k standardům sekundárního vzdělání.

Repro: Archiv UK

UK POINT

obchod s univerzitními propagačními předměty

Celetná 14, Praha I, tel.: +420 224 491 842, e-mail: point@cuni.cz, web: <http://point.cuni.cz>

Otevírací doba:
pondělí–čtvrtek 10.00–17.30
pátek 10.00–16.00
sobota–neděle 11.00–17.00

